

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

MAGISTRSKO DELO

**OCENJEVANJE BONITETE PODJETIJ KOT
KOMITENTOV POSLOVNE BANKE V PRIMERU
POVEZANIH OSEB**

Ljubljana, november 2002

MOJCA RUDEŽ

I Z J A V A

Študentka Mojca Rudež izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom prof. dr. Ivana Ribnikarja in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

SLOVAR PREVODOV TUJIH IZRAZOV

Aggressive approach - agresivna politika financiranja kratkoročnih sredstev

Bird-in-the-hand theory - teorija pozitivnega vpliva politike dividend- teorija vrabec v roki

Capital budgeting - investicijsko načrtovanje

Conservative approach - konservativna politika financiranja kratkoročnih sredstev

Country - Sovereign risk - deželno tveganje

Credit rating - boniteta

Credit risk - kreditno tveganje

Default - nastop plačilne nesposobnosti

Dividend irrelevance theory - teorija nevtralnega vpliva politike dividend

Enterprise-wide risk management - razširjen koncept upravljanja tveganj

Firm specific credit risk - specifično kreditno tveganje

Foreign exchange rate risk - tveganje spremembe deviznega tečaja

Interest rate risk - tveganje spremembe obrestne mere

Internal rate of return - interna stopnja donosa

Liquidity risk - likvidnostno tveganje

Maturity matching approach - Self-liquidating approach - Moderate approach - politika usklajevanja ročnosti pri financiranju kratkoročnih sredstev

Net present value - neto sedanja vrednost

Off-balance-sheet risk - zunajbilančno tveganje

Return on assets – ROA – donosnost sredstev

Return on equity – ROE – donosnost kapitala

Risk management - upravljanje tveganj

Systematic credit risk - sistematično kreditno tveganje

Tax preference theory - teorija negativnega vpliva politike dividend

Tehnology and Operational risk - tehnološko in operativno tvegaje

Working capital - obratni kapital (kratkoročna sredstva)

SEZNAM TABEL

- Tabela 1: Pregled kriterijev za razvrščanje terjatev v bonitetne skupine, višina potencialnih izgub ter višina oblikovanih posebnih rezervacij
- Tabela 2: Razvrstitev bilančne in zunajbilančne aktive bank v Sloveniji na dan 31.12.2000 in 31.12.2001
- Tabela 3: Povprečna prehodna matrika Nove Ljubljanske banke, tehtana z izpostavljenostjo (1995 – 2001)
- Tabela 4: Pregled kriterijev za objektivno boniteto komitenta poslovne banke v skladu s Sklepom o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic
- Tabela 5: Razčlenitev postavk bilance stanja v statističnih podatkih iz bilance stanja 31.12.2001 za gospodarske družbe
- Tabela 6: Razčlenitev postavk izkaza uspeha v statističnih podatkih iz izkaza uspeha v obdobju od 01.01. do 31.12. 2001 za gospodarske družbe
- Tabela 7: Razčlenitev postavk v dvostranskem izkazu finančnih tokov
- Tabela 8: Shema bilance stanja za samostojnega podjetnika
- Tabela 9: Shema bilance uspeha za samostojnega podjetnika
- Tabela 10: Pregled nekaterih gospodarskih kazalcev za Slovenijo od leta 1995 do 2001
- Tabela 11: Pregled sredstev, prihodkov in izvoza za Slovenijo in panogo 50 – Prodaja in popravilo motornih vozil za leto 2000
- Tabela 12: Agregirani finančni kazalniki za Slovenijo in za panogo 50 – Prodaja in popravilo motornih vozil za leto 2000
- Tabela 13: Pregled osnovnih podatkov o Družbi
- Tabela 14: Primerjava sredstev, prihodkov ter nekaterih kazalnikov za Slovenijo v letu 2000, panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil v letu 2000 ter Družbo v letih 2000 in 2001
- Tabela 15: Pregled osnovnih podatkov za Podjetnika
- Tabela 16: Primerjava sredstev, prihodkov ter nekaterih kazalnikov za Slovenijo v letu 2000, panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil v letu 2000 ter Podjetnika v letih 2000 in 2001
- Tabela 17: Primerjava sredstev, prihodkov ter nekaterih kazalnikov za Slovenijo v letu 2000, panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil v letu 2000 ter Skupino v letih 2000 in 2001

KAZALO

UVOD	1
1 TVEGANJA PRI BANČNEM POSLOVANJU	4
1.1 <i>KREDITNO TVEGANJE</i>	6
2 UPRAVLJANJE KREDITNEGA TVEGANJA V POSLOVNIH BANKAH	8
2.1 <i>ZAKONSKA PODLAGA UPRAVLJANJA KREDITNEGA TVEGANJA</i>	8
2.1.1 Kapitalska ustreznost bank	8
2.1.2 Oblikovanje rezervacij	10
2.1.3 Omejitve glede največjih dopustnih izpostavljenosti banke	13
2.2 <i>OPREDELITEV POJMA POVEZANIH OSEB</i>	15
2.3 <i>MODELI ZA MERJENJE, ANALIZO IN UPRAVLJANJE KREDITNEGA TVEGANJA</i>	17
3 FINANCIRANJE PODJETIJ	20
3.1 <i>FINANCIRANJE PODJETIJ Z VIDIKA POSOJILJEMALCA</i>	20
3.1.1 Investicijsko načrtovanje	20
3.1.2 Struktura virov financiranja	22
3.1.3 Politika dividend	24
3.2 <i>FINANCIRANJE PODJETIJ Z VIDIKA POSOJILLODAJALCA</i>	25
3.2.1 Kvaliteta oziroma boniteta podjetja kot komitenta poslovne banke	25
3.2.2 Določitev zgornje meje zadolževanja	30
3.2.3 Instrumenti zavarovanja vračila kredita	31
4 ANALIZA FINANČNEGA POLOŽAJA PODJETJA	35
4.1 <i>ANALIZA BILANCE STANJA</i>	35
4.1.1 Stalna sredstva	36
4.1.2 Gibljiva sredstva	37
4.1.3 Kapital	38
4.1.4 Dolgovi	38
4.1.5 Pasivne časovne razmejitve	39
4.2 <i>ANALIZA IZKAZA USPEHA</i>	39
4.2.1 Poslovanje podjetja	41
4.2.2 Redno delovanje podjetja	41
4.2.3 Izredno delovanje podjetja	42
4.2.4 Končen poslovni izid	42
4.3 <i>ANALIZA IZKAZA FINANČNIH TOKOV</i>	43
4.4 <i>ANALIZA POSLOVNIH KAZALNIKOV</i>	45
4.5 <i>KONSOLIDIRANJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV</i>	51
4.5.1 Izločanje sredstev	51
4.5.2 Izločanje terjatev in obveznosti	52
4.5.3 Izločanje vmesnih poslovnih izidov	52
4.5.4 Izločanje prihodkov in odhodkov	52
4.6 <i>RAČUNOVODSKI IZKAZI SAMOSTOJNIH PODJETNIKOV</i>	52
5 SPREMEMBE ZAKONA O GOSPODARSKIH DRUŽBAH TER NOVI SLOVENSKI RAČUNOVODSKI STANDARDI	55
5.1 <i>VSEBINA LETNEGA POROČILA GOSPODARSKIH DRUŽB</i>	56
5.2 <i>REVIDIRANJE IN OBJAVLJANJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV</i>	57

5.3	<i>KONSOLIDIRANJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV</i>	57
5.4	<i>PREVREDNOTOVANJE</i>	58
5.5	<i>POSEBNOSTI RAČUNOVODENJA ZA SAMOSTOJNE PODJETNIKE</i>	59
6	PRAKTIČEN PRIMER OCENJEVANJA BONITETE PODJETJA DRUŽBE Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO TER PODJETJA SAMOSTOJNEGA PODJETNIKA V PRIMERU POVEZANIH OSEB	60
6.1	<i>ANALIZA SPLOŠNEGA GOSPODARSKEGA POLOŽAJA V SLOVENJI</i>	60
6.2	<i>ANALIZA PANOGE, V KATERI POSLUJETA DRUŽBA IN PODJETNIK</i>	62
6.3	<i>DOLOČITEV BONITETE DRUŽBE</i>	63
6.3.1	Splošni podatki o Družbi	63
6.3.2	Povezanost Družbe z Banko in podatki o blokadah računa Družbe	63
6.3.3	Analiza finančnega položaja Družbe	64
6.3.4	Ocena vodstva Družbe	68
6.3.5	Določitev bonitete Družbe	68
6.4	<i>DOLOČITEV BONITETE PODJETNIKA</i>	69
6.4.1	Splošni podatki o Podjetniku	69
6.4.2	Povezanost Podjetnika z Banko ter podatki o blokadah računa Podjetnika... ..	70
6.4.3	Analiza finančnega položaja Podjetnika	70
6.4.4	Ocena nosilca dejavnosti	74
6.4.5	Določitev bonitete Podjetnika	74
6.5	<i>DOLOČITEV BONITETE SKUPINE</i>	74
6.5.1	Predstavitev Skupine	75
6.5.2	Analiza finančnega položaja in določitev bonitete Skupine	75
6.6	<i>ANALIZA VPLIVA UPOŠTEVANJA POVEZANOSTI DRUŽBE IN PODJETNIKA NA BONITETO</i>	78
7	VPLIV UPOŠTEVANJA POVEZANOSTI KOMITENTOV BANKE NA UPRAVLJANJE TVEGANJ	79
7.1	<i>UPOŠTEVANJE POVEZANOSTI KOMITENTOV KOT ZAVAROVANJE PRED TVEGANJEM, POVEZANIM S PRESEGANJEM DOPUSTNIH IZPOSTAVLJENOSTI</i>	80
7.2	<i>UPOŠTEVANJE POVEZANOSTI KOMITENTOV KOT ZAVAROVANJE PRED TVEGANJEM, POVEZANIM Z DOLOČITVIJO PREVISOKE ZGORNJE MEJE ZADOLŽEVANJA PODJETJA</i>	81
7.3	<i>UPOŠTEVANJE POVEZANOSTI KOMITENTOV KOT ZAVAROVANJE PRED TVEGANJEM, POVEZANIM Z NEREALNO OCENO BONITETE PODJETJA</i>	83
7.4	<i>PREDNOSTI IN SLABOSTI UPOŠTEVANJA POVEZANOSTI PODJETIJ KOT KOMITENTOV POSLOVNE BANKE</i>	87
	SKLEP	88
	LITERATURA	92
	VIRI	94
	PRILOGE	95

UVOD

Poslovne banke se pri svojem poslovanju srečujejo z vrsto različnih tveganj, med njimi tudi s kreditnim tveganjem. Eden izmed elementov upravljanja kreditnega tveganja je ocenjevanje tveganosti potencialnega dolžnika, ki je izražena z boniteto komitenta.

Pri upravljanju kreditnega tveganja so poslovne banke podrejene vrsti predpisov, med katerimi je temeljni Zakon o bančništvu s podzakonskimi akti. Z namenom zavarovanja bank in hranilnic pred tveganjem, povezanim s koncentracijo kreditne izpostavljenosti do posameznih oseb in skupine povezanih oseb, je bil v juliju 1999 s strani Banke Slovenije izdan Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic. V letu 2002 ga je, zaradi prilagoditev postavk novim Slovenskim računovodskim standardom, nadomestil nov Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, ki pa po vsebini znatno ne odstopa od prejšnjega. Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic podrobneje opredeljuje pojem povezane osebe ter določa, da se kot posameznega komitenta bank in hranilnic pri izračunu izpostavljenosti štejeta tudi dve ali več oseb, ki so med seboj povezane tako, da za banko ali hranilnico predstavljajo eno samo tveganje. Predpis zavezuje poslovne banke, da razvijejo ustrezne informacijske sisteme in računovodske postopke za tekoče spremljanje izpostavljenosti do povezanih oseb ter zagotavljajo pravilno poročanje Banki Slovenije, za nespoštovanje pa je Banka Slovenije predvidela kazenske sankcije.

Za poslovne banke torej povezane osebe predstavljajo enega dolžnika in eno tveganje. Od komitentov mora banka pridobiti potrebne podatke za ugotavljanje medsebojne povezanosti in odvisnosti, ki jih vključi tudi v oceno bonitete komitenta. V realnosti pa povezave ne ostajajo le med družbami, ki so po Zakonu o gospodarskih družbah zavezane h konsolidaciji računovodskih izkazov. Tako poslovne kot tudi posredno kapitalske in upravljalne povezave je pogosto zaznati med gospodarsko družbo in samostojnim podjetnikom.

Zaposlena sem v Novi Ljubljanski banki, kjer v Podružnici Vič-Notranjska v okviru Poslovalnice za gospodarske družbe in samostojne podjetnike opravljam analize finančnega položaja podjetij gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov ter pripravljam predloge za bonitetne razvrstitve. Na območju delovanja podružnice se srečujemo predvsem z malimi gospodarskimi družbami ter samostojnimi podjetniki. Tako se pri delu pogosto srečujem s povezanostjo in veliko odvisnostjo ene ali več gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov. Osnov za presojo finančnega položaja skupine povezanih oseb, ki bi jo sestavljala gospodarska družba ter samostojni podjetnik, v literaturi nisem zasledila.

Preko analize konkretnega primera bom v magistrskem delu poskušala potrditi, da je za poslovne banke smiselno povezave med komitenti vključiti v oceno bonitete podjetij ter povezane komitente spremljati kot eno osebo in to ne le zaradi predpisov Banke Slovenije, povezanih s spremljanjem velike izpostavljenosti, ampak predvsem zaradi razumevanja poslovanja komitentov ter realne ocene njihovega finančnega položaja in bonitete. Upoštevanje povezav je tako smiselno tudi v primeru, ko govorimo o povezanosti med gospodarsko družbo in samostojnim podjetnikom.

Cilji magistrskega dela so analizirati vzroke, ki poslovne banke vodijo k ocenjevanju bonitete komitentov, določiti in analizirati dejavnike presoje bonitete podjetij gospodarskih družb in

samostojnih podjetnikov, podati prikaz preprostega orodja za pomoč pri presoji bonitete podjetij in skupine v primeru, ko je zaznana povezava med gospodarsko družbo in samostojnim podjetnikom ter sistematično podati vplive upoštevanja povezanosti komitentov na upravljanje tveganj.

Magistrsko delo je poslovna raziskava, saj je osredotočeno predvsem na eno funkcijo poslovne banke, in sicer na upravljanje in obvladovanje kreditnega tveganja. Poslovna raziskava je komparativno statična v delu ocenjevanja bonitete izbranih podjetij. Zajete so tudi prvine dinamične raziskave, saj je analiziran vpliv vključevanja medsebojnih povezav med komitenti banke na določitev njihove bonitete.

Za metodo raziskave sta uporabljena oba pristopa: deskriptiven in analitičen. V prvih poglavjih je uporabljen deskriptivni pristop, predvsem metoda deskripcije ter metoda kompilacije. Poleg opisov dejstev, procesov in pojavov so velikokrat povzeta opazovanja, stališča, sklepi in rezultati drugih avtorjev, kar pa je osnova za končna poglavja magistrskega dela z izrazito analitičnim pristopom in za nove sklepe. V poglavjih, kjer bo uporabljen analitičen pristop k raziskovanju, bo le-ta kombinirano obsegal kvalitativen (deduktiven) in kvantitativen (induktiven) del.

V magistrskem delu uporabljam pojem podjetje kot najširši pojem, ki vsebinsko združuje podjetja ne glede na njihovo pravnoorganizacijsko obliko (delniška družba, družba z omejeno odgovornostjo, samostojni podjetnik itd.). Za poudarek različnosti med pravnoorganizacijskimi oblikami pa navajam, kdaj govorimo o posamezni obliki gospodarske družbe in kdaj o samostojnemu podjetniku.

Zaradi varovanja poslovnih skrivnosti analizirane gospodarske družbe in samostojnega podjetnika sta v delu uporabljeni simbolični imeni, in sicer Družba in Podjetnik. Analiza praktičnega primera je omejena na skupino povezanih oseb, ki jo sestavlja ena gospodarska družba in en samostojni podjetnik, čeprav je v realnosti veliko skupin, ki vključujejo več gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov. Druga omejitev se nanaša le na analizo zaključnih računov za leti 2001 in 2000 ter vsebinskih razlag pomembnejših postavk (poslovne banke pa od svojih komitentov pridobivajo tudi medletne podatke o poslovanju). Analiza konkretnega primera je omejena le na oceno bonitete podjetja gospodarske družbe, samostojnega podjetnika ter skupine. Poslovne banke pa za posamezno podjetje in skupino določijo tudi zgornjo mejo zadolževanja ter vrsto zavarovanja naložb.

Magistrsko delo je razdeljeno na sedem poglavij. Struktura poglavij je zasnovana tako, da se od razširjenega koncepta upravljanja tveganj področje analize zožuje do praktičnega primera določitve bonitete dveh komitentov, ki zaradi medsebojnih poslovnih in kapitalskih povezav za banko predstavljata enega komitenta. Nato želim na podlagi praktičnega primera ugotoviti vpliv upoštevanja povezanosti analiziranih komitentov banke na določitev njihove bonitete. Na koncu so poudarjeni vplivi upoštevanja povezanosti komitentov banke na upravljanje tveganj, predvsem na določitev realne bonitete komitentov.

V prvem poglavju so opisana tveganja, s katerimi se poslovne banke srečujejo pri svojem poslovanju. Različni avtorji navajajo različne vrste bančnih tveganj. Podana je delitev bančnih tveganj po avtorju Anthonyju Sandersu, nadalje kot je navedena v Bazelskih načelih preudarnega bančnega poslovanja ter v Zakonu o bančništvu. Nekoliko podrobneje je razložena vsebina ter delitev kreditnega tveganja. V drugem poglavju je predstavljeno upravljanje kreditnega tveganja v poslovnih bankah s poudarkom na zakonski podlagi

upravljanja kreditnega tveganja v Sloveniji, opredelitvijo pojma povezanih oseb ter kratkem pregledu modelov za merjenje, analizo in upravljanje kreditnega tveganja.

Tretje poglavje z dveh zornih kotov prikazuje vsebino financiranja podjetij, in sicer z vidika posojilojemalca (podjetja) ter z vidika posojilodajalca (banke). V podpoglavju Financiranje podjetij z vidika posojilojemalca je podana teoretična osnova financiranja podjetij, osredotočena na razlago investicijskega načrtovanja, strukture virov financiranja ter politike dividend. Podpoglavje Financiranje podjetij z vidika posojilodajalca pa je osredotočeno na osnove bančnega financiranja podjetij, in sicer na opredelitev pojma kvalitete oziroma bonitete podjetja, določitev zgornje meje zadolževanja ter predstavitev instrumentov zavarovanj vračila kredita. Pri opredelitvi bonitete podjetja je podana vsebina objektivnih ter subjektivnih meril razvrščanja podjetij v bonitetne skupine. Ker poslovne banke pri določitvi bonitete podjetja dajejo večjo težo subjektivnim merilom razvrščanja, med katerimi je najpomembnejša analiza finančnega položaja podjetja, je slednja podrobneje predstavljena v samostojnem, četrtem poglavju. Osnove za analizo finančnega položaja podjetja so podane ločeno za analizo bilance stanja, izkaza uspeha, izkaza finančnih tokov ter poslovnih kazalnikov. Dodatno so v četrtem poglavju podane še osnove konsolidiranja računovodskih izkazov ter posebnosti računovodskih izkazov samostojnih podjetnikov. Kot osnova služijo Slovenski računovodski standardi iz leta 1993, kljub temu da so jih v letu 2001 nadomestili novi. Vzrok je v dejstvu, da je vsebina četrtega poglavja osnova za praktičen primer ocene bonitete, podane v šestem poglavju, ki temelji na analizi zaključnih računov za leto 2001, sestavljenih po Slovenskih računovodskih standardih iz leta 1993.

Kot sem že omenila, je konec leta 2001 prišlo do spremembe Slovenskih računovodskih standardov, ki je bila potrebna predvsem zaradi prilagoditve spremembam Zakona o gospodarskih družbah iz leta 2001 (spremembe v obliki novele ZGD-F). Zato so v petem poglavju podani sklopi večjih sprememb, ki so povezani z vsebino letnega poročila gospodarskih družb, revidiranjem in objavljanjem računovodskih izkazov, konsolidiranjem računovodskih izkazov ter s posebnostmi računovodenja za samostojne podjetnike.

V šestem poglavju, je podan praktičen primer ocenjevanja bonitete podjetja izbrane družbe z omejeno odgovornostjo in podjetja izbranega samostojnega podjetnika v primeru povezanih oseb. Po začetni analizi splošnega gospodarskega položaja v Sloveniji ter analizi panoge, v kateri poslujeta analizirana družba z omejeno odgovornostjo in samostojni podjetnik, sta ločeno podani analiza in ocena bonitete analizirane družbe z omejeno odgovornostjo ter analiza in ocena bonitete analiziranega samostojnega podjetnika. Nato je v samostojnem podpoglavju oblikovana skupina povezanih oseb ter podana analiza finančnega položaja in ocenjena bonitete skupine. Konec šestega poglavja je namenjen analizi vplivov upoštevanja povezanosti analizirane družbe z omejeno odgovornostjo in samostojnega podjetnika na njuno boniteto.

V zadnjem, sedmem poglavju so strnjeni vplivi upoštevanja povezanosti komitentov banke na posamezna področja upravljanja tveganj, predvsem tveganj, povezanih s preseganjem dopustnih izpostavljenosti banke, nadalje tveganj, povezanih z določitvijo previsoke zgornje meje zadolževanja podjetja ter tveganj, povezanih z nerealno oceno bonitete podjetja. Pri tem je za lažjo predstavo navedenih nekaj konkretnih primerov. Ob koncu poglavja so podane prednosti in slabosti upoštevanja povezanosti podjetij kot komitentov poslovne banke za banko in za podjetja.

1 TVEGANJA PRI BANČNEM POSLOVANJU

Ena izmed osnovnih funkcij poslovne banke kot najpomembnejšega finančnega posrednika je sprejetje tveganj. Težnja po stabilnem udeležencu na finančnem trgu pa na drugi strani zahteva usmerjenost k minimaliziranju tveganj. Prav zato je upravljanje tveganj dinamičen proces poslovnih odločitev, ki je že v izhodišču vgrajen v poslovanje vsake banke. Te odločitve pa bolj ali manj načrtno omogočajo banki doseči in obdržati profil tveganja, ki je skladen z njeno poslovno filozofijo, strategijo in omejitvami, ki jih postavlja okolje.

Za upravljanje tveganj mora poslovna banka le-ta prepoznati in določiti način njihovega obvladovanja. Izpostavljenost določenemu tveganju je odvisna od vrste in obsega posla, ki ga banka opravlja. Različni bančni teoretiki navajajo različne vrste bančnih tveganj.

Anthony Saunders navaja sedem glavnih tveganj, ki nastajajo pri opravljanju dejavnosti finančnih posrednikov (Saunders, 2000, str. 103-114):

- *Tveganje spremembe obrestne mere ("Interest rate risk")*
Banka preoblikuje naložbe ter drži naložbe in obveznosti različnih dospelosti. S spremembo obrestne mere se izpostavlja tveganju spremembe neto bančnih prihodkov. Tveganje spremembe obrestne mere se deli na tveganje refinanciranja in tveganje reinvestiranja.
- *Kreditno tveganje ("Credit risk")*
Kreditno tveganje je tveganje, da dolžnik ne bo mogel ali ne bo hotel delno ali v celoti poravnati svojih obveznosti iz dolžniškega razmerja. Deli ga na specifično kreditno tveganje ("*Firm specific credit risk*") in sistematično kreditno tveganje ("*Systematic credit risk*").
- *Zunajbilančno tveganje ("Off-balance-sheet risk")*
To tveganje je tveganje, povezano z zunajbilančnimi aktivnostmi. Garancije, ki jih poslovna banka izda v zameno za določeno provizijo, v bilanci stanja banke niso vidne. V primeru neizpolnitve obveznosti, ki je bila zavarovana z izdano garancijo, pa se unovčena garancija izkaže na pasivni strani bilance stanja banke.
- *Tehnološko in operativno tvegaje ("Technology and operational risk")*
Tehnološko tveganje je tveganje, da se investicije v tehnologijo ne bodo obrestovale in ne bodo doprinesle k manjšim stroškom poslovanja. Operativno tveganje je deloma povezano s tehnološkim in je tveganje človeške napake ali napake v funkcioniranju različnih obstoječih elektronskih sistemov, ki so nujni za moderno poslovanje banke.
- *Tveganje spremembe deviznega tečaja ("Foreign exchange rate risk")*
To tveganje predstavlja tveganje spremembe vrednosti premoženja banke v domači valuti, ki ga preko sprememb vrednosti naložb in obveznosti, ki jih ima banka v tujem denarju, povzroči sprememba deviznega tečaja.
- *Deželno tveganje ("Country - Sovereign risk")*
Deželno tveganje predstavlja tveganje, da dolžnik ne bo hotel ali ne bo mogel delno ali v celoti poravnati svojih obveznosti iz dolžniškega razmerja, ker ga pri tem ščiti oziroma mu lahko prepoveduje lastna država in zakonodaja.
- *Likvidnostno tveganje ("Liquidity risk")*
Likvidnostno tveganje predstavlja možnost, da skupne zahteve po likvidnih sredstvih s strani komitentov presežejo količino sredstev banke.

Bazelski odbor za nadzor bank¹ je v dokumentu Temeljna načela za učinkovit bančni nadzor (Bazelska temeljna načela) v četrtem poglavju opredelil naslednja tveganja v bančništvu (Bazelska načela preudarnega bančnega poslovanja, 1998, str. 18-21):

- *Kreditno tveganje*
Kreditno tveganje predstavlja tveganje, da posojilojemalec ne bo izpolnjeval svojih pogodbenih obveznosti. V povezavi s kreditnim tveganjem izpostavlja velike izpostavljenosti, koncentracijo in kreditiranje povezanih oseb.
- *Deželno in tveganje prenosa*
Deželno tveganje izvira iz gospodarskega, družbenega in političnega okolja države, iz katere je posojilojemalec, vsebuje pa tudi tveganje prenosa, ki se pojavi, kadar obveznost posojilojemalca ni določena v njegovi domači valuti.
- *Tržno tveganje*
Zaradi spremenjenih tržnih cen se banke soočajo s tveganjem izgube bilančnih in zunajbilančnih pozicij. Tržno tveganje se najbolj odraža v trgovskih poslih banke, bodisi da gre za dolžniške ali lastniške kapitalske instrumente oziroma valutne ali blagovne pozicije. Posebna prvina tržnega tveganja je valutno tveganje.
- *Tveganje obrestne mere*
Tveganje spremembe obrestne mere se nanaša na izpostavljenost finančnega stanja banke neugodnim premikom obrestnih mer. Glavne oblike obrestnega tveganja, ki se jim banke najpogosteje izpostavljajo, so tveganje ponovne cenitve, tveganje donosnosti, tveganje osnove ter opcijska pravica.
- *Likvidnostno tveganje*
To tveganje se pojavlja, kadar banka ne more nadomestiti upadanja obveznosti ali financirati porasta terjatev. V skrajnem primeru lahko nezadostna likvidnost povzroči nesolventnost banke.
- *Operativno tveganje*
Najpomembnejši vrsti operativnega tveganja sta zatajitev notranje kontrole in upravljanja banke, sem pa spadajo tudi večja zatajitev informacijskega sistema ali dogodki, kot so na primer velik požar ali druge naravne katastrofe.
- *Pravno tveganje*
Pravno tveganje je lahko povezano s spremembo zakonodaje, ki vpliva na banke ali druge gospodarske družbe ter s tveganjem ugotovitve, da bo vrednost terjatev nična ali bodo obveznosti večje od predvidenih, ker je bil pravni nasvet ali dokumentacija neprimerna ali napačna. Banke so za pravno tveganje zlasti občutljive pri novih vrstah poslov in kadar še niso določene zakonske pravice stranke, s katero se sklepa posel.
- *Tveganje poslovnega ugleda*
To tveganje izvira iz delovnih napak, nespoštovanja veljavnega prava in predpisov ali iz drugih virov in lahko bankam še zlasti škoduje, saj morajo zaradi narave svojega poslovanja ohranjati zaupanje svojih deponentov, posojilodajalcev in tržišča nasploh.

Zakon o bančništvu v 73. členu določa, da mora banka za ugotavljanje, merjenje in upravljanje tveganj, ki so povezana s poslovanjem banke, določiti načrt ukrepov obvladovanja tveganj. Ukrepi in postopki morajo biti v načrtu določeni za vsako od vrst tveganj, ki jim je banka izpostavljena pri posameznih vrstah poslov, ki jih opravlja, in za tveganja, ki jim je

---

¹ Bazelski odbor za nadzor bank so leta 1975 ustanovili guvernerji Skupine desetih gospodarsko najrazvitejših držav in je odbor bančnih nadzornih oblasti.

izpostavljena pri vseh poslih, ki jih opravlja. Nadalje navaja, da so tveganja, ki jim je banka izpostavljena pri svojem poslovanju zlasti: likvidnostna tveganja, kreditna tveganja, obrestna, valutna in druga tržna tveganja, tveganja zaradi izpostavljenosti do posamezne osebe, tveganja, povezana z naložbami v kapitalske deleže in nepremičnine in tveganja neizpolnitve nasprotne stranke, povezana z državo izvora nasprotne stranke ali deželna tveganja (Zakon o bančništvu, 1999).

V praksi se posamezna tveganja med seboj prepletajo in so medsebojno povezana. Le redko posamezno tveganje nastopi povsem samostojno. Po raziskavah Banke za mednarodne poravnave ("Bank for International Settlements" – "BIS") je kreditno tveganje še vedno največjega pomena, saj naj bi kar 50-60% vseh bančnih problemov izhajalo iz tega naslova. Kreditnemu tveganju sledijo operativno tveganje (30-40%) in tržna tveganja z 10%. Vzročne zveze med nesolventnostjo banke in drugimi tveganji so šibkejše, kar pa ne pomeni, da so druga tveganja zanemarljiva (Krumberger, 2000, str. 73).

Globalizacija trga, deregulacija in harmonizacija finančnih trgov po svetu je posledično povzročila potrebo po integralnem sistemu upravljanja vseh tveganj, ki jim je banka pri svojem poslovanju izpostavljena. Tako je v zadnjih dvajsetih letih v modernem bančništvu prišlo do premika pri samem pristopu k upravljanju tveganj, in sicer od neformalnih procesov pri upravljanju tveganj v posameznih enotah bank k izgradnji integralnih sistemov za upravljanje tveganj (Valenčič, 1997, str. 93-94).

Razširjen koncept upravljanja tveganj ("*Enterprise-wide risk management*") je še posebej zanimiv za banke, ki jim tveganje predstavlja nezaželeno dejstvo pri njihovem poslovanju (z razliko od podjetij, ki so v svoji dejavnosti pripravljena nositi poslovno tveganje). Pomembna karakteristika novega pristopa upravljanja tveganj je premik analize iz lokalnega na globalen trg. Namesto ločenega merjenja in upravljanja kreditnega, likvidnostnega in tržnih tveganj usmerja pozornosti na integriran pogled na vsa tveganja, med drugimi tudi na operativno tveganje (tveganje, ki izhaja iz motenj v delovanju notranjih kontrol in motenj v upravljanju banke), poslovno tveganje (tveganje, povezano s strateškimi temelji banke) in prenos tveganj kot potrebo, nastalo zaradi razvijajočega se tržnega sistema, ki je povzročil, da prav učinkovito obvladovanje tveganj predstavlja pomembno konkurenčno prednost. Z namenom prilagajanja oblike zavarovanja obstoječim tveganjem so nastali izvedeni finančni instrumenti (terminski posli, termske pogodbe, zamenjave in opcije itd.). Kljub temu, da se je v praksi pokazalo, da je razširjen koncept upravljanja tveganj smiseln pripomoček obvladovanja tveganj v bankah pa se koncept v praksi uveljavlja počasneje, kot bi si teoretiki želeli. Vzrok je kompleksnost pristopa, ki zahteva močno tehnološko podporo pri vsaki širši definiciji tveganj (Prašnikar, 2000, str. 32 in Lam, 2000, str. 1).

Med vsemi zgoraj navedenimi tveganji je v bančnem poslovanju najbolj prepoznavno prav kreditno tveganje, katerega vsebina je podrobneje analizirana v naslednjem poglavju.

1.1 KREDITNO TVEGANJE

Kreditno tveganje je tveganje nastanka izgube zaradi neizpolnitve obveznosti dolžnika do banke (Zakon o bančništvu, 1999). Povezano je z nepravočasno izpolnitvijo obveznosti ali pa z neizpolnitvijo obveznosti do banke, z nepripravljenostjo dolžnika ali nesposobnostjo dolžnika (začasna nesposobnost zaradi nelikvidnosti ali trajna nesposobnost zaradi

nesolventnosti), da v dogovorjenem roku izpolni obveznosti. Banka mora tako računati z možnostjo izpada pri vračilu kredita in pri plačilu obresti. Če je izpad plačila občasen, prizadene likvidnost banke, pri trajnem izpadu pa je prizadeto premoženje, s katerim banka razpolaga. Zato mora banka skrbno nadzirati sprejeto kreditno tveganje, pri čemer izvaja aktivnosti, povezane s presojanjem kreditne sposobnosti potencialnih komitentov, limitiranjem kreditne linije, izvajanjem nadzora nad odobrenimi naložbami ter določanjem in spremljanjem ustreznosti zavarovanj naložb.

Kreditno tveganje lahko klasificiramo glede na več kriterijev. V osnovi ga delimo na splošno ter specifično kreditno tveganje, glede na vpliv diverzifikacije naložb na kreditno tveganje pa ga lahko razdelimo na specifično in sistematično kreditno tveganje.

Osnovna delitev kreditnega tveganja je delitev na splošno in specifično kreditno tveganje. Med splošna kreditna tveganja prištevamo kreditna tveganja, ki so povezana z naložbami v posojila, ki so še vedno ena glavnih področij naložbenih aktivnosti v banki. Splošno kreditno tveganje delimo na tveganje kratkoročnega kreditiranja in tveganje financiranja investicij. Dejavniki, ki bankam pri kratkoročnem kreditiranju povzročajo izgube, so nesposobnost banke, ki so odraža v napačni oceni kreditne sposobnosti in zgrešeni kreditni politiki, nadalje specifične okoliščine, v katerih se nahaja dolžnik, in končno tudi splošne ekonomske okoliščine. Dejavniki, ki opredeljujejo tveganje financiranja investicij, so številni, med pomembnejšimi pa so roki in vrednosti investicijskega projekta in gospodarska stabilnost države. Tveganje je tem večje, čim daljši je rok projekta, čim večja je vrednost projekta, čim zahtevnejša je tehnologija ter čim nižja je gospodarska stabilnost države (Miklič, 1990, str. 5).

Med specifična kreditna tveganja prištevamo tveganje vrednostnih papirjev, tveganje izvenbilančnih operacij in deželno tveganje. Z rastjo obsega investicijskega bančništva se je, kot posledica večjega obsega naložb v vrednostne papirje, povečalo tudi kreditno tveganje. Finančna institucija z nakupom dolžniškega vrednostnega papirja prevzame kreditno tveganje, ki se kaže v možnosti, da izdajatelj tega papirja ne bo izpolnil svojih obveznosti iz pogodbenega razmerja bodisi v obliki neplačanih obresti in ali glavnice. Kreditno tveganje se pojavlja tudi pri izvenbilančnih aktivnostih, ki povzročajo nastanek potencialne obveznosti banke, ter pri instrumentih terminskega poslovanja (garancijske pogodbe, kreditne linije, prodaja terjatev, listinjenje, izvedeni finančni instrumenti). Deželno tveganje je povezano z naložbami v tujino, kamor spadajo vse oblike bilančnih naložb in izvenbilančnih aktivnosti s tujino. Deželno tveganje nastaja zaradi specifičnih ekonomskih in političnih razmer v posamezni državi. Kaže se v tveganju neplačila zaradi nastanka neugodnega ekonomskega oziroma političnega položaja v državi (Miklič, 1990, str. 5).

Glede na vpliv diverzifikacije naložb na kreditno tveganje pa ga lahko razdelimo na specifično kreditno tveganje podjetja ("*Firm specific credit risk*") in sistemsko kreditno tveganje ("*Systematic credit risk*"). Specifično kreditno tveganje podjetja je tveganje, povezano z neizpolnitvijo dolžniških obveznosti s strani določenega podjetja (kreditojemalca) zaradi tveganosti njegovih projektov. To kreditno tveganje je specifično za posamezno podjetje in se mu banka z diverzifikacijo naložb lahko izogne. Sistemsko kreditno tveganje pa predstavlja tveganje neizpolnitve obveznosti s strani določenega podjetja (kreditojemalca) zaradi splošnih gospodarskih razmer v okolju oziroma makropogojev, ki prizadenejo vse kreditojemalce. Tega tveganja banka z diverzifikacijo naložb ne more odpraviti (Saunders, 2000, str. 108).

2 UPRAVLJANJE KREDITNEGA TVEGANJA V POSLOVNIH BANKAH

Upravljanje tveganj ("*Risk management*") je eden izmed ključnih elementov za uspešnost poslovanja banke in eden najhitreje razvijajočih se segmentov v bančni dejavnosti. Banka pri svojem poslovanju prevzema tveganja ter jih transformira in vgrajuje v bančne produkte in storitve. Vsako tveganje pa potencialno zmanjšuje dobiček oziroma lahko prinese izgubo. Upravljanje tveganj postaja ključna bančna funkcija, tako da ima banka, ki aktivno upravlja s tveganji, odločilno konkurenčno prednost in s tem večjo možnost ustvarjanja zahtevanih donosov na dolgi rok.

Pri upravljanju kreditnega tveganja pa so poslovne banke podrejene vrsti predpisov, zato bo v nadaljevanju podana zakonska podlaga upravljanja kreditnega tveganja.

2.1 ZAKONSKA PODLAGA UPRAVLJANJA KREDITNEGA TVEGANJA

Bančna zakonodaja mora ustvariti okolje, ki banke vodi in spodbuja k varnemu poslovanju. Temeljni zakon, ki določa pogoje za ustanovitev, poslovanje, nadzor in prenehanje bank pa tudi hranilnic je Zakon o bančništvu, ki je stopil v veljavo v letu 1999. Bankam nalaga, da morajo za ugotavljanje, merjenje in upravljanje tveganj določiti načrt ukrepov obvladovanja tveganj po posameznih vrstah bančnih tveganj. Na podlagi Zakona o bančništvu je Banka Slovenije izdala vrsto podzakonskih aktov, ki podrobneje urejajo posamezne vrste tveganj, hkrati pa pomenijo tudi implementacijo evropskih bančnih direktiv. Ti podzakonski akti so:

- Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic,
- Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic,
- Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic,
- Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic.

Tudi v slovenskem bančnem prostoru je kreditno tveganje izmed vseh tveganj, ki jim je banka izpostavljena, najpomembnejše. Pomembne zakonske omejitve so povezane z vsebino kapitalne ustreznosti bank, oblikovanjem rezervacij ter omejitvijo glede največjih dopustnih izpostavljenosti banke.

2.1.1 Kapitalna ustreznost bank

Kapitalna ustreznost bank se nanaša na minimalno zahtevano višino kapitala banke, ki je potrebna glede na tveganost poslovanja banke. Zakon o bančništvu v 68. členu določa kapitalno ustreznost banke. Kapital banke mora biti vedno najmanj enak vsoti kapitalskih zahtev, izračunanih z uporabo količnika minimalne kapitalne ustreznosti in kapitalskih zahtev za prekoračenje stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij (Zakon o bančništvu, 1999).

- A) *Kapitalne zahteve, izračunane z uporabo količnika minimalne kapitalne ustreznosti*
Količnik kapitalne ustreznosti, ki je razmerje med kapitalom banke in tveganju prilagojene aktive, povečane za drugim tveganjem prilagojene postavke, mora vedno

znašati najmanj 8% ² (količnik minimalne kapitalske ustreznosti). Tveganju prilagojena aktiva je seštevek knjigovodskih stanj vseh aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk, zmanjšanih za oblikovane posebne rezervacije za te postavke, in tehtanih po stopnji kreditnih tveganj. Stopnje za tehtanje kreditnih tveganj določi Banka Slovenije v razponu od 0% za gotovino, terjatve do Banke Slovenije in terjatve do Republike Slovenije ter terjatve, zavarovane z denarnimi vlogami v banki, do 100% za terjatve brez kvalitetnega zavarovanja ter naložbe v osnovna sredstva in kapital, ki se ne odšteje od kapitala banke. Zunajbilančne postavke se pri izračunu tveganju prilagojene aktive upoštevajo z uporabo konverzijskih faktorjev, ki jih določi Banka Slovenije. Tržnim tveganjem prilagojene postavke se izračunajo tako, da se vrednosti vrednostnih papirjev oziroma drugih finančnih instrumentov, katerih imetnik je banka, ter terjatev in obveznosti banke iz poslovanja z vrednostnimi papirji oziroma drugimi finančnimi instrumenti, ki jih je sklenila za svoj račun, pomnožijo z ustreznimi utežmi za tehtanje posebnih in splošnih tveganj spremembe cen finančnih instrumentov, tveganj neizpolnitve nasprotne stranke ter tveganj preseganja velike izpostavljenosti na podlagi trgovanja. Valutnim tveganjem prilagojene postavke se ugotovijo tako, da se primerjajo vrednosti bilančnih in zunajbilančnih postavk v tujem denarju.

- B) *Kapitalske zahteve za prekoračenje stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij*
Kapitalske zahteve za prekoračitev stanja v kapitalu nefinančnih institucij se izračunajo kot vsota vrednosti naložb banke, ki presegajo naslednje omejitve:
1. vrednost naložb banke iz naslova udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij skupno ne sme presegati 60% višine kapitala banke,
  2. vrednost naložb banke iz naslova udeležbe v kapitalu posamezne nefinančne organizacije ne sme presegati 15% višine kapitala banke.
- Če naložbe banke presegajo tako prvo kot tudi drugo omejitev, se pri izračunu kapitalskih zahtev upošteva samo tista od obeh vrednosti, ki je višja.

Zaradi sprememb svetovnih finančnih trgov so pred vrati velike spremembe bančne regulative na področju kapitala in kapitalske ustreznosti. Kazalec kapitalske ustreznosti, izračunan v skladu s sedanjo metodologijo, ni več dober pokazatelj resnične tveganosti in posledično relativne kapitalske moči bank. Sistem tehtanja, uporabljen pri izračunu tehtane tvegane aktive banke, ne omogoča zadostne diferenciacije med različnimi dolžniki bank in je zato pogosto slab približek dejanskega ekonomskega tveganja, ki ga prevzemajo banke. Dosedanja metodologija spodbuja kapitalsko arbitražo in ne priznava številnih finančnih institucij, namenjenih učinkovitemu obvladovanju tveganj. V premajhni meri upošteva druga, torej nekreditna tveganja, ki so v zadnjih letih pridobila na pomembnosti (predvsem operativno tveganje zaradi vse večje informacijsko – tehnološke podpornosti poslovnih procesov v bankah) (Sušnik, 2000, str. 21).

Tudi slovenske banke in Banka Slovenije kot njihov regulator in nadzornik bodo morale slediti spremembam, ki jih narekujejo najrazvitejše države sveta. Bazelski komite je že junija 1999 izdal predlog nove sheme za merjenje kapitalske ustreznosti ("*New Capital Adequacy Framework*"), ki naj bi nadomestila sporazum iz leta 1988 ("*Basel Capital Accord*"). Čeprav se bazelska shema osredotoča na mednarodno aktivne banke, naj bi bila njena glavna načela uporabna za vse banke. Nova shema naj bi ohranila poslanstvo starega sporazuma, ki je promoviral varnost in stabilnost finančnega sistema, hkrati pa naj bi preko uvedbe

---

² Banka Slovenije lahko posamezni banki z odločbo določi količnik minimalne kapitalske ustreznosti, ki je višji od 8% (višji količnik minimalne kapitalske ustreznosti), vendar ne višji od 12%.

tristebernega načina ugotavljanja kapitalske ustreznosti odpravila njihove pomanjkljivosti. Revidiranemu kvantitativnemu stebru za izračun minimalno zahtevanega koeficienta kapitalske ustreznosti naj bi bila dodana dva nova kvalitativna stebra: regulativni nadzor in tržna disciplina (Sušnik, 2001, str. 40-41). Praktična uveljavitev novih kapitalskih pravil je predvidena za leto 2006 in bo zahtevala veliko dela tako bank kot tudi njihovih regulatorje (Rubin, 2002, str. 41).

2.1.2 Oblikovanje rezervacij

Zakon o bančništvu v 75. členu določa, da banka lahko oblikuje rezervacije za splošna bančna tveganja, namenjene kritju morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz njenega celotnega poslovanja. Določa tudi, da mora banka oblikovati posebne rezervacije glede na posebna tveganja, ki izhajajo iz posameznih poslov oziroma skupin posameznih poslov. Pri tem se za posebne rezervacije štejejo tudi rezervacije, ki jih banka oblikuje glede na posebno tveganje neizterljivosti terjatev iz naslova zajamčenih vlog v primeru stečaja druge banke (Zakon o bančništvu, 1999). Rezervacije so namenjene pokrivanju potencialnih izgub iz terjatev. Za izračun posebnih rezervacij, ki jih je banka dolžna oblikovati, je Banka Slovenije v Sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic določila podrobnejša merila za razvrščanje postavk po stopnji tveganj ter odstotke za izračun potencialnih izgub za posamezne terjatve. V Sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic je določeno, da mora banka oceniti dolžnikovo sposobnost izpolnjevanja obveznosti do banke in kvaliteto zavarovanja terjatev banke po vrsti in obsegu pred odobritvijo vsakega kredita oziroma pred sklenitvijo druge pogodbe, ki je temelj nastanka izpostavljenosti banke. Poleg tega mora banka ves čas trajanja pravnega razmerja, ki je temelj nastanka izpostavljenosti, spremljati poslovanje dolžnika in kvaliteto zavarovanja terjatev banke. Razvrstitev terjatev se opravi po posameznih dolžnikih. Vse dolžnike iz skupine povezanih oseb se praviloma razvrsti v skupino razvrstitve, v katero se razvrsti najslabša oseba iz skupine (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002).

Sama metodologija razvrščanja terjatev v posamezne bonitetne skupine, ki jo predpisuje Banka Slovenije, temelji na kapitalskih standardih in priporočilih za upravljanje tveganj Banke za mednarodne poravnave v Baslu. Terjatve se razvrščajo v skupine od A do E na podlagi ocene dolžnikove sposobnosti izpolnitve obveznosti do banke ob dospelosti, ki se presoja na podlagi ocene finančnega položaja posameznega dolžnika, njegove zmožnosti zadostnega denarnega pritoka za redno izpolnjevanje obveznosti do banke v prihodnosti, vrste in obsega zavarovanja terjatev do posameznega dolžnika ter izpolnjevanja dolžnikovih obveznosti do banke v preteklih obdobjih. Pregled kriterijev za razvrščanje terjatev v skupine od A do E, ocenjena višina potencialnih izgub ter predpisan okvir posebnih rezervacij, ki jih je banka dolžna oblikovati, je podan v Tabeli 1.

Tabela 1: Pregled kriterijev za razvrščanje terjatev v bonitetne skupine, višina potencialnih izgub ter višina oblikovanih posebnih rezervacij

Bonitetna skupina	Kriteriji za razvrščanje terjatev	Možni % za izračun potencialnih izgub za terjatve (povprečno)	Oblikovanje posebnih rezervacij
A	<ul style="list-style-type: none"> terjatve do Banke Slovenije in Republike Slovenije; terjatve do dolžnikov, za katere se ne pričakuje težav s plačevanjem obveznosti in ki plačujejo svoje obveznosti ob dospelosti oziroma izjemoma z zamudo do 15 dni; terjatve, zavarovane s prvovrstnim zavarovanjem* do aktiviranja zavarovanja, vendar največ 30 dni po roku za plačilo terjatve; 	0% vrednosti terjatev (0% vrednosti terjatev)	Vsaj 1% višine terjatve, razen za terjatve do Banke Slovenije in do Republike Slovenije
B	<ul style="list-style-type: none"> terjatve do dolžnikov, za katere se ocenjuje, da bodo denarni tokovi še zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti, toda njihovo finančno stanje je trenutno šibko, ne kaže pa, da bi se v bodoče bistveno poslabšalo; terjatve do dolžnikov, ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo do 30 dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni; 	5-15% vrednosti terjatev (10% vrednosti terjatev)	V višini ugotovljene potencialne izgube (5-15% vrednosti terjatev)
C	<ul style="list-style-type: none"> terjatve do dolžnikov, za katere se ocenjuje, da denarni tokovi ne bodo zadostovali za redno poravnavanje dospelih obveznosti; terjatve do dolžnikov, ki so izrazito podkapitalizirani; terjatve do dolžnikov, ki nimajo zadostnih dolgoročnih virov sredstev za financiranje dolgoročnih naložb; terjatve do dolžnikov, od katerih banka ne prejema tekočih zadovoljivih informacij ali ustrezne dokumentacije v zvezi s terjatvami, jamstvi in viri za odplačilo terjatev; terjatve do dolžnikov, ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo od 31 do 90 dni, občasno z zamudo od 91 do 180 dni; 	15-40% vrednosti terjatev (25% vrednosti terjatev)	V višini ugotovljene potencialne izgube (15-40% vrednosti terjatev)
D	<ul style="list-style-type: none"> terjatve do dolžnikov, za katere obstaja velika verjetnost izgube; terjatve do dolžnikov, ki so nelikvidni in nesolventni; terjatve do dolžnikov, za katere je bil pri pristojnem sodišču vložен predlog za začetek postopka prisilne poravnave ali stečaja; terjatve do dolžnikov, ki so v sanaciji oziroma postopku prisilne poravnave; terjatve do dolžnikov, ki so v stečaju; terjatve do dolžnikov, ki večkrat plačujejo obveznosti z zamudo od 91 do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 365 dni, vendar se utemeljeno pričakuje delno pokritje terjatev; 	40-99% vrednosti terjatev (50% vrednosti terjatev)	V višini ugotovljene potencialne izgube (40-99% vrednosti terjatev)
E	<ul style="list-style-type: none"> terjatve do dolžnikov, za katere se ocenjuje, da ne bodo poplačane; terjatve do dolžnikov s sporno pravno podlago. 	100% vrednosti terjatev (100% vrednosti terjatev)	100% vrednosti terjatev

* Kot prvovrstna zavarovanja se šteje:

- bančne vloge, za katere obstaja s pogodbo določena obveznost, da se uporabi za poplačilo terjatve;
- vrednostni papirji Republike Slovenije, Banke Slovenije ter držav EEA in nekaterih z njimi primerljivih držav OECD;
- nepreklicne garancije na prvi poziv bank, ki so pridobile dovoljenje Banke Slovenije za opravljanje bančnih storitev, prvovrstnih bank držav članic in prvovrstnih tujih bank;
- prvovrstni dolžniški vrednostni papirji bank, s katerimi se trguje na finančnih trgih (pri tem se ne upoštevajo podrejeni in zamenljivi dolžniški vrednostni papirji);
- nepreklicna jamstva Slovenske izvozne družbe, družbe za zavarovanje in financiranje izvoza;
- nepreklicna jamstva Republike Slovenije.

Vir: Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002 in Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic, 2002.

Glede na kreditno tveganje se v skladu z metodologijo terjatve iz skupine A štejejo tako rekoč za popolnoma varne, iz skupine B nekoliko manj, vendar še vedno za varne, le terjatve v skupinah C, D, E štejejo za terjatve z visoko stopnjo verjetnosti, da ne bodo unovčene (vsaj

ne v dogovorjenih rokih) in štejejo za problematične, dvomljive, sporne oziroma slabe terjatve.

Prvi kriteriji za razvrščanje terjatev v skupine od A do E so bili postavljeni konec leta 1992 in so temeljili zgolj na objektivnem kriteriju zamude plačil. Novi kriteriji, ki nekoliko spremenjeni veljajo še danes, so bili postavljeni leta 1993 in so poleg objektivnih kriterijev zamude plačila uvedli še subjektivni kriterij razvrščanja. Ti kriteriji so veljali do konca leta 1996, s 1.1.1997 pa so se začeli uporabljati strožji kriteriji. Metodologija, veljavna v letih 1993 in 1996, je upoštevala oceno bonitete komitenta, vendar je bilo dopuščeno, da je terjatev, zavarovana z zastavo premičnega in nepremičnega premoženja, pod določenimi pogoji bila razvrščena v skupino A, ne glede na boniteto dolžnika. Od januarja 1997 je terjatev, zavarovano z zastavo premoženja, možno razvrstiti le v eno skupino višje kot na podlagi ocene bonitete komitenta (Krumberger, 2000, str. 74-75).

Razvrščanje terjatev v bonitetne skupine je le prvi korak upravljanja kreditnega tveganja. Nihče pa ne more zagotoviti, da komitent poslovne banke, do katerega ima banka terjatev in je razvrščen v A bonitetno skupino, ne bo čez noč postal nesolventen. Zato se pri razvrščanju terjatev v bonitetne skupine, poleg bonitete komitentov, upoštevajo tudi vsa zavarovanja terjatev in kakovost prejetih zavarovanj. Banka lahko terjatve, ki so zavarovane z zastavo premoženja, razvrsti največ eno skupino višje, kot bi jih na osnovi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti poravnavanja pogodbenih obveznosti, vendar največ eno leto po roku za plačilo terjatve. V tem primeru mora banka razpolagati z ustrežno dokumentacijo, iz katere je razvidno, da je zastavljeno premoženje učinkovito in ustrežno sredstvo sekundarnega poplačila (Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002).

Posebne rezervacije banke oblikujejo na obseg tveganih terjatev in potencialnih obveznosti, ki utegnejo postati terjatve, in sicer v odvisnosti od njihove razvrstitve v posamezno bonitetno skupino. Banka Slovenije predpisuje minimalno stopnjo rezervacij, pri čemer se banke prosto odločajo za lastno politiko znotraj danih okvirov. Iz Tabele 1 je razvidno, da je banka dolžna oblikovati 1% rezervacije tudi za bilančne terjatve do komitentov, ki so razvrščeni v A bonitetno skupino. Na aktivni strani bilance pa poleg terjatev iz naslova različnih oblik naložb banka izkazuje še nekatere druge postavke, kot so denar v blagajni, stanje na računih pri Banki Slovenije, osnovna sredstva ipd. Za te postavke banka ni dolžna oblikovati posebnih rezervacij.

V skladu z dovoljenjem Banke Slovenije lahko banke od leta 1999 dalje oblikujejo v breme prihodkov tekočega poslovanja tudi rezervacije za splošna bančna tveganja. To so tržna tveganja ter tveganja izgube zaradi valutne in obrestne neusklajenosti aktive in pasive.

V Sloveniji torej poslovne banke uporabljajo petstopenjsko lestvico, ki jo predpisuje Banka Slovenije. Iz Tabele 2 je razvidno, da je bila sestava kreditnega portfelja bank v Sloveniji po stanju 31.12.2001 slabša kakor ob koncu leta 2000. Vzrok je znižanje deleža skupine A za 0,8 odstotne točke in porast skupine B. V celotni izpostavljenosti se je v letu 2001 delež skupine A zmanjšal, povečala pa sta se deleža skupin B in E. Kljub temu je delež skupine A še vedno predstavljal večji del (86,6%) celotne izpostavljenosti bank, ki je bila na dan 31.12.2001 kar 4.516,9 mrd SIT.

Tabela 2: Razvrstitev bilančne in zunajbilančne aktive bank v Sloveniji na dan 31.12.2000 in 31.12.2001

Skupina	Skupna izpostavljenost na dan 31.12.2000			Skupna izpostavljenost na dan 31.12.2001		
	V mio SIT	Delež		V mio SIT	Delež	
A	3.264.439	87,4%	(83,9 %)	3.910.113	86,6%	(82,3 %)
B	277.864	7,4%	(9,5 %)	363.536	8,1%	(10,6 %)
C	77.144	2,1%	(2,6 %)	92.655	2,1%	(2,7 %)
D	58.682	1,6%	(2,0 %)	66.766	1,5%	(1,9 %)
E	58.352	1,6%	(2,0 %)	83.888	1,9%	(2,4 %)
Skupaj	3.736.480	100%		4.516.958	100%	

Opomba: Delež v oklepaju ne upošteva terjatev do Banke Slovenije in Republike Slovenije.

Vir: Banka Slovenije: Letno poročilo za leto 2001, 2002, str. 47.

Z vidika uspešnosti poslovanja banke nam poslovni izid ob oblikovanih rezervacijah predstavlja poslovni izid, ki bi ga banka dosegla, če bi morala odpisati vse terjatve v enaki višini, kot so zanje oblikovane rezervacije. V primeru, da banka ne bi več odobrvala nikakršnih novih naložb in če bi ji uspelo v rokih zapadlosti unovčiti vse obstoječe terjatve, pa bi oblikovane rezervacije pomenile dodaten (izredni) prihodek, ki bi v istem znesku povečal celotni dobiček banke (pred davki) (Nikolič, 2001, str. 6).

2.1.3 Omejitve glede največjih dopustnih izpostavljenosti banke

Omejitve, ki jih zakonodaja predpisuje poslovnim bankam z namenom zavarovanja pred prevelikim tveganjem, so povezane tudi z določitvijo nekaterih največjih dopustnih izpostavljenosti banke. Zakon o bančništvu, skupaj s Sklepom o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, ki ga je izdala Banka Slovenije z namenom podrobnejše določitve pojma povezanih oseb, določa največjo dopustno izpostavljenost bank do posamezne osebe, omejitev izpostavljenosti banke do osebe v posebnem razmerju z banko, omejitev izpostavljenosti banke do drugih oseb v skupini ter omejitev vsote velikih izpostavljenosti (Zakon o bančništvu, 1999):

A) *Izpostavljenost banke do posameznega komitenta, za kar se smatra tudi skupina povezanih oseb, ne sme presegati 25% kapitala banke*

Izpostavljenost banke do posamezne osebe je vsota vseh terjatev in pogojnih terjatev do ene osebe, vrednost naložb v vrednostne papirje te osebe in vrednosti kapitalskih deležev banke v tej osebi. Pri izračunu izpostavljenosti se za posamezno osebo štejejo tudi dve ali več oseb, ki so med seboj povezane tako, da za banko predstavljajo eno samo tveganje (Zakon o bančništvu, 1999). Izpostavljenost banke do posamezne osebe pomeni prikaz največje možne izgube banke v primeru, da ta oseba ne poravna vseh svojih obveznosti do banke. V izpostavljenost se tako štejejo vse aktivne bilančne in klasične zunajbilančne postavke, ki se nanašajo na posamezno osebo. V izpostavljenost se štejejo tudi posebne postavke izvedenih finančnih instrumentov, ki se ne vključujejo v izračun izpostavljenosti v višini pogodbenih vrednosti, temveč v višini nadomestitvenih vrednosti ³ (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002).

³ Nadomestitvena vrednost so morebitni stroški za nadomestitev denarnega toka odprte pozicije v primerih neizpolnitve pogodbenih obveznosti s strani druge pogodbene stranke. Kreditna nadomestitvena vrednost je

Za skupino povezanih oseb ⁴ se šteje (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002):

- dve ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki, če se ne izkaže drugače, predstavljajo eno samo tveganje, ker ena od njih neposredno ali posredno obvladuje drugo ali druge osebe. Domneva se, da ena oseba obvladuje drugo, če je posredno ali neposredno imetnik poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic, na podlagi katerih je udeležena pri upravljanju ali v kapitalu druge osebe z najmanj 50% deležem.
- Dve ali več fizičnih ali pravnih oseb, med katerimi sicer ni odnosa obvladovanja, za katere pa se lahko šteje, da predstavljajo eno samo tveganje, ker so tako povezane med seboj, da finančne težave ene povzročijo težave druge ali vseh ostalih pri poplačilu dolga.

Pri ugotavljanju skupine povezanih oseb mora banka presojeti zlasti osebe z naslednjimi oblikami povezav (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002):

- osebe, ki imajo skupne imetnike poslovnih deležev, delnic oziroma drugih pravic, na podlagi katerih so udeleženi pri upravljanju ali v kapitalu teh oseb;
- osebe pod enotnim vodstvom (na primer koncernske družbe);
- osebe, ki so medsebojno gospodarsko povezane in odvisne in teh povezav ni mogoče nadomestiti v kratkem času;
- posamezne fizične osebe in njihovi ožji družinski člani;
- fizične osebe in pravne osebe, v katerih so te fizične osebe člani uprave, člani nadzornega sveta ali prokuristi oziroma imajo kako drugače pomemben vpliv pri upravljanju teh pravnih oseb;
- fizične osebe, ki kot zasebniki opravljajo dejavnost (npr. samostojni podjetniki posamezniki) in njihovi ožji družinski člani.

B) Izpostavljenost banke do oseb v posebnem razmerju z banko (člani uprave, nadzornega sveta, prokuristi in s temi osebami povezane osebe) ne sme presežati 10% višine kapitala banke. Vsota vseh izpostavljenosti banke do oseb v posebnem razmerju z banko ne sme presežati 100% višine kapitala banke.

C) Izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki jo banka posredno ali neposredno obvladuje, oziroma, do osebe, ki jo posredno ali neposredno obvladuje ista oseba kot banko, ne sme presežati 20% kapitala banke.

D) Vsota vseh velikih izpostavljenosti v banki ne sme presežati 800% kapitala banke.

Velika izpostavljenost banke je izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki dosega ali presega 10% kapitala banke. Za posamezno osebo se pri izračunu izpostavljenosti štejeta tudi dve ali več oseb, ki so med seboj povezane tako, da za banko predstavljajo eno samo tveganje (skupina povezanih oseb) in se zato ta skupina obravnava kot posamezna oseba. Izpostavljenost do posameznih oseb iz skupine se seštejejo in štejejo kot ena izpostavljenost; to je izpostavljenost do skupine povezanih oseb (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002).

---

odvisna od roka zapadlosti pogodbe, kakor tudi od spremenljivosti obrestnih mer in cen, na katerih temelji določena vrsta instrumenta. Za izračun nadomestitvenih vrednosti banke lahko izberejo eno izmed dveh možnih metod (metodo originalne zapadlosti in metodo tekoče izpostavljenosti) (Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic, 2002).

⁴ Pri ugotavljanju oseb, ki tvorijo skupino povezanih oseb, se povezave z Republiko Slovenijo ne upoštevajo.

2.2 OPREDELITEV POJMA POVEZANIH OSEB

Na podlagi Zakona o bančništvu banke razmišljajo o povezanih osebah kot o enem dolžniku – enem tveganju. Vendar se v praksi pogosto srečujejo s povezavami in odvisnostmi med komitenti, ki na podlagi drugih zakonov ne predstavljajo povezanih oseb.

Zakon o gospodarskih družbah v sedmem poglavju opredeljuje pojem povezane družbe. Določa, da so povezane družbe naslednje pravno samostojne družbe (Zakon o gospodarskih družbah, 1993):

A) Družba v večinski lasti in družba z večinskim deležem

Če večina deležev pravno samostojne družbe pripada drugi družbi ali če drugi družbi pripada večina glasovalnih pravic (večinski delež), se šteje ta družba za družbo v večinski lasti.

B) Odvisna in obvladujoča družba

Odvisna družba je pravno samostojna družba, ki jo neposredno ali posredno obvladuje druga družba (obvladujoča družba).

C) Koncern in koncernske družbe, pri čemer koncern tvorijo:

- ena obvladujoča in ena ali več odvisnih družb, povezanih pod enotnim vodstvom obvladujoče družbe (dejanski koncern);
- družbe, ki so povezane s pogodbo o obvladovanju (pogodbeni koncern);
- pravno samostojne družbe, povezane z enotnim vodstvom, ne da bi bile pri tem družbe medsebojno odvisne (koncern z razmerjem enakopravnosti).

D) Vzajemno kapitalsko udeležene družbe

Vzajemno kapitalsko udeležene družbe so kapitalske družbe s sedežem v Republiki Sloveniji, ki so povezane tako, da vsaki družbi pripada več kot četrtnina deležev druge družbe. Če ima ena vzajemno kapitalsko udeležena družba v drugi družbi večinski delež ali če lahko drugo družbo neposredno ali posredno obvladuje, velja prva za obvladujočo, druga pa za odvisno družbo.

E) Pogodba o obvladovanju in pogodba o prenosu dobička

Pogodba o obvladovanju je pogodba, s katero družba podredi vodenje družbe drugi družbi. Pogodba o prenosu dobička je pogodba, s katero se družba obveže, da svoj celotni dobiček prenese na drugo družbo.

F) Druge podjetniške pogodbe

Med podjetniške pogodbe sodijo tudi pogodbe, s katerimi se družba:

- obveže, da svoj dobiček ali dobiček svojih posameznih obratov v celoti ali delno združi z dobičkom drugih družb ali posameznih obratov drugih družb, da bi se tako delil skupni dobiček (profitna skupnost);
- obveže, da del svojega dobička ali dobiček svojih posameznih obratov v celoti ali delno prenese na drugega (pogodba o delnem prenosu dobička);
- obveže, da obrat svoje družbe da v zakup nekomu drugemu ali ga kako drugače prepusti (pogodba o zakupu obrata, pogodba o prepustitvi obrata).

Slovenski računovodski standardi iz leta 1993, ki so jih konec leta 2001 nadomestili novi Slovenski računovodski standardi, so le površno določali pojem povezanih oseb. Tako so v uvodnem delu navajali, da uporabnike računovodskih izkazov matičnega podjetja navadno zanimajo tudi informacije o finančnem položaju, poslovnem izidu in spremembi finančnega položaja skupine povezanih oseb kot celote. Pri tem je z matičnim podjetjem razumeti

podjetje, ki ima eno ali več odvisnih podjetij, odvisno pa je podjetje, ki ga usmerja matično podjetje. Skupino podjetij sestavljajo matično podjetje in njegova odvisna podjetja. V skupini pa niso pridružena podjetja, to so tista, v katerih ima vlagatelj zgolj pomemben vpliv in niso odvisna podjetja (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 15).

Novi Slovenski računovodski standardi 2001 v uvodu pod naslovom Uskupinjevanje (konsolidiranje) računovodskih podatkov v računovodskih izkazih natančneje kot doslej določajo pojem skupine povezanih oseb. Skupina podjetij je gospodarska, ne pa tudi pravna enota ter ni samostojna nosilka pravic in dolžnosti. V skupinskih računovodskih izkazih je skupina predstavljena, kot da bi šlo za eno samo podjetje. Skupino tako sestavljajo:

- obvladujoče podjetje;
- podjetja, odvisna od njega zaradi deleža v kapitalu;
- podjetja, odvisna od njega zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov;
- pridružena podjetja, v katerih ima pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv;
- podjetja, obvladovana skupaj z drugimi lastniki.

Šteje se, da ima obvladujoče podjetje v pridruženem podjetju pomemben vpliv, če je udeleženo v njegovem kapitalu z najmanj 20% (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 18-22).

Zakon o bančništvu v 10. členu opredeljuje pojem povezanih oseb v povezavi s posrednimi naložbami. Povezane osebe so po tem zakonu pravno samostojne osebe, ki so med seboj bodisi upravljalško, kapitalsko ali kako drugače povezane tako, da zaradi navedenih povezav skupno oblikujejo poslovno politiko in delujejo usklajeno z namenom doseganja skupnih poslovnih ciljev, oziroma tako, da ima ena oseba možnost usmerjati drugo ali bistveno vplivati nanjo pri odločanju o financiranju in poslovanju, oziroma tako, da poslovanje ene osebe oziroma njeni rezultati poslovanja lahko pomembno vplivajo na poslovanje oziroma rezultate poslovanja druge osebe. Za povezane osebe se torej štejejo zlasti osebe, ki so med seboj povezane (Zakon o bančništvu, 1999):

- kot ožji družinski člani (zakonec, otroci, osebe, dodeljene v skrbništvo);
- tako, da je ena oseba oziroma osebe, ki se štejejo za povezane, skupaj, posredno ali neposredno udeležena v drugi osebi;
- tako, da je v obeh osebah udeležena ista oseba oziroma osebe, ki se štejejo za povezane;
- tako, da tvorijo koncern po Zakonu o gospodarskih družbah;
- kot člani uprave ali nadzornega sveta oziroma zaposleni na podlagi pogodbe o zaposlitvi, za katero ne velja tarifni del kolektivne pogodbe, z družbo, v kateri opravljajo to funkcijo oziroma v kateri so zaposleni, in ožji družinski člani te osebe.

Zakonodaja, ki omejuje upravljanje tveganj poslovne banke in hranilnice, je pri definiciji povezanih oseb najohlapnejša. V Sklepu o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, ki je podzakonski akt Zakona o bančništvu, je določeno, da se za skupino povezanih oseb⁵ šteje (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002):

- dve ali več fizičnih ali pravnih oseb, ki, če se ne izkaže drugače, predstavljajo eno samo tveganje, ker ena od njih neposredno ali posredno obvladuje drugo ali druge osebe. Domneva se, da ena oseba obvladuje drugo, če je posredno ali neposredno imetnik poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic, na podlagi katerih je udeležena pri upravljanju ali v kapitalu druge osebe z najmanj 50% deležem;

---

⁵ Pri ugotavljanju oseb, ki tvorijo skupino povezanih oseb, se povezave z Republiko Slovenijo ne upoštevajo.

- dve ali več fizičnih ali pravnih oseb, med katerimi sicer ni odnosa obvladovanja, za katere pa se lahko šteje, da predstavljajo eno samo tveganje, ker so tako povezane med seboj, da finančne težave ene povzročijo težave druge ali vseh ostalih pri poplačilu dolga.

Nadalje so izpostavljeni primeri, v katerih primerih je povezava med osebami še posebej izrazita, vendar velja, da je zgoraj navedena definicija najširše pojmovana in zajema tako kapitalske, upravljalne, poslovne ter nekatere druge povezave (poročstva, sorodstvene povezave ipd.).

Medtem ko Zakon o gospodarskih družbah zelo natančno opredeljuje tako kapitalske kot upravljalne povezave, pa ne zajema poslovnih povezav med podjetji in drugimi gospodarskimi subjekti, kot je odvisnost od dobavitelja ali kupca. Lahko rečemo, da Zakon o bančništvu s svojo široko in neomejeno definicijo zajema tudi vse vrste poslovnih povezav, predvsem s poudarkom na poslovnih odvisnostih. Odločilna odvisnost od določenega kupca ali dobavitelja je za oceno kreditnega tveganja gospodarskega subjekta prav tako pomembna kot je kapitalska ali upravljalna povezanost.

2.3 MODELI ZA MERJENJE, ANALIZO IN UPRAVLJANJE KREDITNEGA TVEGANJA

Z vidika vodenja poslovne banke, torej z vidika odločanja, so omejitve, postavljene s strani regulatorjev in nadzornikov varnosti poslovanja poslovnih bank, manj uporabne. Vzrok je predvsem v dejstvu, da regulativa sloni na konceptu "ex post" oziroma računovodskem konceptu. Dinamika in vsebina finančnega posredovanja ter cilj izboljšanja ekonomske uspešnosti poslovanja zahteva uvajanje razvitejših metod in pristopov za obvladovanje kreditnega tveganja portfelja. Razvil se je nov, finančni koncept, usmerjen v podporo vodenju banke, predvsem v zagotavljanju ustreznih "ex ante" informacij, ki so za vodstvo banke ključnega pomena. Temeljni problem pa se kaže, da v trenutku odločanja ni na voljo ustreznih informacij o prihodnosti, obstajajo namreč le informacije o preteklosti. Zato se je treba za informacije o prihodnosti zateči k simulacijam na podlagi danih predpostavk in vpeljavi ustreznih modelov verjetnosti. V podporo je tudi napredek na področju finančnega inženiringa in programske opreme, ki omogoča razvoj ustreznih modelov za merjenje kreditnih tveganj finančnega posrednika.

Prvi korak je prehod od kvalitativne ocene kreditnega tveganja na statično, stohastično, to je merljivo kreditno tveganje, izraženo v kvantitativnih ocenah. Treba je iznajti način objektiviranja subjektivne verjetnosti, če jo hočemo uporabiti pri modeliranju določitev. Glede na kompleksno problematiko določanja kreditnega tveganja je v svetu razvitih veliko različnih pristopov, ki se odsevajo v različnih metodologijah oziroma modelih. Trenutno najbolj znani in uporabljeni modeli so model "CreditMatrics", model "KMW", model "CreditRisk+" ter model "CredPortfolio-View" (Zavodnik, 2000a, str. 36-37).

A) Model "CreditMatrics"

Model "CreditMatrics" velja za prvi javno dostopen model. Razvila ga je ameriška banka JP Morgan in ga objavila leta 1997; trenutno je najbolj razširjen model. Temelji na načelu migracije kreditne kvalitete terjatev in upošteva, da do izgube pride tudi ob spremembi bonitete komitenta. Osnova migraciji je verjetnost premika kreditojemalca iz dane kreditne bonitete v drugo, skupaj z nastopom plačilne nesposobnosti ("*Default*") v danem časovnem obdobju. Pojem nastopa plačilne nesposobnosti opredeljuje široko, in sicer kot

vsakršno spremembo kakovosti razvrstitve komitenta. Deluje po načelu vrednotenja naložb in je primeren predvsem za finančne posrednike, ki imajo v svojem portfelju izpostavljenost do družb, katerih delnice kotirajo na borzi.

Metodologija za izračun potencialnih izgub zaradi kreditnih tveganj je razčlenjena na tri korake (Slapničar, 1999, str. 63-64):

- identifikacija izpostavljenosti do posameznih komitentov v portfelju, pri čemer je potrebno ločiti tudi izpostavljenost po posameznih instrumentih oziroma poslih;
- izračun možnih nihanj oziroma spremembe vrednosti instrumentov oziroma izpostavljenosti v primeru spremembe bonitetne ocene ali neplačila komitentov;
- z upoštevanjem morebitnih korelacij med prehodi je potrebno združiti variabilnosti posameznih izpostavljenosti tako, da dobimo agregirano oceno variabilnosti portfelja in iz te tvegano vrednost portfelja.

B) Model "KMW"

Model družbe KMW uporablja model cenitve opcij, ki ga je leta 1974 razvil Robert Merton. Model predpostavlja, da je tržna cena delnice dejansko nakupna cena za sredstva podjetja. Cilj modela je, da iz informacij, ki jih vključuje cena delnice, pridobi tudi informacijo za ocenjevanje kreditnega tveganja. Model ima tri korake (Slapničar, 1999, str. 66):

- iz vrednosti opcije izračuna oceno vrednosti sredstev podjetja, ki pomeni hkrati tudi oceno sedanje vrednosti bodočih denarnih tokov podjetja;
- izračuna se variabilnost vrednosti sredstev ter indeksa kreditnega tveganja (za koliko standardnih odklonov se lahko spremeni vrednost sredstev, preden pride do neplačila);
- iz indeksa kreditnega tveganja se določi verjetnost neplačila (pri tem se uporabljajo empirični podatki o tem, kolikšen delež podjetij, ki so imele indeks kreditnega tveganja določene vrednosti ni poravnalo svojih obveznosti v nekem časovnem obdobju).

Za razliko od drugih modelov je pri tem modelu nastop plačilne nesposobnosti endogen in povezan s kapitalsko strukturo družbe. Plačilna nesposobnost torej nastane, ko vrednost sredstev družbe pade pod določeno kritično raven. Tudi ta model deluje po načelu vrednotenja naložb in je primeren predvsem za finančne posrednike, ki imajo v svojem portfelju izpostavljenost do družb, katerih delnice kotirajo na borzi (Zavodnik, 2001b, str. 34).

C) Model "CreditRisk+"

Model "CreditRisk+" je razvila banka Credit Suisse oziroma njeno hčerinsko podjetje Credit Suisse Financial Product in je bil objavljen v oktobru leta 1997. Model obdeluje tveganje nastopa plačilne nesposobnosti, to je tveganje, da dolžnik ne bo sposoben poravnati svojih finančnih obveznosti. Model upošteva samo dve stopnji: plačilna sposobnost in plačilna nesposobnost, torej do izgub pride le v primeru neplačila. Model predpostavlja, da verjetnost nastanka tega stanja poteka v skladu s Poissonovo verjetnostno distribucijo, ki je eksogena spremenljivka (Zavodnik, 2001b, str. 34-35).

D) Model "CreditPortfolio-View"

Model "CreditPortfolio-View" je razvila svetovalna družba McKinsey in temelji na podobnih osnovnih predpostavkah kot model "CreditMetrics". Oba upoštevatata, da do izgube pride tudi ob spremembi bonitete komitenta. Za razliko od drugih modelov pa ta model upošteva, da je verjetnost nastopa plačilne nesposobnosti odvisna od makro variabel, na primer stopnje brezposelnosti, ravni obresti, stopnje rasti gospodarstva in tistih, ki največ vplivajo na kreditne cikle v gospodarstvu. Na osnovi verjetnostne ocene makroekonomskih stanj se z modelom ocenjujejo pogojne verjetnosti za neplačilo v

posameznem segmentu komitentov. Pri napovedovanju neplačil model zahteva informacije, kot so: država, panoga, bonitetna ocena in stanje gospodarstva (Paul-Choudhury, 1998, str. 7).

Za vse štiri modele je skupno, da je ključna rešitev problema kvantifikacija verjetnosti nastanka plačilne nesposobnosti komitenta pa tudi verjetnost spremembe ravni tveganja, torej prehoda dolžnika iz ene bonitetne skupine v drugo v danem časovnem obdobju, ki je običajno obdobje enega leta (Zavodnik, 2000a, str. 36).

V modelu "CreditMetrics" je razvit koncept migracijske (tudi transakcijske ali prehodne) matrike, ki temelji na teoriji Markovskih verig, kjer se na podlagi sprememb (nastanka terjatev, njenega prehajanja v času v nova stanja, poplačilo terjatev), ob pomoči ustreznih matričnih preračunov, določijo verjetnosti prehodov pojava od začetnega do končnega stanja (Zavodnik, 2000a, str. 38). Migracijska matrika nastane z uporabo migracijske analize pri ugotavljanju in merjenju sprememb kvalitete bonitete. Kaže verjetnost prehoda dolžnika iz dane bonitetne skupine v nižjo oziroma višjo bonitetno skupino, prav tako pa verjetnost nastanka dolžnikove plačilne nesposobnosti na koncu danega časovnega obdobja glede na določeno bonitetno skupino, v katero je le-ta razvrščen ob začetku tega obdobja. Upošteva potrebne vhodne podatke je z vidika uporabnosti za poslovne banke model migracijske matrike, v primerjavi z ostalimi modeli, še najbolj ustrezen. Ne opira se na zunanje informacije, temveč omogoča uporabo obstoječih podatkov znotraj banke.

Migracijske matrike so običajno izračunane za ameriško gospodarstvo. Najbolj znane so tiste, ki jih izračunava bonitetna hiša Standard and Poor's. Vendar pa so le-te za potrebe slovenskih bank neuporabne. Zato je v Sloveniji smiselno oblikovati lastne migracijske matrike, saj je postopek izračuna za banko, ki ima ohranjeno zgodovino o svojem portfelju, sorazmerno enostaven. Kot primer je v Tabeli 3 predstavljena migracijska matrika terjatev Nove Ljubljanske banke d.d., Ljubljana med bonitetnimi skupinami v obdobju med leti 1995 do 2001. Podatki v migracijski matriki nam odgovorijo na vprašanje o kakovosti naložbenega portfelja določene banke, o striktnosti in doslednosti preverjanja terjatev in njihovem pravilnem razvrščanju v bonitetne skupine. Poleg tega so pomembni za ugotavljanje kakovosti upravljanja kreditnih tveganj v banki.

Kot je razvidno iz prehodne matrike, prikazane v Tabeli 3, med dobrim (A, B) in slabim delom (C, D, E) kreditnega portfelja ni bistvenih premikov. Prehod terjatev iz bonitetne skupine A v skupine nižje od B je v opazovanem obdobju tako rekoč zanemarljiv. Podobno velja za terjatve, razvrščene v bonitetno skupino B, pri čemer je izredno pomembno dejstvo, da je skoraj 15% teh terjatev prešlo v bonitetno skupino A. Sklepi, ki jih lahko potegnemo iz analize navedene matrike prehodov, so:

- ugotavljamo, da ima banka zelo dobro usposobljeno službo za ocenjevanje kreditne sposobnosti strank, ker so nihanja (prehodi) med bonitetnimi skupinami relativno majhna.
- Banka je dokaj konservativna (previdna) pri razvrščanju terjatev v bonitetne skupine in jih v primeru dvoma raje razvršča v nižjo bonitetno skupino.
- Največji premiki so med bonitetnimi skupinami A in B, in to v obeh smereh, medtem ko med dobrim in slabim delom kreditnega portfelja ni bistvenih premikov.
- Delež terjatev v bonitetnih skupinah C, D in E v skupni kumulativni izpostavljenosti je izredno nizek, pri čemer je še pomembnejši podatek, da se tudi ta skupina terjatev izboljšuje. To je razvidno iz zadnjih dveh vrstic v matriki, ki prikazujeta razvrstitev v bonitetne skupine novih oziroma izločenih komitentov. Kakovost novih terjatev je višja

od kakovosti terjatev, ki so iz različnih razlogov (na primer odplačilo ali odpis) izločene iz portfelja.

Tabela 3: Povprečna prehodna matrika Nove Ljubljanske banke, tehtana z izpostavljenostjo (1995 – 2001)

Iz	V	Boniteta A	Boniteta B	Boniteta C	Boniteta D	Boniteta E	Skupna izp. (v mio SIT)	Povprečna boniteta ¹
Boniteta A		98,36 %	1,47 %	0,12 %	0,04 %	0,02 %	5.542.484	4,98130
Boniteta B		14,94 %	80,93 %	1,90 %	2,02 %	0,22 %	997.073	4,08360
Boniteta C		0,13 %	26,69 %	63,10 %	8,93 %	1,16 %	204.661	3,15707
Boniteta D		3,06 %	14,56 %	14,37 %	61,41 %	6,60 %	146.735	2,46068
Boniteta E		0,01 %	0,72 %	0,38 %	2,57 %	96,31 %	128.783	1,05547
Novi komitenti		60,01 %	28,74 %	4,81 %	3,44 %	3,00 %	528.041	4,39317
Izločeni komitenti		66,14 %	9,34 %	4,31 %	3,28 %	16,93 %	258.202	4,04482

¹ Izračun povprečne bonitetne ocene terjatev je možen z določitvijo številčne oznake posamezni skupini: A=5, B=4, C=3, D=2, E=1.

Vir: Letno poročilo 2001, 2002, str. 27.

3 FINANCIRANJE PODJETIJ

V tem poglavju bo iz dveh zornih kotov prikazana vsebina financiranja podjetij, in sicer z vidika posojilojemalca (podjetja) ter z vidika posojilodajalca (banke).

3.1 FINANCIRANJE PODJETIJ Z VIDIKA POSOJILLOJEMALCA

Vsako podjetje poskuša maksimirati vrednost premoženja lastnikov kapitala, saj naj bi bil to cilj njegovega poslovanja. Pri tem poskuša odgovoriti na tri vprašanja:

1. Kakšno naložbeno možnost naj izbere?
2. Kako naj izbrano naložbo financira?
3. Kako naj razporeja finančni izid, ki se oblikuje z realizacijo izbrane naložbe?

Kot kriterij za ocenjevanje vpliva finančne politike podjetja na njegovo poslovanje je smiselno uporabiti tržno vrednost podjetja, kot cilj pa njegovo maksimalno tržno vrednost.

3.1.1 Investicijsko načrtovanje

Poslovanje podjetja lahko usmerja vrsta različnih ciljev. Najpogosteje navajani cilji poslovanja podjetja so maksimiranje dobička, maksimiranje prodaje, maksimiranje tržnega deleža, preživetje ali doseganje zadovoljive ravni dobičkov. Vzemimo, da je cilj poslovanja podjetja v razmerah negotovosti na popolnem trgu kapitala maksimiranje tržne vrednosti podjetja. Ko podjetje sledi temu cilju, tudi ustrezno kombinira tako donosnost kot tudi tveganje svojih naložb in omogoča imetnikom lastniških vrednostnih papirjev, da maksimirajo koristnost svoje potrošnje (Mramor, 1991, str. 34).

Investicijsko načrtovanje ("*Capital budgeting*") predstavlja načrtovanje izdatkov za sredstva, katerih denarni tokovi bodo trajali dlje od enega leta. V podjetju se neprestano odvija proces analiziranja potencialnih projektov. Za medsebojno primerljivost projektov je potrebno bodoče donose projektov, ki nastopajo v različnih časovnih trenutkih, preoblikovati na skupen imenovalac. V podporo investicijskemu načrtovanju v podjetju je bilo razvitih več različnih metod za primerjanje projektov ter odločitve o njihovi ekonomičnosti. V praksi sta se najbolj uveljavili metoda izračuna neto sedanje vrednosti ("*Net present value*") ter metoda interne stopnje donosa ("*Internal rate of return*") (Brigham, Gapenski, 1996, str. 211-244).

- *Neto sedanja vrednost* projekta je seštevek vseh pričakovanih denarnih tokov projekta (vložkov ter donosov), diskontiranih s stroški financiranja projekta. Pove nam, koliko denarja bi morali danes imeti, da bi z njegovo naložbo z določeno donosnostjo v določenem času dosegli določeno prihodnjo vrednost. Projekt je upravičen, če je neto sedanja vrednost pozitivna.
- *Interna stopnja donosa* pa je tista diskontna stopnja, ki izenači sedanjo vrednost bodočih donosov projekta s sedanjo vrednostjo vložkov v projekt in tako rezultira neto sedanjo vrednost projekta v višini nič. Po tej metodi je projekt upravičen, če je interna stopnja donosa projekta višja od stroškov kapitala.

Metoda neto sedanje vrednosti velja za najboljšo metodo ocenjevanja naložb, saj nam pokaže, za koliko se bo z izvedbo projekta povečala vrednost podjetja. Metoda pa ne da prave uporabne vrednosti, če ne upošteva realnih predpostavk. Izvedena je v štirih fazah. Po začetni oceni potrebnih vložkov v projekt je potrebno oceniti pričakovane donose projekta ter pri tem upoštevati stopnjo tveganja, nadalje določiti stroške virov financiranja projekta ter na koncu izračunati neto sedanjo vrednost projekta. Večinoma projekti zahtevajo večji vložek na začetku, vendar je potrebno načrtovati in oceniti tudi kasnejše izdatke, ki bodo posledica izvedbe projekta. Najpomembnejša in tudi najzahtevnejša faza investicijskega načrtovanja je ocena dodatnih denarnih tokov podjetja, ki bodo nastali zaradi same izvedbe projekta (poleg pritokov iz poslovne dejavnosti je potrebno upoštevati tudi oportunitetne stroške ter eksternalije). Podjetje mora oceniti tveganja, ki so povezana z izvedbo projekta in ta tveganja vključiti v proces odločanja. Za večino naložb velja, da so dejanski prihodnji donosi negotovi in lahko zavzamejo različne vrednosti, pri čemer ima vsaka med njimi določeno stopnjo verjetnosti. Odnos investitorjev do tveganja je precej različen, vendar velja, da v povprečju investitorji tveganju niso naklonjeni. Zato na trgu kapitala praviloma velja, da dosegajo posamezne naložbe tem višjo ceno, čim večja je verjetnost, da bodo njihovi prihodnji pričakovani donosi enaki dejanskim. Investitor poskuša zmanjšati tveganje portfelja tudi z razpršitvijo (diverzifikacijo) naložb, pri čemer se lahko izogne nesistematičnemu tveganju. Za pravilno odločitev o izvedbi projekta je pomembna tudi pravilna ocena stroškov virov financiranja projekta, pri čemer se upošteva tehtano povprečje vseh vrst virov sredstev, ki jih podjetje uporabi za financiranje projekta. Sam izračun neto sedanje vrednosti je relativno enostaven. V prvi fazi je potrebno za vsak pričakovan donos projekta v različnih časovnih trenutkih izračunati sedanjo vrednost, te vrednosti pa v drugi fazi sešteti. Enačba za izračun neto sedanje vrednosti je (Brigham, Gapenski, 1996, str. 211-244):

$$NPV = \sum_{t=0}^n \frac{CF_t}{(1+k)^t}$$

CF_t... pričakovan donos v času t
k.....strošek virov sredstev projekta

3.1.2 Struktura virov financiranja

Podjetje lahko financira sredstva s kapitalom ali z dolgom. Pri tem nas zanima tako finančna kot kapitalna struktura podjetja. V prvem primeru govorimo o sestavi celotne desne strani premoženjske bilance podjetja, medtem ko nas pri kapitalni strukturi zanima le njegov kapital, in zato ne upoštevamo kratkoročnih dolgov (Ribnikar, 2000, str. 55 in Ribnikar 2000a, str. 7). Dolg lahko nastopi v obliki zadolževanja pri dobaviteljih ali pa v obliki finančnih dolgov (kreditni bank, dolžniški vrednostni papirji). Krediti so lahko kratkoročni (ročnost do 1 leta) ali pa dolgoročni (ročnost nad 1 letom), pri čemer je ročnost odvisna od namena financiranja. Z namenom doseči uravnoteženo strukturo virov in sredstev mora podjetje z dolgoročnimi viri financirati celotno stalno premoženje, za financiranje obratnega premoženja pa lahko uporablja tudi kratkoročne vire financiranja.

A) *Politika strukture kapitala*

Teoretična podlaga financiranja stalnega premoženja se v ekonomskih teorijah obravnava pod pojmom strukture kapitala, ki predstavlja strukturo dolgoročnih virov podjetja, med katere štejejo tudi trajni finančni viri. Z razvojem teorije so poskušali odgovoriti na vprašanje, ali obstaja takšna struktura kapitala, pri kateri podjetje doseže največjo tržno vrednost (ob predpostavki, da je to cilj poslovanja podjetja), ali torej obstaja optimalna struktura kapitala. Politika strukture kapitala je torej proučevana z vidika razmerja med lastniškimi in dolgoročnimi dolžniškimi viri podjetja. Teoretični razvoj je viden od tradicionalne razlage strukture kapitala pa do sodobnih ekonomskih teorij. Tradicionalna razlaga strukture kapitala na tržno vrednost podjetja, ki so jo razvili v začetku 60-ih letih 20. stoletja, je zagovarjala obstoj optimalne strukture kapitala. Upoštevala je poslovno ter finančno tveganje lastnikov, od tod pa izhajala, da je zaradi višjega prevzetega tveganja pričakovana stopnja donosa lastnikov podjetja višja od pričakovane stopnje donosa upnikov podjetja. Pri nizkem deležu dolga naj bi se z večanjem deleža dolga v strukturi kapitala nižal povprečni strošek enote kapitala in zato tudi večala tržna vrednost podjetja. Z nadaljnjim večanjem deleža dolga proti nekakšni meji, pod katero se ta delež označuje kot nizek, se povprečni strošek enote kapitala niža s pojemajočo stopnjo, saj trg kapitala vedno hitreje povečuje pričakovane (zahtevane) donosnosti lastniških deležev podjetja. Z večjim deležem dolga se namreč povečuje tveganje lastnikov. Tako pri določenem deležu dolga lastniki podjetja ocenjujejo dodatno pričakovano donosnost samo kot nadomestilo za dodatno tveganje (Mramor, 1991, str. 69-72).

Tradicionalno razlago so kasnejši teoretiki zavrnili, češ da predpostavlja neracionalno obnašanje finančnih investitorjev. Nato se je razvila sodobna razlaga, ki je ob predpostavki racionalnega obnašanja finančnih investitorjev ter popolnem trgu kapitala prišla do sklepa, da optimalna struktura kapitala ne obstaja in da podjetje s spremembo strukture kapitala ne more vplivati na tržno vrednost podjetja. Teoretiki so postopno opuščali nerealne predpostavke popolnega trga kapitala ter v prvi fazi vključili podjetniške davke in vpliv davčnega štita, nato pa še osebne davke (davke na donos od finančnih naložb) ter stroške finančne stiske (stroške bankrota, stroške agentov), ki se z obsegom dolga povečujejo ter zmanjšujejo pozitiven učinek davčnega štita. Končen rezultat je ugotovitev, da je krivulja vrednosti podjetja pri različnem obsegu dolga v strukturi kapitala za vsako podjetje konveksna, vendar pa je potrebno poudariti, da ima vsako podjetje svojo specifično optimalno strukturo kapitala, saj so stroški finančne stiske različni za vsako podjetje (Mramor, 1991, str. 144-145). Tako nas uporaba metod sodobnih ekonomskih (finančnih) teorij pripelje do istega temeljnega sklepa kot tradicionalna razlaga.

B) *Financiranje gibljivega premoženja*

Podjetje potrebuje vire tudi za financiranje kratkoročnih sredstev, torej gibljivega premoženja, predvsem zalog in terjatev iz poslovanja. Ob ustaljenem poslovanju podjetja se oblikuje raven trajnih kratkoročnih sredstev, ki predstavljajo tisto vrednost zalog in terjatev, ki jo podjetje ob enakomernem poslovanju vedno izkazuje v bilanci in je posledica vezave zalog ter povprečnih plačilnih pogojev, ki jih odobri kupcem. Kot posledica sezonske narave dela ali izvedbe večjih projektov pa nastanejo tudi začasna kratkoročna sredstva.

Kratkoročna sredstva, imenovana tudi obratni kapital ("*Working capital*"), predstavljajo obratno premoženje podjetja, to je gotovina, kratkoročne naložbe, terjatve ter zaloge podjetja. Pri tem je potrebno ločiti pojma bruto in neto obratni kapital. Bruto obratni kapital je enak vrednosti kratkoročnih sredstev. Vendar pa podjetje pri poslovanju uporablja tudi spontane vire, kot na primer odloge plačil, ki jih podjetju odobrijo dobavitelji. Tako je neto obratni kapital le razlika med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi iz poslovanja in nam kaže potrebo po zadolževanju podjetja pri finančnih institucijah z namenom financiranja obratnega premoženja. Če ima podjetje presežne dolgoročne vire (lastni in drugi dolgoročni viri), ki jih lahko uporabi za financiranje obratnega premoženja, ne bo imelo potrebe po kratkoročnem zadolževanju pri bankah. V ostalih primerih pa potrebuje vire v višini neto obratnega kapitala (Kester, Bixler, 1990, str. 11 in Kester, 2002).

V praksi podjetja za financiranje trajnih in občasnih obratnih sredstev uporabljajo različne politike financiranja kratkoročnih sredstev, od agresivne politike, kjer kot najpomembnejši element financiranja kratkoročnih sredstev nastopajo zgolj kratkoročni viri financiranja, pa do konservativne politike, ko podjetje tudi občasna povečanja obratnega premoženja financira z dolgoročnimi viri (Brigham, Huston, 1998, str. 662 in Kester, Bixler, 1990, str. 15-16).

1. *Politika usklajevanja ročnosti ("Maturity matching approach", "Self-liquidating approach", "Moderate approach")*

Podjetje, ki za financiranje obratnega premoženja uporablja politiko usklajevanja ročnosti, vsa trajna kratkoročna sredstva financira s trajnimi, dolgoročnimi viri ter spontanimi kratkoročnimi obveznostmi (dogovorjeni odlogi plačil obveznosti do dobaviteljev in drugih obveznosti iz poslovanja), z nespontanim zadolževanjem pa financira le začasna kratkoročna sredstva. Navedena politika trajna obratna sredstva enači s stalnimi sredstvi. To je najbolj zdrav način financiranja sredstev podjetja, saj so tako s kratkoročnimi posojili financirane le občasne fluktuacije obratnega premoženja, ki so posledica na primer sezonskih nihanj ali izvedbe večjih projektov. Politika usklajevanja ročnosti na razvitih finančnih trgih izgublja na pomenu, saj je preskrba denarnih sredstev z najetjem posojila, v primerjavi z manj razvitimi finančnimi trgi, relativno hitrejša in enostavnejša.

2. *Agresivna politika ("Aggressive approach")*

Če podjetje uporablja agresivno politiko financiranja obratnega premoženja, financira z nespontanim kratkoročnim zadolževanjem poleg začasnih sredstev še del trajnih kratkoročnih sredstev. Navedena politika se v praksi pogosto uporablja. Agresivnost financiranja se lahko stopnjuje tudi do te mere, da podjetje na račun kratkoročnih virov financira tudi del dolgoročnih sredstev. Tedaj pravimo, da je njihova likvidnostna struktura neuravnotežena. Zaradi navedenega agresivna politika

povečuje tveganje, saj raven trajnih obratnih sredstev ostaja, kratkoročni dolg pa zapade v plačilo v roku manj kot leta dni, tako da je obnova ali nadomestitev kredita neizogibna. Likvidnost podjetij, ki kratkoročna posojila najemajo za financiranje trajnih obratnih sredstev, je odvisna od ekonomičnosti poslovanja in zmožnosti, da akumulirajo dovolj dobička za vračilo kredita.

3. *Konservativna politika ("Conservative approach")*

V primeru konservativne politike podjetje za financiranje obratnih sredstev skorajda ne najema kratkoročnih posojil. S trajnimi, dolgoročnimi in spontanimi kratkoročnimi obveznostmi poleg trajnih kratkoročnih sredstev financira delno ali v celoti tudi začasna kratkoročna sredstva. Tovrsten način zagotavlja visoko stabilnost poslovanja, saj je tveganje plačilne nesposobnosti, zaradi skromnega deleža kratkoročnih obveznosti v finančni strukturi, občutno nižje kot pa v prej omenjenih pristopih. Zaradi visokih stroškov financiranja je ta način primernejši za podjetja, ki niso izpostavljena sezonskim nihanjem. Podjetje se tudi za financiranje občasnega povečanja obratnega premoženja ne zadolžuje, ampak kot vir uporabi dolgoročne ali spontane kratkoročne vire, v nesezonskih mesecih pa odvečna denarna sredstva plasira v finančne naložbe (depozit v bankah, nakup vrednostnih papirjev in podobno).

3.1.3 Politika dividend

Politika dividend vsebuje odločitve o izplačilu dividend v primerjavi z zadržanim dobičkom, ki je podlaga za reinvestiranje v poslovanje podjetja in vsebuje dve glavni področji:

- Kolikšen delež donosov naj bo v povprečju izplačan v obliki dividend?
- Ali naj podjetje izplačuje stabilne, predvidljive dividende ali naj izplačilo dividend po letih močno niha, v odvisnosti od notranjih potreb po virih in denarnem toku.

Za analizo so teoretiki v svoje modele poleg izplačanih dividend vključevali tudi kapitalske dobičke (ali izgube), ki predstavljajo doseženo razliko med prodajno in nakupno ceno naložb. Z vidika potencialnega investitorja so tako analizirali, ali preferira donos za vložen lastniški delež izplačan delno v obliki dividend ali le na koncu kot kapitalski dobiček. O optimalni politiki dividend so razvite tri teorije (Brigham, Gapenski, 1996, str. 437-475):

- *teorija nevtralnega vpliva ("Dividend irrelevance theory")*, ki pravi, da politika dividend, ki jo vodi podjetje, ne vpliva niti na vrednost niti na stroške kapitala;
- *teorija pozitivnega vpliva - teorija vrabec v roki ("Bird-in-the-hand theory")*, po kateri se vrednost podjetja maksimira z visokim deležem izplačanih dividend v čistem dobičku, saj investitorji ocenjujejo izplačane dividende kot manj tvegane v primerjavi s potencialnimi kapitalskimi dobički in
- *teorija negativnega vpliva ("Tax preference theory")*, ki predpostavlja, da vrednost podjetja pada z višanjem deleža izplačila dividend v čistem dobičku, saj predpostavlja, da je osebna davčna stopnja za dividende višja od osebne davčne stopnje za kapitalske dobičke.

Nobena teorija ni bila podprta z izvedenimi empiričnimi testiranjmi in tako akademiki ne morejo z gotovostjo dokazati, kako sprememba politike izplačil vpliva na tržno vrednost podjetja. Potrebno pa je upoštevati tudi informacijsko vrednost dividend (signaliziranje) in vpliv na potencialne finančne investitorje, ki vlagajo v podjetje. Investitorji zaznavajo spremembe v izplačanih dividendah kot signal pričakovanja vodstva podjetja o prihodnjih donosih podjetja.

3.2 FINANCIRANJE PODJETIJ Z VIDIKA POSOJILODAJALCA

Ena izmed osnovnih funkcij poslovne banke je odobravanje naložb, bodisi kreditov, garancij in podobno. V primeru financiranja podjetij banka kot kreditodajalec poskuša odgovoriti na štiri temeljna vprašanja (Koch, 2000, str. 646-652):

1. *Kaj je vzrok za potrebo po dodatnih denarnih sredstvih?*
Podjetje se lahko odloči za investicijo v osnovna sredstva, ki je preobsežna, da bi jo financiralo s trenutno razpoložljivimi denarnimi sredstvi. Do potreb po dodatnih virih pa prihaja tudi v primeru povečanja gibljivega premoženja, kot posledica povečanega obsega poslovanja ali sezonskega oziroma projektnega poslovanja.
2. *Kaj bo primaren vir poplačila kredita?*
Ob zapadlosti mora podjetje zagotoviti ustrezna denarna sredstva za poplačilo kredita. Za poplačilo investicijskih kreditov naj služi dodatno ustvarjen denarni pritek pri poslovni dejavnosti, ki ga podjetje lahko ustvari zaradi izvedbe investicije (zaradi pozitivnega učinka na prihodke ali pa preko znižanja stroškov poslovanja). Vir poplačila kratkoročnega kredita pa bi moral biti zagotovljen kratkoročno.
3. *Kdaj bo podjetje sposobno odplačati kredit?*
V skladu s težnjo k uravnoveženi strukturi virov in sredstev, ki je pogoj za likvidnost podjetja, je potrebno ročnost kredita prilagoditi času vezave sredstev, ki jih financiramo.
4. *Kaj gre lahko narobe?*
Pred financiranjem podjetja je potrebno analizirati tveganja, povezana z neizpolnitvijo obveznosti iz naslova zaprosene naložbe ter tveganju prilagoditi tako boniteto podjetja kot tudi višino kredita ter potrebna zavarovanja.

Osnovni elementi politike upravljanja kreditnega tveganja v bankah so ocena bonitete potencialnega dolžnika, določitev zgornje meje zadolževanja, spremljanje tako črpanja kredita kot tudi vračanja glavnice in obresti kredita ter nenazadnje določitev ustreznega zavarovanja kredita.

3.2.1 Kvaliteta oziroma boniteta podjetja kot komitenta poslovne banke

Ocenjevanje bonitete podjetja kot komitenta poslovne banke je ključna komponenta upravljanja kreditnega tveganja. Bančniki že od nekdaj vedo, da je poznavanje komitenta prva in najbolj kritična točka zaščite pred kreditnimi izgubami.

Pojmovanja bonitete ("*Credit rating*") podjetja niso enotna. Tradicionalno ožje pojmovanju bonitete jo enači s plačilno zanesljivostjo podjetja, z njegovo plačilno in/ali kreditno sposobnostjo in pri tem upošteva zgolj posamezne lastnosti podjetja (še posebej likvidnost, finančno varnost, donosnost). Sodobno pojmovanje bonitete podjetja pa poudarja sposobnost obstanka in razvoja, pri čemer upošteva še druge lastnosti in značilnosti podjetja ter povezave z okoljem. V sodobnem pomenu odraža boniteta podjetja kakovost njegovega poslovanja, ki se kaže v zanesljivosti, solidnosti, uspešnosti in perspektivnosti podjetja. Kot pomemben dejavnik nastopajo tudi pričakovani bodoči donosi, ki so pomembna determinanta tržne vrednosti podjetja. Osnovna razlika med tradicionalnim in sodobnim gledanjem na boniteto podjetja je, da upošteva tradicionalno pojmovanje tiste lastnosti podjetja, ki so sredstvo oziroma pogoj za doseganje bonitete podjetja v sodobnem pomenu (Knez-Riedel, 1993, str. 248).

Merila, po katerih poslovna banka razvršča podjetja v bonitetne skupine in bonitetne razrede (za interno uporabo se bonitetne skupine lahko deli še na bonitetne razrede), lahko delimo na objektivna merila in subjektivna merila. Objektivna merila se od subjektivnih ločijo predvsem v interpretaciji le-teh. Medtem ko so pri objektivnih merilih kriteriji znani in za vse enaki, je za ovrednotenje podatkov, ki so podlaga za subjektivna merila, prisotna subjektivna nota presojevalca.

3.2.1.1 Razvrščanje podjetij v bonitetne skupine glede na objektivna merila

Za oceno bonitete podjetja je pridobitev kar največ informacij o njem izrednega pomena. Pri tem banka v prvi vrsti razpolaga s podatki, ki jih o podjetju že ima, ter osnovnimi podatki o podjetju, upošteva pa tudi podatke o blokadah na računu komitenta, ki kažejo na likvidnost komitenta in disciplino pri poravnavanju obveznosti do drugih dolžnikov.

a) Splošni podatki o podjetju

Banka o podjetju pridobi osnovne podatke, kot so: firma, sedež, organizacijska oblika, dejavnost, datum ustanovitve, višina osnovnega kapitala, lastniška struktura, vodstvo podjetja, velikost podjetja, število zaposlenih, podatki o morebitnih povezavah z drugimi podjetji. Ti podatki razkrijejo, ali podjetje zadovoljuje osnovne zakonske pogoje za poslovanje (ali je registrirano pri ustreznih organih, ali ima vsa dovoljenja za poslovanje, ali ima osnovni kapital usklajen s potrebami Zakona o gospodarskih družbah itd.). Nadaljnja analiza je smiselna le, če pregled splošnih podatkov podjetja ne pokaže nepravilnosti.

b) Povezanost z banko

Poslovne banke v svojih bazah hranijo informacije o preteklem poslovnem sodelovanju s komitentom. Zato ima banka interes, da je komitent v čim večji meri povezan z banko (da je njen komitent), ker lahko tako spremlja več podatkov in pridobi informacije, ki pripomorejo k boljši oceni kreditnega tveganja. Sodelovanje s podjetjem poteka tako preko aktivnih poslov (kreditiranje, garancije) kot tudi preko pasivnih poslov (vezava depozitov). Pomemben je podatek o trenutni zadolženosti podjetja pri banki. Podjetje pa lahko pri banki delno ali v celoti opravlja tudi plačilni promet ter z banko sodeluje preko drugih poslov (ima sklenjen povezan posel in podobno). Banka zbira podatke o preteklem poravnavanju obveznosti podjetja do banke, o morebitnih vnovčenih garancijah ali črpanih akreditivih, o prilivih na račun podjetja, o prekoračitvi limitov na računu in podobno. Tudi Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic določa, da mora banka voditi kreditne mape za svoje komitente.

Neporavnavanje obveznosti ali poravnavanje z zamudo vpliva na boniteto podjetja. Vpliv je odvisen od dolžine zamud, pogostosti zamud kot tudi relativnega obsega zamud. Tudi v Sklepu o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic je določena povezava med poravnavanjem obveznosti ter objektivno boniteto komitenta, ki je prikazana v Tabeli 4.

Tabela 4: Pregled kriterijev za objektivno boniteto komitenta poslovne banke v skladu s Sklepom o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic

Bonitetna skupina komitenta	Poravnavanje obveznosti
A	ob dospelosti ali izjemoma z zamudo do 15 dni
B	večkrat z zamudo do 30 dni, občasno tudi z zamudo od 31 do 90 dni
C	večkrat z zamudo od 31 do 90 dni, občasno tudi z zamudo od 91 do 180 dni
D	večkrat z zamudo od 91 do 180 dni, občasno tudi z zamudo od 181 do 365 dni

Vir: Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, 2002.

c) *Podatki o blokadah računa komitenta*

S prenosom plačilnega prometa iz Agencije za plačilni promet na poslovne banke bodo slednje še bolj ažurno spremljale blokade računov podjetij. Spremljanje bo enostavnejše in hitrejše. Pred tem je Agencija za plačilni promet posredovala bankam podatke o blokiranih žiro računih le enkrat mesečno.

3.2.1.2 Razvrščanje podjetij v bonitetne skupine glede na subjektivna merila

Večjo težo pri presoji bonitete podjetja dajejo poslovne banke subjektivnim merilom, pri čemer je ocena odvisna od presojevalca. Sem spadajo ocena bodočega splošnega gospodarskega položaja ter položaja panoge, v kateri podjetje posluje, nadalje ocena finančnega položaja podjetja, ocena vodstva in organizacijske strukture podjetja ter ocena verjetnosti zadostnih denarnih tokov v prihodnosti.

a) *Analiza splošnega gospodarskega položaja*

Za oceno splošnega gospodarskega položaja je potrebno spremljati gibanja gospodarskih parametrov v preteklosti in z največjo verjetnostjo oceniti njihovo gibanje v prihodnje. To vključuje napoved rasti BDP, stopnje inflacije, gibanje tečaja, gibanje obrestnih mer ter gibanje izvoza in uvoza. Z analizo splošnega gospodarskega položaja se oceni makro okolje, v katerem bo v času odplačila kredita poslovalo podjetje in bo vplivalo tako na položaj panoge podjetja, kot na sam tržni položaj podjetja v panogi.

b) *Analiza panoge, v kateri podjetje posluje*

Možnost razvoja podjetja je odvisna od njegovih konkurenčnih prednosti, od intenzivnosti konkurence v panogi in nasploh od položaja panoge. Pomembni so podatki o pogajalski moči dobaviteljev in kupcev, o nevarnosti substitutov, možnosti vstopa novih podjetij v panogo, stopnji konkurence med že obstoječimi podjetji v panogi in podobno. Večje poslovne banke lahko iz analize lastnih komitentov spremljajo uspešnost posamezne panoge in ugotovijo ali je rast v panogi podpovprečna, povprečna ali nadpovprečna, kakšna je struktura virov financiranja v panogi glede na povprečje v gospodarstvu in podobne podatke.

c) *Analiza finančnega položaja podjetja*

Finančni položaj je v ožjem smislu stanje podjetja v danem trenutku, gledano z vidika doseganja finančnih ciljev podjetja, pri čemer opredelitev tega stanja izhaja iz ugotavljanja kratkoročne in dolgoročne plačilne sposobnosti ter ugotavljanja trendov plačilne sposobnosti v preteklosti in na tej osnovi predvideno gibanje v prihodnosti. V širšem smislu bi lahko finančni položaj podjetja opredelili tudi z vidika potencialnih možnosti podjetja v odnosu do okolja (dobro ime firme, priznana kreditna sposobnost, uživanje zaupanja poslovnih partnerjev, možnosti relativno hitre preskrbe dodatnih finančnih kratkoročnih ali dolgoročnih sredstev itd.) (Bergant, 1995, str. 30-32). Ocenjujem, da je za potrebe nadaljnje analize najprimernejša razlaga finančnega položaja kot sedanjosti, ki rezultira iz opravljenega procesa reprodukcije v preteklosti in istočasno predstavlja tudi finančno moč, ki omogoča in opredeljuje proces reprodukcije bodočnosti. Pri tem se obravnava finančni položaj v ožjem smislu (finančno varnost, likvidnost, angažiranje sredstev po posameznih oblikah sredstev) ter uspešnost in učinkovitost kot temeljna področja analize za oceno finančnega položaja.

Banka je pri oceni finančnega položaja podjetja velikokrat omejena le na finančne izkaze, ki jih predloži podjetje in so sestavljeni konec poslovnega leta. Bilanca stanja skupaj z izkazom uspeha in izkazom finančnih tokov tvori temeljne računovodske izkaze podjetja. Zato bomo pri analizi finančnega položaja podjetja izhajali iz postavk treh temeljnih računovodskih izkazov ter s pomočjo kazalnikov ocenili posamezna področja finančnega položaja podjetja tako v ožjem smislu (finančna varnost, likvidnost, angažiranost sredstev) kot tudi v smislu uspešnosti in učinkovitosti. Več o analizi finančnega položaja podjetja je podano v samostojnem poglavju v nadaljevanju.

d) Ocena vodstva podjetja

V državah, kjer koncept lastniškega vidika podjetij še ni povsem uveljavljen, je predvsem v srednjih in manjših podjetjih vloga vodstva podjetja odločilna. Vodstvo ima s svojimi sposobnostmi in pozitivnim delovanjem v podjetju in poslovnem okolju velik vpliv na uspešnost poslovanja. Skupina vodilnih lahko s pozitivnim vodenjem podjetje vodi v uspeh ali pa na drugi strani s togostjo in nesposobnostjo prilagajanja novim izzivom vodi v propad. V manjših podjetjih mnogokrat prihaja do situacije, ko je direktor podjetja hkrati tudi večinski lastnik le-tega. V takih primerih se ugled posameznika enači z ugledom podjetja. Za banko je pomembno, da ima vodstvo izdelano jasno vizijo razvoja podjetja in možnosti uresničitve te vizije. Kakšno je vodstvo podjetja lahko banka oceni na podlagi poslovnih razgovorov, ki so opravljeni v postopku odobravanja naložb. Pri tem ocenjuje izkušnje vodstva v panogi, kvalifikacijo, vizijo razvoja in planiranja poslovanja, ugled v poslovnem okolju, pripravljenost sodelovanja z banko ter tudi verodostojnost, realnost in poštenost vodstva.

e) Ocena organizacijske ustreznosti podjetja

Učinkovita organizacija podjetja tako z vidika organiziranosti poslovanja, logistike kot tudi z vidika nadzora znatno vpliva na uspešnost poslovanja podjetja in tako posredno na boniteto podjetja. Kljub prehodu na kapitalistični koncept podjetništva je v Sloveniji še veliko podjetij, ki svoje organizacije še niso prilagodili potrebam hitro razvijajočega se trga, kar se kaže v izrazito počasnem odzivu. Takšna podjetja so, glede na konkurenco, manj fleksibilna, kar daje konkurentom možnost za prevzem njihovega tržnega deleža.

f) Projekcija denarnega ali finančnega toka

Pred odobritvijo naložbe mora kreditodajalec oceniti denarni tok podjetja za čas odplačila kredita. Denarni tok je osnova za ugotavljanje plačilne sposobnosti oziroma sposobnosti ustvarjanja likvidnih sredstev, s katerimi podjetje poravnava svoje tekoče obveznosti. Z njim spremljamo denarni vidik poslovanja, ki pomeni spremljanje gibanja denarnih (likvidnih) sredstev. Izdeluje se na osnovi analitičnih evidenc kontov denarnih sredstev in je namenjen pregledu zagotavljanja plačilne sposobnosti podjetja. Ocena prihodnjih denarnih tokov je v veliki meri povezana z oceno bodoče prodaje podjetja in s tem povezanimi prihodki, kar pa ne moremo napovedati brez določene mere tveganja. Pri tem se uporablja več pristopov, kot na primer analiza časovne vrste, analiza in napovedovanje gibanja panoge ter analiza povpraševanja na trgu (Nunnally, 1993, str. 127).

Denarni tok je opredeljen v Slovenskem računovodskem standardu 27. Namen izdelave izkaza denarnih tokov je presoja in zagotavljanje sprotne plačilne sposobnosti podjetja. Namenjen je potrebam podjetja in ni sestavina računovodskih izkazov. Oblika ni predpisana. V grobem moramo ločiti prejeme in izdatke pri poslovni dejavnosti,

prejemke in izdatke pri investicijski dejavnosti ter prejemke in izdatke pri dejavnosti financiranja.

Poslovna banka kot kreditodajalec ne razpolaga z vsemi informacijami, potrebnimi za sestavo realnega denarnega toka podjetja. Tako od podjetja ob odobritvi kredita zahteva, naj na realnih predpostavkah oblikuje denarni tok za čas odplačila kredita v primeru kratkoročnega kredita, v primeru dolgoročnega zadolževanja pa plan finančnih tokov za čas odplačila kredita.

3.2.1.3 Določitev skupne bonitete podjetja

Positivne in negativne bonitetne točke, dobljene pri posameznih subjektivnih in objektivnih kriterijih ocenjevanja, se na koncu poveže v skupno bonitetno oceno komitenta. Vendar lahko banka na osnovi kombinacije objektivnih in subjektivnih meril razvršča le komitente, s katerimi ima vzpostavljen poslovni odnos že več let, medtem ko ima pri razvrščanju novih komitentov za osnovo le subjektivne ocene ter podatke o morebitnih blokadah računa komitenta.

Boniteta podjetja predstavlja globalno kvaliteto podjetja in je rezultat istočasnega delovanja vseh karakteristik podjetja. Uveljavlja se univerzalen pristop k merjenju bonitete s ciljem, da objektiviziramo večkriterijsko odločanje. Ta pristop temelji na naslednjih izhodiščih (Mičković, 2000, str. 83):

- boniteta podjetja se proučuje v luči drugih podjetij (strukturno prikazovanje bonitete podjetja),
- podjetje je dinamičen sistem (ne zanima nas samo boniteta podjetja v določenem trenutku, ampak tudi možnost nadaljnjega razvoja podjetja).

Banka je v skladu s tveganjem, ki mu je izpostavljena, podjetjem z različnimi bonitetami pripravljena odobriti naložbe po različnih obrestnih merah. Pri tem za bolj tvegane naložbe zahteva višji pričakovan donos v obliki višje obrestne mere. Tako najboljšim komitentom denar posoja po izhodiščni obrestni meri, bolj tveganim pa zaračuna še dodatno premijo za kreditno tveganje.

Pri presojanju bonitete podjetja se lahko srečamo z različnimi težavami. V praksi pogosto prihaja do situacije, ko posojilodajalec razpolaga z nezadostnimi in nepopolnimi informacijami. Pri novonastalih podjetjih banka razpolaga le z okrnjenimi informacijami, saj takšna podjetja ne morejo predložiti referenčnih poslov ter nimajo na razpolago preteklih podatkov, prav tako banka z njimi še nima vzpostavljenega poslovnega sodelovanja. Problemi nastopajo tudi v primeru povezanih oseb. Povezave med podjetji obstajajo tudi če le-ta niso zavezana h konsolidaciji. Banka lahko iz predloženih dokumentacij razbere informacije o kapitalskih povezavah med komitenti, ne more pa razbrati poslovnih in morebitnih drugih pomembnih povezav. Banke si zato pomagajo z izjavami o povezanosti, v katerih komitent navede morebitne povezave, ki bi lahko nakazale na povezanost oseb. Poseben problem predstavlja analiziranje skupine povezanih oseb, ki jo sestavlja gospodarska družba in samostojni podjetnik, saj je težko oceniti uspešnost poslovanja skupine kot celote ter premoženje in strukturo virov skupine.

3.2.2 Določitev zgornje meje zadolževanja

Poleg bonitete pa poslovne banke za vsako podjetje določijo tudi zgornjo mejo zadolževanja, ki predstavlja tisti obseg naložb, za katerega se ocenjuje, da ga je podjetje, glede na njegove denarne tokove, še sposobno vrniti. Možnost zadolževanja ni linearno odvisna od velikosti podjetja, torej od njegovih proizvodnih kapacitet. Pomeni zmožnost ustvarjanja zadostnega denarnega toka za vračilo vseh obveznosti iz financiranja, torej obresti in plačila glavnice kredita.

Poslovne banke komitentu določijo višino skupnih naložb, za katero na podlagi dosedanjega poslovanja ocenjujejo, da jo bo komitent sposoben odplačati, oziroma da naložbe ne bodo povzročile znatnega poslabšanja njegovega finančnega položaja. Zavarovanje naložb s prvovrstnim ali ustreznim zavarovanjem ne vpliva na višino zgornje meje zadolževanja. Pri določitvi zgornje meje zadolževanja se upošteva zlasti:

- obseg ustvarjenih prihodkov podjetja in stalnost prihodkov,
- ekonomičnost tako poslovanja kot celotna ekonomičnost,
- letno ustvarjen denarni tok iz poslovne dejavnosti,
- delež lastniškega kapitala v strukturi virov,
- obseg neto zadolženosti komitenta.

Kot primarni vir vračila posojila je lahko sprememba posamezne oblike manj likvidnih sredstev v denar, refinanciranje ali oblikovan čisti popravljen pritok pri poslovni dejavnosti. V prvem primeru govorimo o spremembi premoženja iz manj likvidnega v denar. Tako lahko podjetje z odprodajo osnovnih sredstev ali sprostitvijo finančnih naložb ustvari pritok iz naslova dezinvestiranja. Lahko pa s povečanjem prodaje znatno zniža vrednost zalog ali pa s krajšimi plačilnimi roki doseže nižji obseg kratkoročnih terjatev iz poslovanja, kar rezultira pritok iz naslova poslovnega dezinvestiranja. Ko je vir odplačila posojila refinanciranje, lahko pride do najetja novega posojila ali pa se na primer podjetje dokapitalizira (poveča osnovni kapital ali presežek kapitala). V obeh primerih kot vir poplačila kredita služi pritok znotraj dejavnosti financiranja. Kot tretji vir poplačila posojila nastopa čisti popravljen pritok pri poslovni dejavnosti, na oblikovanje katerega vpliva čisti dobiček, povečan za odhodke, ki niso izdatki (amortizacija, oblikovanje rezervacij), ter spremembe sredstev, kot so zaloge, terjatve, aktivne časovne razmejitve ter obveznosti, kot so obveznosti iz poslovanja in pasivne časovne razmejitve.

Banka določi najvišjo zgornjo mejo zadolževanja podjetja ločeno na kratkoročnem področju in na dolgoročnem področju. Razlikovanje zgornje meje zadolževanja glede na ročnost je posledica različnih namenov porabe ter različnih virov poplačila. Za stabilno poslovanje podjetja je dobro upoštevati skladnost ročnosti virov in sredstev. Banka mora oceniti ustreznost načina poplačila posojila, torej, kateri del finančnega toka bo podjetje lahko usmerilo v vračilo najetega posojila.

Kratkoročni krediti so namenjeni financiranju začasnega povečanja obratnega premoženja ali pa usklajevanju denarnih prilivov in odlivov. V tem primeru je vir poplačila kredita sprememba obratnega premoženja v likvidno obliko, pri čemer je čas odvisen od hitrosti obračanja zalog in od plačilnih pogojev, ki jih komitent nudi svojim kupcem. Za določitev kratkoročne zgornje meje zadolževanja je torej pomembna analiza kratkoročne plačilne sposobnosti.

Dolgoročna posojila so namenjena financiranju investicij v osnovna sredstva, najpogosteje v obliki nakupa opreme ali nepremičnin oziroma drugih dolgoročnih projektov, pri čemer je osnovni kriterij za pristop banke k financiranju projekta pozitivna ocena ekonomske upravičenosti projekta. Potrebna je natančna analiza investicijskega programa, ki ga podjetje predloži ob vlogi za investicijski kredit. Preveri se tržni, tehnološko-tehnični, ekološki, ekonomski in finančni vidik investicije, pri čemer se upošteva predvsem vpliv investicije na obstoječe poslovanje podjetja. Za določitev dolgoročne meje zadolževanja je potrebna analiza finančnih tokov za celoten čas odplačila kredita, kar pomeni analiza za obdobje tudi do sedem ali celo deset let. Pri slednji je pomembno, da ima izvedba investicije pozitiven učinek na poslovni izid podjetja v prihodnjih letih, saj le-ta skupaj z amortizacijo predstavlja vir za odplačilo investicijskega kredita. Banka upošteva tudi finančno strukturo virov financiranja investicije, torej delež lastnih virov v celotnih virih investicije, saj pri sto odstotnem financiranju prevzame poleg finančnega tudi poslovno tveganje projekta.

3.2.3 Instrumenti zavarovanja vračila kredita

Pri vsakem kreditiranju banka računa z možnostjo izpada vračila kredita in plačila obresti. Zato se pri sklepanju kreditnih pogodb s podjetjem dogovori za ustrezen instrument zavarovanja kredita. Zavarovanje je vedno sekundarni, ne pa primarni vir poplačila. Kakšno zavarovanje bo banka sprejela, je odvisno od ugotovitve kreditne sposobnosti komitenta in namena ter ročnosti posojila. Izbere tisto obliko zavarovanja, ki je najprimernejša glede na ročnost naložbe, in ki za banko pomeni največjo stopnjo varnosti. Po potrebi lahko izbere tudi več oblik zavarovanja. Vrednost zavarovanja naj bi krila vrednost posojila in obresti posojila, sodne stroške in obresti v času pravnega postopka unovčitve zavarovanja.

V bančni praksi sta znani dve osnovni skupini instrumentov zavarovanja vračila kredita, in sicer instrumenti osebnega zavarovanja in instrumenti stvarnega zavarovanja.

3.2.3.1 Instrumenti osebnega zavarovanja

V to skupino zavarovanj sodijo menica, poroštvo, bančna garancija, pristop k dolgu, nakazilo ali asignacija, odstop terjatve s pogodbo ali cesija, faktoring in zavarovanje pri zavarovalnici. Vsa naštetá zavarovanja so pravno urejena v Obligacijskem zakoniku, razen menične materije, ki jo ureja Zakonu o menici.

A) Menica

Menica je vrednostni papir na določen denarni znesek. Sestavine in uveljavljanje ter prenos pravic menice ureja Zakon o menici. Je ena najstarejših oblik plačevanja, zavarovanja plačila in kreditiranja. Zaradi abstraktnosti menice in hitrega postopka vnovčevanja, je dolžnik s podpisom menice v težjem položaju, upnik pa ima večjo varnost, da bo dobil plačilo. Vendar pa obstaja različna kvaliteta menic in zato ni vseeno, kakšno menico bo dolžnik izročil upniku v zavarovanje svoje obveznosti. Menica nima pomena, če nima kritja. Poznamo dve vrsti menic, in sicer lastno menico in transirno menico. *Pri lastni menici* prevzema izdajatelj (trasant) obveznost, da bo ob zapadlosti plačal meničnemu upniku (remitentu) v menici zapisano menično vsoto. Za lastno menico je značilno, da se z njo ustvari posebno abstraktno obligacijsko razmerje, ki se loči od temeljnega posla. V praksi se za zavarovanje terjatev iz naslova kreditne pogodbe s pravno osebo večkrat uporabi lastno menico družbenikov družbe. *Pri transirni menici* izdajatelj (trasant) pozove drugo osebo (trasata), da le-ta plača upniku (remitentu) v menici zapisano vsoto. Transirna menica je primeren instrument za zavarovanje terjatev

tudi v primerih, kadar gre za terjatve, ki jih imajo upniki do pravnih oseb, ki nimajo premoženja, s katerim bi lahko jamčili za plačilo menične obveznosti. Na ta način se lahko doseže učinek solidarne odgovornosti družbenikov za obveznosti družbe z omejeno odgovornostjo (Ivanjko, 2001, str. 3-18).

Kot poseben instrument zavarovanja v slovenski bančni praksi najdemo *bianco menico*. O *bianco menici* govorimo, če določena menica v trenutku izdaje še nima vseh z zakonom določenih sestavin in jo je izdajatelj upniku izročil s pooblastilom. Skladno z njunim sporazumom vanjo pozneje vnese potrebne manjkajoče sestavine. Kreditojemalec se z izdajo *bianco menice* banki zaveže, da bo plačal sam ali pa bo po njegovem nalogu plačala tretja oseba upravičenemu imetniku menice določeno vsoto denarja v določenem času in na določenem kraju, saj ob sklenitvi pogodbe ni gotovo, kdaj ali sploh če bo kreditojemalec padel v zamudo. Uporaba *bianco menice* pravno ni urejena. Zakon o menici jo v 16. členu sicer omenja, vendar njene vsebine ne ureja. Kljub temu pa je bančna in poslovna praksa izoblikovala določena pravila, ki v praksi urejajo uporabo *bianco menice* (Hočevar, 2001b, str. 47).

B) Poroštvo

Poroštveno pogodbo skleneta upnik in porok. Slednji se zaveže, da bo izpolnil veljavno in zapadlo obveznost dolžnika, če dolжник tega ne bi storil sam. Porok je lahko pravna oseba, samostojni podjetnik ali pa tudi fizična oseba. Porok s posebno izjavo (zahtevana je pisna oblika) pristopa kot porok in kot plačnik ter solidarno jamči za vračilo obresti in kredita, ki ga je najel kreditojemalec, če le-ta tega ne bi storil. Učinkovitost poroštva je seveda odvisna od plačilne sposobnosti poroka. Prednost je predvsem v preprostosti in nizkih stroških sklenitve pogodbe ter dejstvu, da ima upnik namesto enega dolžnika kar dva. Koristnost poroštva se pokaže tudi, če gre dolжник v stečaj, saj mora porok obveznost še vedno v celoti plačati (Hočevar, 2001c, str. 40). Kot porok se lahko pojavlja tudi država, ki daje banki poroštvo za kreditojemalca pri najemanju kreditov večjih zneskov (navadno za investicije, ki so pomembne za državo, kot so gradnja avtocest, elektrarn in podobno).

C) Bančna garancija

Bančna garancija je obveza banke, da bo prejemniku garancije, ob v garanciji izpolnjenih pogojih, poravnala obveze, če jih tretja oseba ob zapadlosti ne bi poravnala. Garancijska izjava banke se v praksi pogosto oblikuje za vsak primer posebej, zaradi česar je bančna garancija posebej primerno sredstvo za zavarovanje plačil iz netipiziranih posojilnih razmerij. Bančne garancije so lahko pogojne ali brezpogojne. Bančna garancija pomeni za upnika zelo kvalitetno zavarovanje ter hitro in lahko pot do plačila. Za dolžnika pa predstavlja tudi nevarnost, da bi upravičenec iz garancije neupravičeno zahteval plačilo od banke. Drugače je bančna garancija zelo drag način zavarovanja, saj banka za izdajo garancije zaračuna bančne stroške v obliki provizije, poleg tega pa zahteva od naročnika tudi kritje za garantirani znesek (Hočevar, 2001c, str. 40).

D) Pristop k dolgu

V bančni praksi se uporablja pristop k dolgu kot instrument zavarovanja, vendar njegova uporaba ni tako pogosta. S pogodbo med upnikom in tretjo osebo, s katero se ta upniku zavezuje, da bo izpolnil njegovo terjatev do dolžnika, stopi tretja oseba v zavezo poleg dolžnika. S pogodbo o pristopu k dolgu se tretja oseba v odnosu do upnika obvezuje, da bo izpolnila dolžnikovo obveznost.

E) Nakazilo ali asignacija

Pri asignaciji gre za razmerje med tremi strankami; nakazovalcem (asignantom), nakazancem (asignatom) in prejemnikom (asignatarjem) nakazila. Stranka, ki izda nakazilo (asignant), pooblasti dve drugi stranki. Eno stranko (asignata) pooblasti, da drugi plača, drugo stranko (asignatarja) pa pooblasti, da to plačilo sprejme. Razlog, da asignant sprejme pooblastilo, da plača asignatarju, je v tako imenovanem kritnem razmerju. Običajno je asignant asignantov dolžnik na podlagi nekega pravnega posla (npr. prodajne pogodbe), lahko pa gre tudi za vračilo kakšnega kredita. Hkrati pa asignant želi, da asignant namesto njemu plača asignatarju. Razlog je bodisi v tem, da je asignant asignatarju nekaj dolžan in želi na ta način poplačati svoj dolg, bodisi želi asignatarja kreditirati ali pa mu hoče nekaj podariti. Pomen asignacije v gospodarskem življenju je, da se s plačilom enega dolga poplačata kar dva dolga. Namesto da bi dolžnik plačal svojemu upniku, plača upniku tega upnika (Hočevar, 2001, str. 51).

F) Odstop terjatve s pogodbo ali cesija

Obligacijski zakonik v posebnem poglavju ureja pogodbeno razmerja, s katerimi se spremenijo pogodbene stranke bodisi na strani upnika ali dolžnika. S pogodbo o odstopu terjatve prenese dosedanji upnik (odstopnik ali cedent) terjatev na drugega novega upnika (prevzemnika ali cesionarja). Bistveno pri tem je, da dolžnik (cessus) pri sklenitvi tega posla ne sodeluje in ni potrebna njegova privolitev, vendar mora biti dolžnik o odstopu obveščen. Podjetje lahko odstopi (cedira) svoje terjatve banki, ta pa mu v zameno nakaže pogodbeni znesek terjatev, zmanjšan za diskontirane obresti od dneva odstopa do dneva zapadlosti terjatev. Instrument odstopa terjatev se uporablja tudi kot instrument zavarovanja kredita, in sicer tako, da kreditojemalec s pogodbo prenese (cedira) na banko svojo terjatev, ki jo ima do tretje osebe. Banka se zaveže, da mu bo terjatev cedirala nazaj, če bo kredit odplačan. V nasprotnem primeru bo banka terjatev sama izterjala od tretje osebe. Kreditojemalec tako terjatve ne prenese zaradi poplačila kredita, ampak v tej fazi zavaruje dobljeni kredit in ostaja glavni dolžnik banke (Hočevar, 2001a, str. 39-40).

G) Faktoring

Faktoring je prodaja terjatev, ki so nastale iz naslova prodaje blaga ali storitev z odloženim rokom plačila tretji osebi (faktorju). Je trajen oziroma dolgoročen dogovor med faktorjem in njegovo stranko, ki prodaja blago ali storitve na kredit (odloženo plačilo). Za opravljanje poslov faktoringa skleneta faktor in njegova stranka faktorinško pogodbo, ki navadno velja do odpovedi ene izmed strank. S pogodbo se stranki dogovorita, katere storitve bo opravljal faktor in za katere terjatve. Predmet faktoringa so najpogosteje terjatve, ki imajo rok zapadlosti od 30 do 120 dni.

H) Zavarovanje pri zavarovalnici

Kadar so med banko in zavarovalnico sklenjene pogodbe o zavarovanju posamičnih kreditov za posamezne vrste kreditojemalcev, banka prioriteto upošteva predvsem to obliko zavarovanja. Kreditojemalec lahko odobreni kredit zavaruje pri zavarovalnici, ki bo odplačala kredit namesto njega, če ga kreditojemalec (dolžnik) ne bo mogel ali hotel odplačati. S podpisom pogodbe se zavarovalnica zaveže, da bo banki kot zavarovancu izplača odškodnino, če bi prišlo do odškodninskega zahtevka v primeru neplačila kredita. Banka mora v ta namen plačati zavarovalnici zavarovalno premijo, ki jo zaračuna kreditojemalcu. V primeru take vrste zavarovanja banka ne nosi velikega tveganja, saj zavarovalno premijo plača kreditojemalec, zavarovalnica pa krije stroške plačila kredita, če ga ob zapadlosti ne bi poravnal kreditojemalec.

3.2.3.2 Instrumenti stvarnega zavarovanja

Značilnost stvarnih zavarovanj je, da temeljijo na zastavni pravici na določeni stvari, torej na stvarni pravici na tuji stvari, iz vrednosti katere se upnik lahko poplača, če dolžnik v pogodbeno dogovorjenem roku ne izpolni svoje obveznosti. To stori tako, da zahteva oziroma organizira prodajo stvari na dražbi in se iz izkupička poplača. Zastavna pravica je določena z Zakonom o temeljnih lastninskopravnih razmerjih. Zastavijo se lahko nepremičnine, premične stvari, terjatve, denarni depozit ali vrednostni papirji.

A) Zastavna pravica na nepremičninah ali hipoteka

Hipoteka je stvarna pravica na tuji stvari, s katero je zavarovana terjatev upnika (Juhart et al., 1995, str. 77). Odplačilo kredita se zavaruje z zastavo nepremičnine, kar daje upniku prednostno poplačilo neporavnane obveznosti iz vrednosti zastavljene nepremičnine. Višina kredita je vedno nižja od vrednosti zastavljenih nepremičnin. Za nastanek hipoteke je potrebno, da se upnik vpiše v zemljiško knjigo kot hipotekarni upnik na zastavljeni nepremičnini. Iz tega je razvidno, da je nastanek hipoteke povezan z določenimi formalnostmi in stroški, drugače pa je hipoteka nedvomno ena najučinkovitejših stvarnih zavarovanj. Hipoteko ureja Zakon o temeljnih lastninskopravnih razmerjih, ureditev v zemljiški knjigi in postopek vpisa pa ureja Zakon o zemljiški knjigi. Pri tem moramo izpostaviti problem, da je v Sloveniji še veliko nepremičnin, ki niso vpisane v zemljiško knjigo (Hočevar, 2001c, str. 40).

B) Zastavna pravica na premičninah

V primeru, ko se kredit zavaruje z zastavo premičnin, dobi banka pravico do poplačila iz vrednosti zastavljene premičnine pred vsemi drugimi upniki, če kreditojemalec ne poravnava svoje obveznosti iz kreditne pogodbe. Z ekonomskega stališča je seveda pomembno, da ima stvar premoženjsko vrednost. Nastanek zastavne pravice na premičninah je precej preprost. Za kreditojemalca je glavna slabost neposredovanje zastavljene premičnine za čas trajanja zavarovanja (Hočevar, 2001c, str. 40).

C) Zastavna pravica na denarnem depozitu

Kreditojemalec lahko za zavarovanje odplačil obveznosti iz kredita zastavi tudi tolarska ali devizna sredstva na računih pri banki, ki mu odobrava kredit. Teh sredstev za čas trajanja kredita ne more dvigniti. Slabost tega instrumenta je omejena likvidnost kreditojemalca.

D) Zastava terjatev iz vrednostnih papirjev

Banka lahko za zavarovanje kredita sprejme v zastavo vse vrste vrednostnih papirjev (obveznice, zakladne menice, delnice, blagajniške zapise), ki pripadajo kreditojemalcu ali tretji osebi, ki na to pristane, in jih banka oceni kot ustrezne. Glavna prednost pred zavarovanjem terjatve z zastavo pravice na stvareh je predvsem v tem, da je poplačilo terjatev, v primeru neplačila dolžnika ob roku dospelosti, hitrejše in enostavnejše. Poplačilo se izpelje brez sodnega postopka in posebnega zavlačevanja, preprosto s pobotanjem dolga in poplačilom s prodajo na borzi.

3.2.3.3 Posebni instrumenti zavarovanj

Do ukinitve Agencije za plačilni promet je kot poseben instrument zavarovanja v slovenski bančni praksi obstajal akceptni nalog. Zaradi enostavne uporabe je bil v poslovni praksi precej razširjeno sredstvo, tako kot zavarovanje kot tudi kot plačilni instrument, in to kljub

temu, da je učinkovit le v primeru, če ima dolžnik kritje na računu. Z uveljavitvijo Zakona o finančnem poslovanju podjetij je akceptni nalog izgubil funkcijo zavarovanja plačila, tako da je ostal samo še plačilni instrument. Takšen režim unovčenja akceptnih nalogov je veljal od 23. januarja 2000 do prenosa plačilnega prometa v banke, ko je izgubil tudi funkcijo plačilnega instrumenta (Kač, 2000).

Danes se kot rezultat avtonomnega razvoja gospodarskega prava razvijajo nove oblike zavarovanj, ki zakonsko še niso urejene, kot so prenos lastninske pravice v zavarovanje, odstop terjatve v zavarovanje in globalna cesija, podaljšan pridržek lastninske pravice, forfeiting in drugo. Zelo pomembno je, da se stranki glede takšnega načina zavarovanja dogovorita v pogodbi, saj zakonskih predpisov za tovrstna zavarovanja še ni (Hočevar, 2001c, str. 41).

4 ANALIZA FINANČNEGA POLOŽAJA PODJETJA

V tem poglavju bo podrobneje podana vsebinska podlaga za analizo finančnega položaja podjetja gospodarske družbe⁶ z osredotočenostjo na analizo bilance stanja, izkaza uspeha, izkaza finančnih tokov ter nadalje na analizo poslovnih kazalnikov. Razlaga postavk temeljnih računovodskih izkazov bo temeljila na Slovenskih računovodskih standardih iz leta 1993, ki so bili osnova za oblikovanje zaključnih računovodskih izkazov za poslovno leto 2001. Vsebinska razlaga, ki temelji na sedaj že razveljavljenih Slovenskih računovodskih standardih iz leta 1993, bo osnova praktičnemu primeru ocenjevanja bonitete podjetja izbrane družbe z omejeno odgovornostjo in samostojnega podjetnika v primeru povezanih oseb, ki je podan ob koncu dela. Novosti, ki so jih prinesli novi Slovenski računovodski standardi, sprejeti v decembru 2001, pa bodo predstavljene v samostojnem poglavju. Ob koncu poglavja bodo podane osnove konsolidacije računovodskih izkazov ter značilnosti računovodskih izkazov za samostojne podjetnike.

4.1 ANALIZA BILANCE STANJA

Bilanca stanja je temeljni računovodski izkaz, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov ob koncu obračunskega obdobja, torej na določen dan. Je kumulativen računovodski izkaz, prikaz je statičen. Ureja ga Slovenski računovodski standard 24. Iz bilance stanja je mogoče ugotoviti premoženjsko in finančno zgradbo podjetja na določen dan (ob koncu obračunskega obdobja), saj kaže obseg in kakovost sredstev (stalnih in gibljivih) ter obseg in kakovost njihovega financiranja (z lastniškimi in dolžniškimi viri financiranja). Večjo uporabno vrednost ima analiza dveh bilanc stanj, iz katerih lahko vidimo spremembe, ki so se zgodile v obdobju med preseki bilance stanja. Sredstva, izkazana v bilanci stanja, so posledica njihove pridobitve v preteklosti ter pričakovanih koristi v prihodnosti. Kapital je trajen vir lastniškega financiranja sredstev podjetja, ki zapade v plačilo le, če podjetje preneha poslovati. Dolg je sedanja obveznost podjetja. S poravnavo dolga se zmanjšajo sredstva podjetja (Bergant, 1998, str. 12-16).

---

⁶ Gospodarske družbe so organizirane v eni izmed naslednjih oblik (Zakon o gospodarskih družbah, 1993):
- kot osebne družbe: družba z neomejeno odgovornostjo, komanditna družba in tiha družba;
- kot kapitalske družbe: družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba in komanditna delniška družba.

Razčlenitev bilance stanja je odvisna od velikosti podjetja. Banke kot osnovo pri analizi finančnega položaja podjetja vzamejo statistične podatke iz bilance stanja, katerih oblika je prikazana v Tabeli 5.

Tabela 5: Razčlenitev postavk bilance stanja v statističnih podatkih iz bilance stanja 31.12.2001 za gospodarske družbe

A. STALNA SREDSTVA	A. KAPITAL
I. Neopredmetena dolgoročna sredstva	I. Osnovni kapital
II. Opredmetena osnovna sredstva	II. Vplačan presežek kapitala
1. <i>Nepremičnine</i>	III. Rezerve
2. <i>Oprema in druga opredmetena osnovna sredstva</i>	IV. Preneseni čisti dobiček
III. Dolgoročne finančne naložbe	V. Prenesena izguba
IV. Popravek kapitala	VI. Revalorizacijski popravek kapitala
B. GIBLJIVA SREDSTVA	VII. Nerazdeljen čisti dobiček poslovnega leta
I. Zaloge	VIII. Izguba poslovnega leta
1. <i>Material</i>	B. DOLGOROČNE REZERVACIJE
2. <i>Nedokončana proizvodnja</i>	C. DOLGOROČNE OBVEZNOSTI
3. <i>Proizvodi</i>	Č. KRATKOROČNE OBVEZNOSTI
4. <i>Blago</i>	I. Kratkoročne obveznosti iz financiranja
II. Dolgoročne terjatve iz poslovanja	II. Kratkoročne obveznosti iz poslovanja
III. Kratkoročne terjatve iz poslovanja	D. PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE
IV. Kratkoročne finančne naložbe	E. OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV
V. Denarna sredstva	F. ZUNAJBILANČNE OBVEZNOSTI
VI. Aktivne časovne razmejitev	
C. SREDSTVA	
Č. ZUNAJBILANČNA SREDSTVA	

Vir: Zupančič, 2002a, str. 15.

Z namenom ocene bonitete podjetja banke pri analizi bilance stanja analizirajo predvsem izkazana osnovna sredstva, stanje zalog in terjatev iz poslovanja, med viri pa kapital, dolgoročne in kratkoročne obveznosti iz financiranja in kratkoročne obveznosti iz poslovanja. Ostale postavke v bilanci stanja je smiselno natančneje analizirati le, če po svoji vrednosti predstavljajo znaten delež med sredstvi ali med viri.

4.1.1 Stalna sredstva

Stalna sredstva vsebujejo neopredmetena dolgoročna sredstva, opredmetena osnovna sredstva, dolgoročne finančne naložbe in popravek kapitala. So ožji pojem od dolgoročnih sredstev, saj so dolgoročne terjatve iz poslovanja vključene v okvir gibljevih sredstev.

Neopredmetena dolgoročna sredstva so naložbe v pridobitev materialnih pravic ali dolgoročno vračunljivi stroški in izdatki v zvezi s poslovanjem podjetja. Poslovni izid oziroma odhodke bodo ti stroški oziroma izdatki bremenili postopoma v letih, v katerih bodo na njihovi podlagi ustvarjeni prihodki (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 25).

Opredmetena osnovna sredstva so predvsem stvari, ki jih podjetja posedujejo, da z njimi lahko opravljajo svojo dejavnost ali pa vzdržujejo in popravljajo druge takšne stvari. Lahko so v lasti podjetja ali pa jih imajo podjetja v finančnem najemu. Zajemajo nepremičnine, opremo in druga opredmetena osnovna sredstva (osnovna sredstva v gradnji ali izdelavi, predujmi za opredmetena osnovna sredstva). Sem sodi tudi drobn inventar, katerega doba uporabnosti je daljša od leta dni (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 21-22).

Pri analizi je pomembno od podjetja pridobiti podatke o tem, kaj izkazuje med osnovnimi sredstvi. Ta namreč predstavljajo stalno premoženje, ki ga lahko podjetje v primeru zmanjšanja poslovanja proda in poplača upnike. Poleg tega je pomembno tudi, da podjetje med osnovnimi sredstvi ne izkazuje za dejavnost nepotrebnih sredstev, ki preko amortizacije le bremenijo poslovni rezultat.

Dolgoročne finančne naložbe so naložbe sredstev podjetja v druga podjetja za daljši rok (nad leto dni) in so namenjene pridobivanju prihodkov od financiranja in drugim koristim, oziroma ohranjanju in povečanju vrednosti vloženih sredstev. To so dolgoročno dana posojila, dolgoročni depoziti, naložbe v kapital drugih gospodarskih družb in tako dalje (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 30).

V postavki popravek kapitala so izkazane odkupljene lastne delnice, odkupljeni lastni deleži, nevplačani lastni kapital in revalorizacija teh postavk. Delniške družbe lahko odkupujejo lastne delnice na trgu vrednostnih papirjev, da jih pozneje ponudijo v odkup svojim delavcem, zaradi umika delnic ali iz drugih zakonsko dovoljenih razlogov. Gospodarske družbe z omejeno odgovornostjo lahko pod določenimi pogoji odkupijo lastne deleže. Če imajo te družbe le enega lastnika z enim poslovnim deležem, odkupa lastnega deleža ne morejo izvesti.

4.1.2 Gibljiva sredstva

Med gibljiva sredstva štejemo obratna sredstva ter kratkoročne finančne naložbe. Obratna sredstva uporablja podjetje za izvajanje poslovne dejavnosti in so vezana na pridobivanje prihodkov od poslovanja. Podjetje jih spremeni v denarna sredstva praviloma prej kot v letu dni ali celo večkrat letno. Vsebujejo zaloge, dolgoročne in kratkoročne terjatve iz poslovanja, denarna sredstva in aktivne časovne razmejitve.

- Zaloge so praviloma sredstva v opredmeteni obliki, ki bodo porabljeni pri ustvarjanju proizvodov ali opravljanju storitev oziroma pri proizvodnji za prodajo ali prodana v okviru rednega poslovanja (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 34). Ob preverjanju stanja zalog je potrebno ugotoviti pravilnost prikazanih zalog, pravilnost njihove ocene in odpisov. Odpis ali prodaja pod knjigovodsko vrednostjo zastarelih izdelkov ali blaga bremenijo poslovni izid podjetja.
- Terjatve so na premoženjskopравnih in drugih razmerjih zasnovane pravice zahtevati od določene osebe plačilo dolga, dobavo kakih stvari ali opravilo kake storitve (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 38). Smiselno jih je razčleniti na roke dospelosti ter izluščiti morebitne dvomljive in nevnovčljive terjatve. Od stopnje vnovčljivosti terjatev ter zapadlosti terjatev je odvisna likvidnost podjetja.
- Z aktivnimi kratkoročnimi časovnimi razmejitvami so zajeti kratkoročno odloženi stroški (odhodki) in predhodno nezaračunani prihodki (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 64). Kratkoročno odloženi stroški oziroma odhodki so tisti stroški oziroma odhodki podjetja, ki se nanašajo navadno na celo leto, izkazani pa so kot sredstva v bilanci stanja. Njihova vrednost se zaradi bolj enakomernega poslovnega izida postopoma prenaša med odhodke. Čeprav redkeje pa je možno, da so med aktivnimi kratkoročnimi časovnimi razmejitvami izkazani tudi predhodno nezaračunani prihodki (na primer terjatev za državne subvencije ali stimulacije).

Kratkoročne finančne naložbe so naložbe sredstev podjetja v druga podjetja z vnaprej določenim pogodbenim rokom vračila, ki ne sme biti daljši od leta dni in so namenjene

doseganju prihodkov od financiranja oziroma ohranjanju in večanju vloženih sredstev pa tudi doseganju drugih namenov, ki niso nujno povezani z doseganjem dobička (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 41). To so kratkoročno dana posojila, kratkoročni depoziti, naložbe v kapital drugih gospodarskih družb itd.

4.1.3 Kapital

Kapital izraža lastniško financiranje podjetja z denarnimi ali drugimi sredstvi. Razčlenjuje se na osnovni kapital, vplačani presežek kapitala, rezerve, preneseni čisti dobiček ali čisto izgubo iz prejšnjih let, revalorizacijski popravek kapitala in nerazdeljeni čisti dobiček ali čisto izgubo poslovnega leta. Ohranjanje realne vrednosti kapitala je zagotovljeno z revalorizacijo z rastjo cen življenjskih potrebščin. Revalorizacijo izkazuje podjetje na posebnem kontu, tako imenovanem revalorizacijskem popravku kapitala, ki je prištevni del celotnega kapitala (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 51).

Celotni kapital podjetja je njegova obveznost do lastnikov, ki zapade v plačilo, če podjetje preneha delovati, pri čemer se velikost kapitala popravi glede na tedaj dosegljivo ceno čistega premoženja. Kapital podjetja je kvaliteten lastni vir, ki se z ekonomskim poslovanjem povečuje preko nerazdeljenega dobička. Potrebno je preveriti, ali je osnovni kapital podjetja usklajen z zahtevami Zakona o gospodarskih družbah, v primeru prenesenih izgub ali izgube tekočega leta pa ugotoviti, ali je mogoče nastopila kapitalska neustreznost podjetja po 10. členu Zakona o finančnem poslovanju podjetja ⁷.

4.1.4 Dolgovi

Za financiranje poslovanja podjetje uporablja poleg lastnih virov tudi zadolževanje. Dolgovi so vidni v obliki obveznosti in so glede na ročnost dolgoročni ali kratkoročni, po vsebini pa se ločijo na obveznosti iz poslovanja in obveznosti iz financiranja.

- Dolgoročne obveznosti so obveznosti z rokom zapadlosti plačila, daljšim od leta dni od njihovega nastanka oziroma od datuma bilance stanja (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 55). Dolgoročne obveznosti vključujejo dolgoročne obveznosti iz financiranja (dolgoročna posojila, izdani dolgoročni vrednostni papirji, dobljene vloge, katerih roki zapadlosti v plačilo so daljši od leta dni, dolgovi do najemodajalcev v primeru finančnega najema) ter dolgoročne obveznosti iz poslovanja (dolgoročni krediti dobaviteljev, dolgovi do najemodajalcev v primeru finančnega najema in obveznosti za odložene davke, obveznosti do kupcev iz naslova prejetih dolgoročnih varščin).
- Kratkoročne obveznosti so obveznosti, ki zapadejo v plačilo v največ letu dni (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 55). Kratkoročne obveznosti zajemajo kratkoročne obveznosti iz financiranja (dobljena kratkoročna posojila, izdani kratkoročni vrednostni papirji razen čekov) ter kratkoročne obveznosti iz poslovanja (kratkoročni krediti dobaviteljev, kratkoročne obveznosti do zaposlenih, kratkoročne obveznosti v zvezi z obrestmi, kratkoročne obveznosti do države iz naslova davkov, tudi obračunanega davka na dodano vrednost, kratkoročne obveznosti v zvezi z razdelitvijo poslovnega izida, obveznosti do kupcev za dobljene predujme ali za prejete kratkoročne varščine, kratkoročne obveznosti do dobaviteljev).

---

⁷ V drugem odstavku 10. člena Zakona o finančnem poslovanju podjetja je določeno, da se domneva, da je nastopila kapitalska neustreznost kapitalske družbe, če je izguba tekočega leta skupaj s prenesenimi izgubami dosegla polovico osnovnega kapitala družbe.

Za obveznosti iz financiranja in iz poslovanja je potrebno pridobiti informacije o višini dolgov do posameznih upnikov ter kdaj zapadejo v plačilo, saj to vpliva na likvidnost podjetja.

4.1.5 Pasivne časovne razmejitve

Pasivne časovne razmejitve so lahko dolgoročne ali kratkoročne. V prvem primeru govorimo o dolgoročnih rezervacijah, v drugem pa o kratkoročnih pasivnih časovnih razmejitvah.

- Dolgoročne pasivne časovne razmejitve so dolgoročne rezervacije, vzpostavljene pa so za obveznosti, za katere se lahko pričakuje, da bodo nastopile šele čez več kot leto dni, in/ali obveznosti, katerih nastanek in velikost sta negotova (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 59). Oblikovanje dolgoročnih rezervacij je dopuščeno tudi za nekatere druge namene, kot na primer dolgoročno vnaprej vračunani odhodki (za garancije ali investicijsko vzdrževanje), dolgoročno odloženi prihodki (vzdrževanja prodanega proizvoda ali zaradi razmejevanja prihodkov od financiranja iz finančnega najema) ter oblikovane rezervacije na račun slabega imena, ki se pojavi pri nakupu drugega podjetja, če je bila naložba vanjo manjša od njenega čistega premoženja.
- S kratkoročnimi pasivnimi časovnimi razmejitvami so zajeti vnaprej vračunani stroški (odhodki) in kratkoročno odloženi prihodki (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 64-65). Vnaprej vračunani stroški oziroma odhodki se oblikujejo za vnaprej pričakovane stroške oziroma odhodke podjetja, ki sicer še niso nastali, podjetje pa jih enakomerno vračunava v poslovni izid. Tak primer so stroški kala, razsipa, uničenja in loma ali pa neposredni stroški nabave blaga, stroški večjega vzdrževanja itd.. Kratkoročno odloženi prihodki pa nastajajo, če so na primer storitve podjetja že zaračunane ali celo plačane, podjetje pa jih še ni opravilo (na primer vnaprej plačana najemnina).

4.2 ANALIZA IZKAZA USPEHA

V izkazu uspeha so zabeleženi v določenem vrstnem redu vsi prihodki in odhodki v obračunskem obdobju, razlika med njimi pa pomeni poslovni izid. Izkaz uspeha določa Slovenski računovodski standard 25. Prikazuje uspešnost poslovanja podjetja v obračunskem obdobju. Računovodska načela zahtevajo, da se odhodki nanašajo na ustvarjene prihodke, kar pomeni, da vsi stroški oziroma izdatki, nastali v obračunskem obdobju, ne vplivajo na poslovni izid, če proizvodi še niso bili prodani in niso ustvarili prihodkov. Prikazuje dinamične kategorije za razliko od bilance stanja, ki je statičen računovodski izkaz. Izkaz uspeha nam daje osnovo za izračun kazalnikov poslovne uspešnosti podjetja, s katerimi ugotovimo učinkovitost in uspešnost podjetja. Povezava bilance stanja in izkaza uspeha je v postavkah kapitala, in sicer v obliki nerazdeljenega čistega dobička poslovnega leta ali izgube poslovnega leta (Bergant, 1998a, str. 20-24).

Tabela 6: Razčlenitev postavk izkaza uspeha v statističnih podatkih iz izkaza uspeha v obdobju od 01.01. do 31.12. 2001 za gospodarske družbe

- A. ČISTI PRIHODKI IZ PRODAJE**
- I. Čisti prihodki iz prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu
- II. Čisti prihodki iz prodaje proizvodov in storitev na tujem trgu
- III. Čisti prihodki iz prodaje blaga in materiala na domačem trgu
- IV. Čisti prihodki iz prodaje blaga in materiala na tujem trgu
- B. POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE**
- C. ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NEDOKONČANE PROIZVODNJE**
- Č. VREDNOST USREDSTVENIH LASTNIH PROIZVODOV, STORITEV, BLAGA IN MATERIALA**
- D. DRUGI PRIHODKI IZ POSLOVANJA**
- E. KOSMATI DONOS IZ POSLOVANJA**
- F. STROŠKI BLAGA, MATERIALA IN SUROVIN**
- I. Nabavna vrednost prodanega blaga
- II. Stroški materiala
- III. Stroški storitev
- G. STROŠKI DELA**
- I. Plače
- II. Stroški za socialno varnost
- III. Drugi stroški dela
- H. AMORTIZACIJA**
- I. ODPIS OBRATNIH SREDSTEV**
- J. REZERVACIJE**
- K. DRUGI ODHODKI POSLOVANJA**
- L. DOBIČEK IZ POSLOVANJA**
- M. IZGUBA IZ POSLOVANJA**
- N. PRIHODKI OD FINANCIRANJA**
- I. Prihodki na podlagi deležev iz dobička
- II. Prihodki iz obresti in drugi prihodki od financiranja
- O. ODPIS DOLGOROČNIH IN KRATKOROČNIH FINANČNIH NALOŽB**
- P. STROŠKI OBRESTI IN DRUGI ODHODKI FINANCIRANJA**
- R. DOBIČEK IZ REDNEGA DELOVANJA**
- S. IZGUBA IZ REDNEGA DELOVANJA**
- Š. IZREDNI PRIHODKI**
- I. Od odprave rezervacij
- II. Drugi izredni prihodki
- T. IZREDNI ODHODKI**
- I. Za poravnavo izgub prejšnjih let
- II. Drugi izredni odhodki
- U. CELOTNI DOBIČEK**
- V. CELOTNA IZGUBA**
- Z. DAVEK IZ DOBIČKA (IZGUBE)**
- Ž. ČISTI DOBIČEK POSLOVNEGA LETA**
- X. ČISTA IZGUBA POSLOVNEGA LETA**
- POVPREČNO ŠTEVILO ZAPOSLENIH DELAVCEV NA PODLAGI DELOVNIH UR V OBRAČUNSKEM ODBOJBU (CELO ŠTEVILO)**
- ŠTEVILO MESECEV POSLOVANJA**

Vir: Odar, 2002, str. 35-37.

Prihodki so povečanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki povečan sredstev ali zmanjšanj dolgov. Prihodki se razčlenjujejo na prihodke od poslovanja, prihodke od financiranja in izredne prihodke. Prihodki od poslovanja in prihodki od financiranja se štejejo kot redni prihodki. Odhodki so zmanjšanja gospodarskih koristi v obračunskem obdobju v obliki zmanjšanj sredstev ali povečan dolgov. Odhodki se razvrščajo na odhodke poslovanja, odhodke financiranja in izredne odhodke. Odhodki poslovanja in odhodki financiranja so redni odhodki.

Razčlenitev izkaza uspeha je odvisna od velikosti podjetja. Banke kot osnovo pri analizi finančnega položaja podjetja vzamejo statistične podatke iz izkaza uspeha, katerih oblika je prikazana v Tabeli 6.

Izkaz uspeha je potrebno preveriti kritično in analitično. Analiziramo ga ločeno z vidika preverjanja prihodkov in odhodkov. Za oceno zadostnih denarnih tokov podjetja za odplačilo zaprosenega kredita je potrebno med odhodki ločiti med tistimi, ki dejansko pomenijo denarni izdatek, in tistimi, ki so odhodki, vendar niso izdatki. Med slednje lahko štejemo amortizacijo in rezervacije.

4.2.1 Poslovanje podjetja

Prihodki od poslovanja so prihodki od prodaje proizvodov, trgovskega blaga in materiala ter prihodki od opravljenih storitev na domačem in tujem trgu. Mednje štejejo tudi prihodki iz usredstvenih lastnih proizvodov, storitev blaga in materiala, ki jih podjetje porabi samo v okviru svoje dejavnosti. Prihodki od poslovanja so tudi subvencije, dotacije, regresi, kompenzacije, premije in podobni prihodki, kolikor se nanašajo na prodane količine in njihove stroške (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 92).

Odhodki poslovanja so poslovni stroški, nastali v obračunskem obdobju, popravljeni za spremembo stroškov, ki se zadržujejo v zalogah nedokončane proizvodnje in proizvodov oziroma storitev. V trgovinski dejavnosti se tem stroškom prišteje še nabavna vrednost prodanih količin blaga oziroma storitev (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 88). Odhodki poslovanja so stroški blaga, materiala in storitev, stroški dela, stroški amortizacije, stroški oblikovanja rezervacij in drugi odhodki. Stroški dela vsebujejo plače, ki pripadajo zaposlenim ne glede na poslovni izid, stroške za socialno varnost ter druge stroške dela (regres za letni dopust, jubilejne nagrade, solidarnostne pomoči, stroške prevoza na delo in z dela, stroške prehrane, odpravnine ob upokojitvi, izplačila po pogodbah o delu in po avtorskih pogodbah itd.). Stroški amortizacije so zneski nabavne vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev, ki v posameznih obračunskih obdobjih prehajajo iz teh sredstev v nastajajoče poslovne učinke. Dolgoročne rezervacije se oblikujejo za obveznosti, ki se bodo po predvidevanjih na podlagi obvezujočih preteklih dogodkov pojavile v obdobju, daljšem od leta dni, in katerih velikost je zanesljivo ocenjena. Drugi odhodki poslovanja so odpisi obratnih sredstev in spremembe vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje itd.

Dobiček iz poslovanja kot celotni kosmati dobiček iz poslovanja je računsko razlika med prihodki od poslovanja in odhodki poslovanja. Kaže sposobnost podjetja, da pridobiva prihodke z opravljanjem registrirane dejavnosti. Izguba iz poslovanja je računsko negativna razlika med prihodki od poslovanja in odhodki poslovanja.

4.2.2 Redno delovanje podjetja

Pri prikazu rednega delovanja podjetja se rezultatu iz poslovanja doda še vpliv financiranja ali naložb podjetja. Prihodki od financiranja so prihodki od dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb, kot so obresti in dividende ali drugi deleži iz dobička, pozitivne tečajne razlike, izračunani revalorizacijski presežek in podobno (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 93). Odhodki financiranja so odhodki za pridobljena posojila, torej plačane obresti, odpisi dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb, dani kasaskonti, negativne tečajne

razlike, izračunani revalorizacijski primanjkljaj in podobno (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 88).

Dobiček iz rednega delovanja je računsko dobiček iz poslovanja, povečan za pozitivno razliko med prihodki od financiranja in odhodki financiranja oziroma zmanjšan za tovrstno negativno razliko, ki ni večja od dobička iz poslovanja, sicer podjetja ugotovijo izgubo iz rednega delovanja. Izguba iz rednega delovanja je računsko izguba iz poslovanja, povečana za negativno razliko med prihodki od financiranja in odhodki financiranja oziroma zmanjšana za tovrstno pozitivno razliko, ki ni večja od izgube iz poslovanja, sicer podjetja ugotovijo dobiček iz rednega delovanja.

4.2.3 Izredno delovanje podjetja

Pri vključevanju izrednih prihodkov in izrednih odhodkov v analizo uspešnosti poslovanja je potrebna previdnost. Te postavke namreč ne pomenijo redne poslovne dejavnosti podjetja, ni pa tudi mogoče dovolj natančno oceniti njihovega obsega v prihodnosti. Zato se jih iz analize pogosto izključi.

Izredni prihodki so sestavljeni iz neobičajnih postavk in postavk iz preteklih obračunskih obdobj, kot so izterjane odpisane terjatve, dobiček od prodaje osnovnih sredstev, prejete kazni in odškodnine, odpravljene rezervacije in podobno. Izredni prihodki so tudi prihodki, dobljeni od drugih za poravnavo izgube iz prejšnjih let (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 93). Izredni odhodki so sestavljeni iz neobičajnih postavk in postavk iz preteklih obračunskih obdobj, kot so rezervacije za bodoče izgube, izgube pri prodaji osnovnih sredstev, denarne kazni, odškodnine in podobno. V izredne odhodke šteje tudi poravnana izguba iz prejšnjih let (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 89).

4.2.4 Končen poslovni izid

Celotni dobiček je računsko dobiček iz rednega delovanja, povečan za pozitivno razliko med izrednimi prihodki in izrednimi odhodki oziroma zmanjšan za tovrstno negativno razliko, ki ni večja od dobička iz rednega delovanja, sicer podjetja ugotovijo celotno izgubo. Celotna izguba je računsko izguba iz rednega delovanja, povečana za negativno razliko med izrednimi prihodki in izrednimi odhodki oziroma zmanjšana za tovrstno pozitivno razliko, ki ni večja od izgube iz rednega delovanja, sicer podjetja ugotovijo celotni dobiček.

Čisti dobiček poslovnega leta je pozitivni poslovni izid, ki pripada lastnikom in se razporeja na podlagi kapitala. Čisti dobiček se tako razporeja predvsem na deleže, ki pripadajo lastnikom, na povečanje osnovnega kapitala, na oblikovanje rezerv, del čistega dobička pa lahko ostane nerazporejen (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 98-99). Računsko je čisti dobiček celotni dobiček (razlika med prihodki in odhodki), zmanjšan za davek od dobička. Dobiček iz rednega delovanja, ugotovljen v izkazu uspeha, ni nujno enak dobičku, ki je podlaga za obdavčitev. Od njega se lahko razlikuje zaradi pribležnih in odbitnih postavk, ki jih določa davčna zakonodaja. Čista izguba poslovnega leta je negativni poslovni izid, v katerem so vključene tudi nevračunane dajatve. Računsko je zato čista izguba večja od razlike med odhodki in prihodki za nevračunane dajatve.

4.3 ANALIZA IZKAZA FINANČNIH TOKOV

Tretji temeljni računovodski izkaz je izkaz finančnih tokov, ki je na podlagi postavk v bilanci stanja in izkazu uspeha ter njihove dodatne obdelave sestavljen izkaz pritokov in odtokov finančnih sredstev podjetja. Pojasnjuje vpliv novega financiranja, investiranja, definciranja in dezinvestiranja na spremembe stanja denarnih sredstev ob začetku in koncu obračunskega obdobja (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 133). Daje nam informacije o finančnih tokovih in predstavlja dopolnitev informacij z vidika financiranja, ki jih nudita bilanca stanja in izkaz uspeha. Določa ga Slovenski računovodski standard 26.

Tabela 7: Razčlenitev postavk v dvostranskem izkazu finančnih tokov

A. ZAČETNO STANJE DENARNIH SREDSTEV		
B. PRITOKI PRI POSLOVNI DEJAVNOSTI	D. ODTOKI PRI POSLOVNI DEJAVNOSTI	
I. Prihodki	I. Odhodki brez amortizacije in oblikovanih dolg. rezervacij	
II. Poslovno dezinvestiranje (investiranje): začetne manj končne terjatve iz poslovanja in AČR	II. Davki iz dobička in deleži iz dobička (razen lastnikov)	
	III. Poslovno investiranje (dezinvestiranje): končne manj začetne zaloge	
	IV. Poslovno definciranje (financiranje) : začetne manj končne obveznosti iz poslovanja in PČR	
C. PRITOKI PRI INVESTICIJSKI DEJAVNOSTI (DEZINVESTIRANJE)	E. ODTOKI PRI INVESTICIJSKIH DEJAVNOSTIH (INVESTIRANJE)	
I. Pobotano zmanjšanje neopredmetenih dolg. sredstev	I. Pobotano povečanje neopredmetenih dolg. sredstev	
II. Pobotano zmanjšanje opredmetenih osnovnih sredstev	II. Pobotano povečanje opredmetenih osnovnih sredstev	
III. Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih naložb	III. Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb	
IV. Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih naložb	IV. Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih naložb	
Č. PRITOKI PRI DEJAVNOSTI FINANCIRANJA (NOVO FINANCIRANJE)	F. ODTOKI PRI DEJAVNOSTI FINANCIRANJA (DEFINANCIRANJE)	
I. Povečanje kapitala (zunaj dobička poslovnega leta)	I. Zmanjšanje kapitala (zunaj izgube poslovnega leta)	
II. Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij	II. Pobotano zmanjšanje dolgoročnih rezervacij	
III. Pobotano povečanje dolg. obveznosti iz financiranja	III. Pobotano zmanjšanje dolg. obveznosti iz financiranja	
IV. Pobotano povečanje kratk. obveznosti iz financiranja	IV. Pobotano zmanjšanje kratk. obveznosti iz financiranja	
V. Pobotano povečanje obveznosti do lastnikov iz dobička	V. Pobotano zmanjšanje obveznosti do lastnikov iz dobička	
	G. KONČNO STANJE DENARNIH SREDSTEV	

Vir: Lipnik, 2002, str. 54-55.

Pri predstavljanju finančnih tokov ne zadošča le navajanje prejemkov in izdatkov. V celovito predstavitev finančnih tokov je potrebno zajeti tudi spremembe drugih pojavnih oblik sredstev in obveznosti do virov sredstev v podjetju v določenem obdobju. Pritoki so povezani z novim financiranjem (povečanjem obveznosti do virov sredstev) in dezinvestiranjem (zmanjšanjem nedenarnih sredstev) v obdobju. Kot takšni se lahko približajo prejemkom, vendar se z njimi ne izenačijo. Odtoki so povezani z investiranjem (povečanja nedenarnih sredstev) in definciranjem (zmanjšanja obveznosti do virov sredstev) v obdobju. Kot taki se lahko približajo izdatkom, vendar se z njimi ne izenačijo. Pri skrajšani predstavitvi finančni tokov je možno pobotati prihodke in odhodke brez amortizacije, tako da se namesto teh dveh postavk pojavita postavki dobiček in amortizacija. Izkaz finančnih tokov vsebuje pomembne informacije za odločanje na področju financiranja. Na podlagi teh informacij je mogoče ugotoviti razloge, zaradi katerih so se ali se bodo finančna sredstva v kakem obdobju povečala, pa tudi razloge za njihovo zmanjšanje.

Izkaz finančnih tokov je po obliki lahko dvostranski ali stopenjski. Dvostranski izkaz finančnih tokov je za nadaljnjo analizo finančnega položaja podjetja primernejši, razčlenitev pa je prikazana v Tabeli 7.

Pri presoji uspešnosti moči podjetja je treba upoštevati, da je dobiček rezultat politike bilanciranja. Če mu prištejemo amortizacijo in rezervacije, dobimo kategorijo, ki je manj izpostavljena manipuliranju, saj zmanjšanje dobička na račun višje amortizacije ali oblikovanja rezervacij nevtraliziramo. Vendar moramo opazovati uspešnostno moč podjetja s seštevkom dobička, amortizacije in rezervacij s pridržkom, saj so amortizacija in rezervacije vračunani stroški podjetja in jih ni mogoče preprosto obravnavati kot uspešnostno moč podjetja. Dobro je ugotoviti potrebno višino amortizacije podjetja in posebej opazovati tisto, ki je bila izkazana iz bilančno – političnih razlogov. Previdnost je potrebna tudi pri primerjavi podjetij. Neprimerljiva so takšna podjetja, ki so različno opremljena z osnovnimi sredstvi, saj je razumljivo pri takšnih podjetjih znesek amortizacije različen. Prav tako se pojavijo razlike tudi pri tistih podjetjih, ki poslujejo z najetimi osnovnimi sredstvi (Turk et al., 1996, str. 344). Informacijsko vrednost seštevka čistega dobička, amortizacije ter oblikovanja dolgoročnih rezervacij (v nadaljevanju: enostaven pritok pri poslovni dejavnosti) bomo uporabili tudi v praktičnem primeru, ki bo podan v nadaljevanju.

Seštevek dobička in amortizacije se v strokovni literaturi pogosto obravnava kot kategorija "cash flow". Vprašljiva je pravilnost uporabe izraza "cash flow" kot dejansko razpoložljivega presežka denarnih sredstev. Kot ugotavljajo različni avtorji, se kategorijo "cash flow" zaračunava po neposrednem pristopu in posrednem pristopu (Turk et al, 1996, str. 342-345).

- Izračun po neposrednem pristopu temelji na prejemkih iz prihodkov v opazovanem obdobju, od katerih so odšteti izdatki za material, za plače ter za razne stroške storitev.
- Posredni pristop izračuna temelji na podatkih iz izkaza uspeha in izkaza stanja. Osnovna enačba za izračun po posrednem pristopu je dobiček v opazovanem obdobju, povečan za povečanje ali zmanjšan za zmanjšanje dolgoročnih rezervacij ter povečan za povečanje odpisov in popravkov vrednosti na osnovnih sredstvih in finančnih naložbah. Pri trditvi, da je posredno ugotovljen "cash flow" iz poslovanja tudi dejansko razpoložljivi presežek denarnih sredstev, domnevamo, da so prihodki hkrati tudi prejemki, da so izdatki le v znesku odhodkov in da iz naslova dobička, amortizacije in rezervacij v opazovanem obdobju ni bilo nikakršnih izdatkov.

Pri presoji podjetij od zunaj je ob omejenih podatkih izračun "cash flow"a po neposrednem pristopu neizvedljiv. Težave nekoliko odpravlja model posrednega ugotavljanja "cash flow"a iz poslovanja podjetij. V zasnovi izkaza finančnih tokov izraza "cash flow" ne najdemo, pač pa je po vsebinski plati njemu najbližja kategorija popravljenega čistega pritoka pri poslovni dejavnosti⁸, seveda brez upoštevanja začetnega stanja denarnih sredstev (Turk et al, 1996, str. 346).

---

⁸ Popravljen čisti pritok pri poslovni dejavnosti je seštevek začetnega stanja denarnih sredstev, čistega dobička, amortizacije in oblikovanja dolgoročnih rezervacij, ki mu prištejemo povečanje obveznosti iz poslovanja ter pasivnih časovnih razmejitev ali zmanjšanje terjatev iz poslovanja in aktivnih časovnih razmejitev, ali odštejemo zmanjšanje obveznosti iz poslovanja ter pasivnih časovnih razmejitev ali povečanje terjatev iz poslovanja in aktivnih časovnih razmejitev.

4.4 ANALIZA POSLOVNIH KAZALNIKOV

Vsak računovodski izkazi nam daje drugačno informacijo o poslovanju. Iz bilance stanja dobimo informacije o premoženju, vlaganjih, financiranju in podatke o vodoravnem finančnem ustroju. Izkaz uspeha nam daje informacijo za presojo ekonomskega vidika poslovanja, pri čemer nas zanima poslovni izid. Izkaz finančnih tokov daje informacijo za presojanje finančnega vidika poslovanja. S primerjavo posameznih kategorij bilance stanja in izkaza uspeha pa pogosto pridobimo dodatne informacije. Razmerja med izbranimi postavkami računovodskih izkazov se izraža s kazalniki, ki so lahko izraženi kot indeks, koeficient ali kot stopnja udeležbe. Če se količnik pomnoži s 100, govorimo o odstotnem koeficientu, odstotku udeležbe ali odstotnem indeksu. Večina računovodskih kazalnikov ima naravo finančnih kazalnikov. Kot finančni kazalniki za potrebe finančnega področja nalog pa se pojavijo tudi drugi kazalniki, ki nimajo izhodišča v računovodskih podatkih ali pa so prirejeni drugače.

Računovodske kazalnike je do konca leta 2001 urejal Slovenski računovodski standard 29 - Računovodsko analiziranje, sprejet v letu 1993. V decembru 2001 so bili sprejeti novi Slovenski računovodski standardi 2001, v katerih navedeni kazalniki po vsebini bistveno ne odstopajo. Nekateri kazalniki so le terminološko spremenjeni, nekateri pa dodani. Nove Slovenske računovodske standarde začnejo uporabljati podjetja, ki imajo poslovno leto enako koledarskemu s 1. januarjem 2002, preostala podjetja pa s prvim poslovnim letom, ki se začne po tem datumu. V nadaljevanju bodo predstavljeni računovodski kazalniki po Slovenskih računovodskih standardih iz leta 1993.

Glede na izhodišče v bilanci stanja in izkazu uspeha ter glede na potrebe po finančnem in gospodarskem načinu presojanja se računovodski kazalniki skupinijo kot kazalniki stanja financiranja, kazalniki stanja investiranja, kazalniki vodoravnega finančnega ustroja, kazalniki obračanja, kazalniki gospodarnosti, kazalniki dobičkonosnosti in kazalniki dohodkovnosti (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 150). Znotraj posamezne skupine kazalnikov je mogoče izračunati veliko število kazalnikov, ki jih bomo v nadaljevanju le našteali in se, glede na dostopnost podatkov, odločili za enega izmed kazalnikov v posamezni skupini, ki nam bo služil za nadaljnjo analizo.

1. Temeljni kazalniki stanja financiranja

Kazalniki stanja financiranja izhajajo iz podatkov na pasivni strani bilance, torej iz obveznosti do virov sredstev. V skupino kazalnikov stanja financiranja spadajo delež kapitala v financiranju, delež dolgov v financiranju, delež pasivnih časovnih razmejitev v financiranju, delež trajnega in dolgoročnega financiranja, delež kratkoročnega financiranja in delež osnovnega kapitala v kapitalu (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 150-151). Za nadaljnjo analizo je primeren kazalnik delež kapitala v financiranju, ki kaže delež lastnih virov financiranja med vsemi viri in predstavlja *stopnjo finančne varnosti*. Je razmerje med kapitalom in obveznostmi do virov sredstev. Kot kapital je potrebno upoštevati stanje vseh postavk lastniškega kapitala v danem trenutku, razen čistega dobička poslovnega leta, če bo ta kasneje razdeljen med lastnike. Večji kot je delež sredstev, financiran s kapitalom, manj je podjetje finančno tvegano za upnike, več tveganja nosijo lastniki. Podjetje z nezadostnim kapitalom nima rezerv za nevtraliziranje negativnih impulzov na trgu. Lastnike pa zanima finančno tveganje v povezavi z donosnostjo. Praviloma bolj kot je podjetje finančno tvegano za upnike, višja je donosnost kapitala. Kriterijalna vrednost tega kazalnika je okoli 50%, vendar je dejansko

zadovoljiva stopnja finančne varnosti odvisna od dejavnosti in strukture sredstev. Za izračun bomo uporabili naslednjo enačbo:

$$\text{Stopnja finančne varnosti} = \frac{\text{kapital}}{\text{obveznosti do virov sredstev}} * 100$$

2. *Temeljni kazalniki stanja investiranja*

Kazalniki stanja investiranja izhajajo iz podatkov na aktivni strani bilance stanja. V to skupino kazalnikov spadajo delež osnovnih sredstev, delež obratnih sredstev, delež finančnih naložb, delež dolgoročnih sredstev, delež kratkoročnih sredstev, odpisanost osnovnih sredstev in tehnična opremljenost dela (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 151-152). Za nadaljnjo analizo bomo izmed kazalnikov stanja investiranja izračunavali *delež osnovnih sredstev v sredstvih*, ki je razmerje med neodpisano vrednostjo osnovnih sredstev podjetja in vsemi sredstvi podjetja. Kot osnovna sredstva je mogoče jemati vsa neopredmetena dolgoročna sredstva in opredmetena dolgoročna sredstva, nikakor pa ne postavko nevplačani vpisni kapital. Prav tako sredstva v števcu na drugi strani vključujejo nevplačani vpisan kapital in odkupljene lastne delnice, ki bi jih bilo pri izračunu kazalnika po vsebini smiselno izključiti. Vrednost kazalnika je odvisna od dejavnosti, ki jo podjetje opravlja. V tehnološko intenzivnih dejavnostih je vrednost tega kazalnika praviloma večja kot v delovno intenzivnih dejavnostih. Zmanjšanje vrednosti kazalnika lahko pomeni, da podjetje hitro raste in da so se relativno povečala gibljiva sredstva. Lahko pa zmanjšanje kazalnika pomeni tudi dezinvestiranje osnovnih sredstev. Za izračun se uporablja naslednja enačba:

$$\text{Delež osnovnih sredstev v sredstvih} = \frac{\text{osnovna sredstva (po neodpisani vrednosti)}}{\text{sredstva}}$$

3. *Temeljni kazalniki vodoravnega finančnega ustroja*

Kazalniki vodoravnega finančnega ustroja izhajajo iz podatkov na aktivni in pasivni strani bilance stanja in jih medsebojno primerjajo. Podatki aktivne in pasivne strani bilance stanja so vedno na nasprotni strani, prvi v imenovalcu in drugi v števcu ali obratno. Med te kazalnike sodijo koeficient kapitalske pokritosti osnovnih sredstev, koeficient kapitalske pokritosti dolgoročnih sredstev, koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev, koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev in normalnih zalog, koeficient neposredne pokritosti kratkoročnih obveznosti, koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti, koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti, razmerje med komercialnimi terjatvami in obveznostmi ter razmerje med kratkoročnimi terjatvami in obveznostmi (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 152-153). Za nadaljnjo analizo bomo uporabljali koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev in kratkoročni likvidnostni koeficient.

S *koeficientom dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev* se prikazuje dolgoročno financiranje dolgoročnih sredstev. Posredno nam kaže usklajenost strukture sredstev in virov sredstev. Kot dolgoročna sredstva so upoštevana stalna sredstva in dolgoročne terjatve iz poslovanja. Kriterijalna vrednost kazalnika je ena, vendar je zaželeno, da je večji od ena in podjetje z dolgoročnimi viri, poleg dolgoročnih sredstev, financira vsaj tisti delež zalog, ki so za nemoteno delovanje nujno potrebne in tako spoštuje zlato bilančno pravilo. Nizke vrednosti kazalnika so značilne za podjetja, ki med kratkoročnimi

obveznostmi iz financiranja skrivajo obnovljive kredite, ki so dejansko dolgoročni. Izračuna se na podlagi naslednje enačbe:

$$\text{Koefficient dolg. pokritosti dolg. sredstev} = \frac{\text{vsota kapitala in dolgoročnih dolgov (skupaj z dolgoročnimi rezervacijami)}}{\text{dolgoročna sredstva}}$$

Osnova za izračun kazalnikov presoje kratkoročnega finančnega ravnotežja je druga podbilanca, ki izkazuje kratkoročna gibljiva sredstva in kratkoročne vire. Usklajenost strukture virov in sredstev pa še ne zagotavlja finančne likvidnosti podjetja. Pomembno je stanje denarja in visoko likvidnih sredstev v primerjavi s kratkoročnimi obveznostmi. Tako bomo v analizi uporabili *koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti*, ki nam kaže, ali podjetje zaloge in druga kratkoročna sredstva financira s kratkoročnimi obveznostmi ali tudi dolgoročno. Zaloge so najmanj likvidna oblika kratkoročnih sredstev, kar ima za posledico, da jih je v primeru likvidacije oziroma stečaja najtežje vnovčiti. Če je vrednost tega kazalnika ena, podjetje, poleg dolgoročnih sredstev, z dolgoročnimi viri financira vse zaloge, če pa je večja od ena, pa z dolgoročnimi viri financira tudi druga kratkoročna sredstva. Kljub temu pa še ni rečeno, da kratkoročne terjatve zapadejo v enakih rokih kot kratkoročni dolgovi in nam tako kazalnik ne kaže nujno realne plačilne sposobnosti podjetja (Bergant, 2000, str. 14-17). Pomembni dejavniki, ki vplivajo na kazalnik, so dejavnost, sezona ter prejeti in dani avansi (ob prejetih avansih je viden nižji koeficient pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti, kljub temu da podjetje nima likvidnostnih težav, ampak celo nasprotno). Kazalnik je izračunan po naslednji enačbi:

$$\text{Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti} = \frac{\text{kratkoročna sredstva - zaloge}}{\text{kratkoročne obveznosti (vključno s PČR)}}$$

Kazalniku pospešene pokritosti kratkoročnih sredstev lahko dodamo tudi opis *kratkoročnega finančno posredniškega položaja* podjetja, ki predstavlja v zneskih izraženo razliko med likvidnimi sredstvi ter vsemi kratkoročnimi obveznostmi. Izražen je v neto dolgu ali terjatvi, ki jo nadalje lahko primerjamo s povprečnim mesečnim prihodkom podjetja. Izračunamo ga na osnovi naslednje enačbe:

$$\text{Kratkoročen finančno posredniški položaj} = \text{kratkoročna gibljiva sredstva (skupaj z AČR) - zaloge} \\ - \text{kratkoročne obveznosti (skupaj s PČR)}$$

4. Temeljni kazalniki obračanja

Kazalniki obračanja primerjajo dinamično opredeljene ekonomske kategorije s statično opredeljenimi. Izhajajo delno iz postavk bilance stanja, delno pa iz postavk izkaza uspeha. Takšni kazalniki so koeficient obračanja obratnih sredstev, koeficient obračanja osnovnih sredstev, koeficient obračanja zalog materiala, koeficient obračanja zalog proizvodov, koeficient obračanja zalog trgovskega blaga, koeficient obračanja terjatev do kupcev, zaloga proizvodov glede na mesečno prodajo ter trajanje kupcem danih kreditov v dnevih (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 153). Osnova za izračun tovrstnih kazalnikov je stanje na začetku in koncu obdobja ali pa celo samo končno stanje posamezne ekonomske kategorije. Pri oceni kreditne sposobnosti komitentata banko predvsem zanima vezava sredstev v zalogah in terjatvah iz poslovanja, saj sta ti dve računovodski kategoriji najmanj likvidni med gibljivimi sredstvi.

Povprečna vezava zalog nam kaže čas, ki je potreben, da se zaloge spremenijo v bolj likvidno obliko gibljivih sredstev, torej v terjatve iz poslovanja ali pa denar. Večje zaloge zahtevajo več virov za njihovo financiranje, kar vpliva na slabši poslovni izid, zato podjetje teži k optimalnem obsegu zalog. Običajna vezava zalog je odvisna od dejavnosti in nabavne politike podjetja. Izračunavanje dni vezave zalog je smiselno samo za podjetja iz dejavnosti, za katere so zaloge posebej značilne. Za izračun časa povprečne vezave zalog lahko uporabimo naslednjo enačbo:

$$\text{Dnevi povprečne vezave zalog} = \frac{\text{povprečno stanje zalog v obdobju}}{\text{odhodki od poslovanja brez amortizacije in oblikovanih rezervacij}} * 365$$

Z odobritvijo ugodnih plačilnih pogojev podjetje na eni strani pridobiva kupce, vendar na drugi strani za financiranje terjatev potrebuje dodatne vire. Zato je za banko pomembno, da oceni, v kolikem času podjetje povprečno dobi plačano to, kar proda. Za oceno je primeren kazalnik *povprečne vezave terjatev iz poslovanja*. Ob enakomernem poslovanju lahko višje stanje terjatev iz poslovanja kaže na poslabšanje pogajalskega položaja podjetja v primeru velike odvisnosti od večjega kupca, ali pa na finančne težave kupcev podjetja, kar lahko posredno vpliva tudi na poslovanje podjetja. Ta kazalnik se izračuna po naslednji enačbi:

$$\text{Dnevi povprečne vezave terjatev iz poslovanja} = \frac{\text{povprečno stanje terjatev iz poslovanja}}{\text{prihodki iz poslovanja – vrednost usredstvenih lastnih proizvodov, storitev, blaga in materiala}} * 365$$

Kazalnik vezave sredstev v kratkoročnih terjativah je smiselno obravnavati skupaj s *kazalnikom vezave kratkoročnih obveznosti iz poslovanja*, ki nam pove, v kolikšnem času v povprečju podjetje poravnava svoje obveznosti iz poslovanja, ki v večji meri predstavljajo obveznosti do dobaviteljev, do delavcev in države. Pri vsebinski razlagi je dobro imeti podatke o dejansko dogovorjenih plačilnih rokih podjetja z dobavitelji. Nespremenjeni plačilni pogoji nam, ob daljših vezavah obveznosti iz poslovanja, dajo znak za neporavnavanje obveznosti dobaviteljem, kar bo lahko privedlo do blokad računa podjetja in morda celo stečaj podjetja. Kazalnik je v primeru relativno visokih prejetih avansov nerealen, kar je potrebno upoštevati pri vsebinski razlagi. Čas povprečne vezave obveznosti iz poslovanja se izračuna po naslednji enačbi:

$$\text{Dnevi povprečne vezave obveznosti iz poslovanja} = \frac{\text{povprečno stanje obveznosti iz poslovanja}}{\text{odhodki od poslovanja brez amortizacije in oblikovanih rezervacij}} * 365$$

5. *Temeljni kazalniki gospodarnosti*

V izogib nerazumevanju je potrebno opredeliti razliko med učinkovitostjo in uspešnostjo. Učinkovitost je notranja značilnost delovanja, da se izpolni zahtevana naloga v določenem času. Biti uspešen pa pomeni delati prave stvari in je zunanja značilnost delovanja. Ko govorimo o gospodarnosti, jo lahko opredeljujemo tako, da kaže tehnološko učinkovitost ali pa gospodarsko uspešnost. Kazalniki, ki obstajajo v okviru finančnega računovodstva, se ne ukvarjajo s tehnološko učinkovitostjo. Sem spadajo kazalniki gospodarske uspešnosti, kot so koeficient gospodarnosti poslovanja, koeficient celotne gospodarnosti, delež splošnih nabavno-prodajnih stroškov v prihodkih od poslovanja, delež splošnih

stroškov uprave v prihodkih od poslovanja, dobičkonosnost prihodkov od prodaje, čista dobičkonosnost prihodkov od prodaje, dobičkonosnost prihodkov ter čista dobičkonosnost prihodkov (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 153-154). V nadaljevanju bomo med kazalniki gospodarnosti izbrali celotno gospodarnost, gospodarnost poslovanja in gospodarnost financiranja ter stopnjo čiste dobičkonosnosti prihodkov.

Kazalnik celotne gospodarnosti najbolj sintetično odraža gospodarnost poslovanja s prikazom intenzivnosti odmika skupnih prihodkov od skupnih odhodkov. Pri presoji tega kazalnika je potrebno upoštevati, da je poslovni izid lahko zmanjšan oziroma skupni odhodki povečani za znesek poravnane izgube iz prejšnjih let. V takšnem primeru bi bilo pri izračunu celotne gospodarnosti v imenovalcu smiselno upoštevati odhodke pred njihovim povečanjem za poravnano izgubo iz prejšnjih obdobj. Vrednost kazalnika je primerljiva med podjetji v isti dejavnosti. Podjetje je poslovno uspešnejše, če je vrednost tega kazalnika večja od sto (kar pomeni, da je na sto tolarjev skupnih odhodkov dosegla več kot sto tolarjev skupnih prihodkov) in če hkrati izkazuje čisti dobiček. Za izračun se uporablja naslednja enačba:

$$\text{Celotna gospodarnost} = \frac{\text{prihodki}}{\text{odhodki}} * 100$$

Kazalnik gospodarnosti poslovanja kaže na intenzivnost odstopanja prihodkov od odhodkov in večje odstopanje pomeni boljšo gospodarnost pri celotnem poslovanju. Pri tem pa je potrebno poudariti, da kazalnik kaže na gospodarnost le osnovne, torej poslovne funkcije podjetja. Pri tem pa prihodki od poslovanja ne vključujejo morebitnih revalorizacijskih presežkov in poslovni odhodki morebitnih revalorizacijskih primanjkljajev in plačanih obresti, vse to pa utegne biti povezano z osnovno funkcijo poslovanja podjetja. Pove nam, koliko prihodkov iz poslovanja je podjetje doseglo na sto tolarjev odhodkov iz poslovanja, prilagojenih za razliko v vrednosti zalog. Podjetje je poslovno uspešno, čim višja je vrednost tega kazalnika in če hkrati izkazuje čisti dobiček. Vrednost kazalnika je smiselno primerjati med podjetji v isti dejavnosti. Kazalnik gospodarnosti poslovanja se izračuna po naslednji enačbi:

$$\text{Gospodarnost poslovanja} = \frac{\text{poslovni prihodki}}{\text{poslovni odhodki}} * 100$$

Prav tako omejena je uporaba *kazalnika gospodarnosti financiranja*, ki med seboj primerja prihodke od financiranja z odhodki od financiranja. Kot smo že prej nakazali, so med prihodki in odhodki financiranja lahko postavke, ki se dejansko nanašajo na presojo poslovanja in ne finančnih transakcij. Vse to nas opozarja na smiselno uporabo kazalnikov in predvsem ustrezno kombinacijo le-teh. Za izračun kazalnika gospodarnosti financiranja se uporablja naslednja enačba:

$$\text{Gospodarnost financiranja} = \frac{\text{prihodki od financiranje}}{\text{odhodki financiranja}} * 100$$

Tudi stopnja čiste dobičkonosnosti prihodkov ali *donosnost prihodkov* je kategorizirana kot kazalnik gospodarnosti in ne kazalnik donosnosti. Ta kazalnik je eden pomembnejših kazalnikov uspešnosti, saj relativno ovrednoti poslovni izid, in sicer čisti poslovni izid. Pove nam, koliko čistega dobička oziroma čiste izgube je bilo ustvarjene na sto tolarjev doseženih skupnih prihodkov podjetja. Pri presoji tega kazalnika je potrebno upoštevati, da je čisti dobiček lahko zmanjšan za znesek izgube iz prejšnjih let, ki povečuje skupne odhodke. V takšnem primeru je potrebno pri izračunu kazalnika upoštevati uspešnost pred

takšnim poravnavanjem izgub in po njem. Vrednost kazalnika je smiselno primerjati med podjetji v isti dejavnosti. Za izračun se uporablja naslednja enačba:

$$\text{Donosnost prihodkov} = \frac{\text{čisti dobiček / izguba poslovnega leta}}{\text{prihodki}} * 100$$

6. Temeljni kazalniki donosnosti

Donosnost je gotovo najbolj sintetičen kazalnik uspešnosti delovanja podjetja. Razvidno je, kaj je bilo doseženo z določenim vložkom, ki se pojavlja v imenovalcu kazalnika, v nasprotju s kazalniki gospodarnosti, ki kažejo, kaj je bilo doseženo z določenim potroškom, ki se pojavlja v imenovalcu kazalnika. Kazalniki donosnosti nimajo primerjalnih vrednosti, vsekakor pa morajo biti večji od 0, saj v nasprotnem primeru podjetje posluje neekonomično ali na pozitivni ničli. V to skupino kazalnikov spadajo: čista donosnost kapitala, čista donosnost sredstev, čista donosnost kapitala in dolgoročnih dolgov, čista dobičkonosnost navadne delnice in delež dividend navadnih delnic v čistem dobičku (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 154-155). V nadaljevanju bomo iz skupine navedenih kazalnikov donosnosti izbrali koeficient čiste donosnosti kapitala in koeficient čiste donosnosti sredstev.

Koeficient čiste donosnosti kapitala ali *donosnost kapitala* nam pove, koliko denarnih enot je v določenem obdobju ustvarila ena enota kapitala, ki smo jo vložili v začetku leta. V tuji literaturi je ta koeficient imenovan kot "Return on equity" ali skrajšano "ROE". Pri izračunu povprečnega stanja kapitala je potrebno odbiti rezultat tekočega leta. Kazalnik donosnosti kapitala je s stališča lastnikov podjetja najpomembnejši in eden najpogosteje uporabljenih kazalnikov poslovne uspešnosti. Podjetje je poslovno uspešnejše, če je vrednost tega kazalnika čim večja (pozitivna). Vendar pa višja vrednost kazalnika na drugi strani pomeni tudi večje tveganje na račun velikega zadolževanja. Za izračun donosnosti kapitala se uporablja naslednja enačba:

$$\text{Donosnost kapitala} = \frac{\text{čisti dobiček v poslovnem letu}}{\text{povprečni kapital (brez čistega poslovnega izida proučevanega leta)}} * 100$$

Koeficient čiste dobičkonosnosti sredstev ali *donosnost sredstev* je v tuji literaturi imenovan kot "Return on assets" ali skrajšano "ROA". Kaže, kako uspešno je bilo poslovanje pri upravljanju sredstev, torej koliko čistega dobička oziroma čiste izgube je podjetje ugotovilo na vsakih 100 tolarjev obstoječih sredstev, ne glede na to, kako so financirana. Stanje sredstev konec leta lahko popravimo za tekoči rezultat, pri čemer odštejemo nerazporejen čisti dobiček oziroma povečamo za izgubo. Podjetje posluje uspešneje, če je vrednost tega kazalnika čim višja. Donosnost sredstev računamo po naslednji enačbi:

$$\text{Donosnost sredstev} = \frac{\text{čisti dobiček v poslovnem letu}}{\text{povprečna sredstva (brez čistega poslovnega izida proučevanega leta)}} * 100$$

7. Temeljni kazalniki dohodkovnosti z vidika zaposlenih

V skupino kazalnikov dohodkovnosti z vidika zaposlenih štejemo naslednje kazalnike: povprečne vračunane kosmate plače, povprečne vračunane čiste plače, delež zaposlenih v čistem dobičku ter koeficient povečanja kosmatih plač za delež v čistem dobičku (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 155). V nadaljnji analizi bomo zaradi

omejenosti podatkov uporabili poenostavljen kazalnik in sicer *povprečno mesečno plačo na zaposlenega*, ki ga izračunamo po naslednji enačbi:

$$\text{Povprečna mesečna plača na zaposlenega} = \frac{\text{plače v obravnavanem obdobju} / \text{število mesecev poslovanja}}{\text{povprečno število zaposlenih}}$$

Pri izračunavanju kazalnikov se lahko pojavljata dve napaki, in sicer da se kazalniku pripiše drugačna izrazna moč, kot jo dejansko ima, ali pa se pri njegovem izračunu uporabijo napačni podatki. Pri vsebinski razlagi kazalnikov se je potrebno zavedati, da kazalniki sami zase ne pomenijo veliko in da jih je potrebno gledati povezano.

4.5 KONSOLIDIRANJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Po Slovenskih računovodskih standardih zajema konsolidiranje zgolj postavke iz bilance stanja in bilance uspeha povezanih podjetij in izhaja iz predpostavke, da uporabnike podatkov matičnega podjetja zanimajo tudi informacije o finančnem položaju, poslovnem izidu in spremembah finančnega položaja skupine povezanih podjetij kot celote. Prav za zadovoljevanje teh potreb služijo konsolidirani računovodski izkazi, ki so računovodske informacije o skupini povezanih podjetij, kot da bi šlo za eno samo podjetje. Pri tem je z matičnim podjetjem razumeti podjetje, ki ima eno ali več odvisnih podjetij, odvisno pa je podjetje, ki ga usmerja matično podjetje. Skupino pa sestavljajo matično podjetje in njegova odvisna podjetja. V skupini pa niso pridružena podjetja, to je tista, v katerih ima vlagatelj pomemben vpliv in niso odvisna podjetja (Slovenski računovodski standardi, 1993, str. 15).

Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi vsebujejo informacije o finančnem položaju, poslovnem izidu in spremembah finančnega položaja skupine povezanih podjetij. Konsolidirani računovodski izkazi so konsolidirana (skupinska) bilanca stanja, konsolidiran (skupinski) izkaz uspeha in konsolidiran (skupinski) izkaz finančnih tokov. V konsolidirane računovodske izkaze je potrebno vključiti računovodske izkaze vseh podjetij, ki po Zakonu o gospodarskih družbah in Slovenskih računovodskih standardih sodijo v skupino. Da jih lahko seštejemo v zbirne računovodske izkaze, morajo biti vsi sestavljeni na enak način, in sicer v skladu z računovodskimi načeli, ki jih uporablja matično podjetje. Pri konsolidiranju je potrebno po združitvi računovodskih izkazov več povezanih podjetij izločiti medsebojne povezave, predvsem izločiti sredstva, terjatve in obveznosti, vmesni poslovni izid ter medsebojno ustvarjene prihodke in odhodke.

4.5.1 Izločanje sredstev

Ko seštejemo računovodske izkaze vseh podjetij v skupini, dobimo zbirne računovodske izkaze. V zbirni bilanci stanja so, poleg posameznih sredstev in obveznosti odvisnih podjetij, tudi vrednosti deležev matičnega podjetja v teh odvisnih podjetjih. Ker so vrednosti deležev nasprotno vrednosti posameznih sredstev in obveznosti odvisnih podjetij, je vključitev dvojna. Zato je pri konsolidiranju potrebno izločiti deleže, ki jih ima matično podjetje v odvisnih podjetjih in sorazmerni del kapitala odvisnih podjetij, ki pripada matičnemu podjetju. Pri konsolidaciji kapitala se izloči sorazmeren del vseh postavk kapitala odvisnega podjetja, in sicer tako osnovnega kapitala kot tudi vplačanega presežka kapitala, rezerv, prenesenega dobička ali izgube preteklih let, revalorizacijskega popravka kapitala in nerazdeljenega čistega dobička poslovnega leta.

4.5.2 Izločanje terjatev in obveznosti

Terjatve in obveznosti v skupini so notranja obračunska razmerja, v konsolidiranih računovodskih izkazih pa so lahko izkazane le terjatve in obveznosti do drugih, od skupine neodvisnih oseb. Tako pri izločanju upoštevamo poslovno povezavo med povezanimi podjetji in izločimo medsebojno izkazane terjatve in obveznosti iz poslovanja. Pogosto prihaja tudi do medsebojnega financiranja, pri čemer je pri konsolidaciji potrebno naložbe iz naslova danih kreditov, odobrenih povezanemu podjetju, pobotati z obveznosti iz financiranja na strani podjetja, ki je kredit prejelo.

4.5.3 Izločanje vmesnih poslovnih izidov

Izhodišče za izločanje vmesnih dobičkov ali izgub je načelo realizacije. Realizacija dobičkov in izgub je možna šele tedaj, ko je blago, storitev ali kaj podobnega, prodano tretji osebi, torej osebi izven skupine. Dokler sredstva ne zapustijo skupine, so dobički in izgube zaradi njihovega gibanja v skupini brezpredmetni in jih je potrebno izločiti. V skladu s tem je potrebno v zbirni bilanci stanja popraviti vrednost sredstev za tisti del dobička ali izgube, ki je všteti v njihovo vrednost zaradi prometa znotraj skupine. Za izločitev vmesnih poslovnih izidov je potrebno ugotoviti sredstva, pridobljena od drugih odvisnih podjetij in njihove vrednosti v posameznih bilancah. V praksi se za to uporabljajo približki ali ocene.

4.5.4 Izločanje prihodkov in odhodkov

Predpostavka obravnavanja skupine kot enega podjetja je, da se vsi prihodki in odhodki med podjetji v skupini obravnavajo kot prihodki in odhodki med posameznimi oddelki enega podjetja in jih je potrebno med seboj obračunati in izločiti. Prihodke je potrebno pobotati z ustreznimi odhodki pri prejemniku sredstev ali storitev. Izločanje prihodkov in odhodkov ne vpliva na poslovni izid skupine, s tem pa doseženo, da prihodki in odhodki niso dvakrat ali večkrat zajeti v konsolidiranem izkazu uspeha in da ta izkazuje le poslovanje z osebami zunaj skupine.

4.6 RAČUNOVODSKI IZKAZI SAMOSTOJNIH PODJETNIKOV

Za samostojne podjetnike, katerih podjetje ustreza merilom za majhne gospodarske družbe, se še v letu 2002 uporablja Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika iz leta 1995. Zaradi priprave posebnega računovodskega standarda, ki bo začel veljati s poslovnim letom 2003 in bo nadomestil Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika, so spremembe Zakona o gospodarskih družbah iz leta 2001 določile prehodno obdobje (Zupančič, 2002, str. 76).

Na podlagi podatkov iz poslovnih knjig in opravljenega popisa samostojni podjetnik ob koncu poslovnega leta sestavi letno poročilo, ki obsega bilanco stanja, ki prikazuje stanje sredstev in obveznosti do virov sredstev ob koncu koledarskega leta, in bilanco uspeha, ki prikazuje stroške, donose in poslovni izid v koledarskem letu. V Pravilniku o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika je predpisana shema bilance stanja, kot je prikazana v Tabeli 8.

Tabela 8: Shema bilance stanja za samostojnega podjetnika

Sredstva

1. Osnovna sredstva po nabavni vrednosti
  2. - Popravek vrednosti osnovnih sredstev
  3. = Opremetena osnovna sredstva po neodpisani vrednosti
  4. Zaloge materiala
  5. Zaloge blaga
  6. Zaloge polproizvodov in nedokončane proizvodnje
  7. Zaloge proizvodov
  8. Terjatve do kupcev
  9. Terjatve do dobaviteljev
  10. Druga sredstva
  11. Gotovina v blagajni
  12. Denarna sredstva na žiro računu
  13. Terjatve na lastniškem računu
- Skupaj sredstva (3 do 13)

Obveznosti do virov sredstev

1. Dobljena posojila pri banki
  2. Obveznosti do dobaviteljev
  3. Obveznosti do kupcev
  4. Druge obveznosti
  5. Obveznosti na lastniškem računu
- Skupaj obveznosti do virov sredstev (1 do 5)

Vir: Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika, 1995.

Nabavna vrednost osnovnega sredstva zajema vrednost osnovnega sredstva iz dokumenta o njegovi pridobitvi in vse stroške, ki jih je mogoče neposredno pripisati njegovi usposobitvi za uporabo. Popravek vrednosti osnovnih sredstev vsebuje seštevke na poslovne učinke prenesenih vrednosti osnovnih sredstev z revalorizacijo. Temu znesku je potrebno dodati tudi znesek v obračunskem letu obračunane amortizacije in nato obračunati revalorizacijo popravka vrednosti.

Zaloga materiala zajema količine iz ustreznega popisnega lista ob koncu obračunskega leta, preračunane po zadnjih dokumentiranih nabavnih ali tržnih cenah. Zaloga blaga zajema količine na podlagi ustreznega popisnega lista ob koncu obračunskega obdobja, preračunane po zadnjih dokumentiranih nabavnih ali tržnih cenah. Zaloga polproizvodov in nedokončane proizvodnje ter zaloga proizvodov zajema količine in cene iz ustreznega popisnega lista ob koncu obračunskega leta, ki vključujejo neposredne stroške materiala, storitev in dela z vključenimi nujnimi splošnimi stroški proizvodnje. Stroški so vrednoteni po predračunski kalkulaciji z upoštevanjem cen ob koncu obračunskega leta.

Terjatve do kupcev morajo biti usklajene s seštevkom v ustreznem popisnem listu, potrditi pa jih morajo tudi kupci, če je rok zapadlosti plačila že potekel. Terjatve do dobaviteljev so dani predujmi, ki še niso poračunani z vrednostjo dobavljenih količin. Druga sredstva zajemajo predvsem finančne naložbe, lahko pa tudi terjatve do drugih, ki niso kupci ali dobavitelji. Pod to postavko se vodijo tudi aktivne časovne razmejitve.

Terjatve na lastniškem računu se pojavijo le, če podjetnikovi dolгови presegajo celoto njegovih v poslovanje vključenih stvari, pravic in denarja, kar pomeni, da upniki financirajo njegovo gospodinjstvo. Obveznosti na lastniškem računu so razlika med sredstvi in

obveznostmi do teh sredstev v bilanci stanja. Pri dvostavnem knjigovodstvu se stanje lastniškega računa spremeni ob vsakem pritoku sredstev iz njegovega gospodinjstva in ob vsakem odtoku sredstev v njegovo gospodinjstvo.

Dobljena posojila pri banki ali pri drugih posojilodajalcih so zneski, ki do konca obračunskega leta še niso vrnjeni. Obveznosti do dobaviteljev so enake stanju neplačanih obveznosti za nabavljene stvari in opravljene storitve. Obresti iz teh naslovov morajo biti dokumentirane posebej. Obveznosti do kupcev so dobljeni predujmi, ki še niso poračunani z vrednostjo dobavljenih stvari ali opravljenih storitev, ki so obrestovani po dogovoru. Druge obveznosti zajemajo obveznosti do zaposlenih (razen lastnika) in obveznosti do države, pa tudi morebitne druge obveznosti, ki do konca obračunskega leta še niso poravnane. Med drugimi obveznostmi se vodijo tudi pasivne časovne razmejitev, dolgoročne rezervacije ter obveznosti iz naslova finančnih najemov (Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika, 1995).

V Pravilniku o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika je predpisana tudi shema bilance uspeha, prikazana v Tabeli 9.

Tabela 9: Shema bilance uspeha za samostojnega podjetnika

Stroški

1. Nakup materiala in blaga
2. + Zmanjšanje zalog materiala in blaga
3. - Povečanje zalog materiala in blaga
4. = Stroški porabljenega materiala in prodanega blaga
5. Stroški storitev
6. Stroški dela
7. Amortizacija
8. Stroški obresti
9. Drugi stroški in odhodki
10. Dajatve, ki niso odvisne od poslovnega rezultata
11. Dobiček

Donosi

12. Prihodki iz prodaje
13. + Povečanje zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje
14. - Zmanjšanje zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje
15. = Donosi od poslovanja
16. Drugi prihodki
17. Izguba

Vir: Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika, 1995.

Nakup materiala in blaga zajema vse v obračunskem letu kupljene količine za potrebe poslovanja, obračunane po dejanskih nabavnih vrednostih. Stroški porabljenega materiala in prodanega blaga se ugotovijo po popravku vrednosti v obračunskem letu kupljenih količin z razliko v vrednosti teh količin na zalogi.

Stroški storitev so sestavljeni iz nabavne vrednosti v obračunskem letu opravljenih storitev drugih pravnih in fizičnih oseb, ne glede na rok zapadlosti. Evidentirajo se v obračunskem letu, v katerem so nastali, ne glede na rok plačila. Stroški dela zajemajo bruto plače zaposlenih, nadomestila plač, regres za letni dopust ter druge prejemke, ki imajo naravo plač (stimulacije, bonitete) ter stroške prehrane in prevoza na delo zaposlenih. Amortizacija

opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih dolgoročnih sredstev je obračunana z uporabo metode enakomernega časovnega amortiziranja, vključuje pa tudi revalorizacijo.

Stroški obresti zajemajo v obračunskem letu obračunane bančne obresti in druge obresti na prejeta posojila v realnem znesku, brez revalorizacije. Drugi stroški in odhodki zajemajo predvsem zneske odpisanih terjatev na podlagi ustrezne dokumentacije. Lahko pa zajemajo tudi druga zmanjšanja poslovnega izida, ki jih je potrebno posebej pojasniti. Dajatve zajemajo zneske za socialno in pokojninsko zavarovanje, ki so obračunani od plač zaposlenih in bremenijo podjetnika, skupaj s tovrstnimi dajatvami za podjetnika kot tudi druge dajatve, ki niso odvisne od poslovnega izida.

Prihodki od prodaje so čista prodajna vrednost prodanih količin brez davka na dodano vrednost. Ugotavljajo se ob dobavi ali opravljenih storitvah. Donosi od poslovanja se ugotovijo ob popravku prihodkov od prodaje za razliko v vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje. Drugi prihodki zajemajo prihodke od financiranja in izredne prihodke (Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika, 1995).

Dne 22.03.2002 je bil objavljen Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika, ki je usklajen z novimi Slovenskimi računovodskimi standardi, predvsem v zvezi s prevrednotovanjem, in velja do 31.12.2002, vendar zaključni računi samostojnih podjetnikov za leto 2001 tega pravilnika še ne upoštevajo.

5 SPREMEMBE ZAKONA O GOSPODARSKIH DRUŽBAH TER NOVI SLOVENSKI RAČUNOVODSKI STANDARDI

Slovenski računovodski standardi so obvezna pravila o strokovnem ravnanju na področju računovodenja, ki jih oblikuje Slovenski inštitut za revizijo. Prvotni Slovenski računovodski standardi so bili oblikovani v letih 1991 in 1992 ter sprejeti 21. aprila 1993. Izhajali so iz Kodeksa računovodskih načel iz leta 1989 ter Mednarodnih računovodskih standardov, uveljavljenih do leta 1991. Kasneje je bilo spremenjenih ali na novo sprejetih štiriindvajset Mednarodnih računovodskih standardov, od prvotnih pa je veljavnih le še enajst.

V letu 2001 je bila sprejeta sprememba Zakona o gospodarskih družbah v obliki novele F in s tem je nastopila potreba po prilagoditvi Slovenskih računovodskih standardov. Pri zasnovi novih Slovenskih računovodskih standardov je bila upoštevana tudi usmeritev Evropske unije, ki pravi, da bodo morale vse družbe iz držav članic Evropske unije, katerih delnice so uvrščene na borzo, in tiste, ki morajo izdelovati skupinske računovodske izkaze, le-te z letom 2005 izdelovati po Mednarodnih računovodskih standardih. S tem naj bi bila zagotovljena večja medsebojna primerljivost računovodskih izkazov in podatkov. Tako je strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo dne 17. decembra 2001 sprejel Slovenske računovodske standarde 2001. Gospodarske družbe so zakonsko obvezane uporabljati nove Slovenske računovodske standarde od 1. januarja 2002, pri čemer naj bi zaradi korenitih sprememb prehod na nove standarde pozitivno vplival na realnejši prikaz poslovanja v računovodskih izkazih (Horvat, 2001, str. 25).

Zaradi upoštevanja določil novih Slovenskih računovodskih standardov so morale gospodarske družbe s 1. januarjem 2002 svoj kontni okvir prilagoditi novim zahtevam. Ta je namreč osnova za oblikovanje računovodskih izkazov za poslovno leto 2002. Bistvene novosti, ki so jih prinesle sprememba Zakona o gospodarskih družbah ter prenovljeni Slovenski računovodski standardi, so povezane z naslednjimi vsebinskimi sklopi: vsebina letnega poročila gospodarskih družb, revidiranje in objavljanje računovodskih izkazov, konsolidiranje računovodskih izkazov, prevrednotovanje ter posebnosti računovodenja za samostojne podjetnike.

5.1 VSEBINA LETNEGA POROČILA GOSPODARSKIH DRUŽB

Sestavljanje letnega poročila je po spremembah Zakona o gospodarskih družbah v letu 2001 (novela F) precej drugačno. Odločilno je spremenjeno sedmo poglavje Zakona o gospodarskih družbah z naslovom Poslovne knjige in letno poročilo. To na novo opredeljuje obvezne sestavine letnega poročila. Po novem se vsebina računovodskega poročila precej razširja, še posebno za velike in srednje gospodarske družbe. Spremenjene in na novo so uvedene nekatere nove sestavine v poslovnem poročilu. Letno poročilo vseh gospodarskih družb bo po novem tako sestavljeno vsaj iz bilance stanja, izkaza poslovnega izida in prilog k računovodskim izkazom. Letno poročilo velikih in srednjih družb ter tistih malih družb⁹, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu, pa mora obsegati tudi izkaz gibanja kapitala, izkaz finančnega izida in poslovno poročilo.

Spremembe Zakona o gospodarskih družbah iz leta 2001 precej podrobno določajo, katere so obvezne priloge k računovodskim izkazom. V letnih računovodskih izkazih se podatki o finančnem položaju in poslovnem izidu izkazujejo v številkah. Zaradi boljše preglednosti ter jasnega prikaza finančnega položaja in poslovnega izida morajo že omenjene družbe sestaviti tudi prilogo k izkazom, ki vsebuje dodatne podatke in pojasnila. Obvezna dodatna razkritja so potrebna k bilanci stanja in k izkazu poslovnega izida, kakor tudi zahtevana razkritja, ki jih zahtevajo Slovenski računovodski standardi za posamezne postavke sredstev in obveznosti do virov sredstev. Priloge s pojasnili za gospodarske družbe pomenijo precej več javnega razkrivanja informacij kot doslej (Horvat, 2001a, str. 23 in Horvat, 2001b, str. 65).

---

⁹ S spremembami Zakona o gospodarskih družbah v letu 2001 je prišlo tudi do novih kriterijev za delitev gospodarskih družb po velikosti. Tako po novem velja (Zakon o gospodarskih družbah, novela F, 2001):

Majhna družba je družba, ki izpolnjuje dve od naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 50,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 1.000.000.000 tolarjev,
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 500.000.000 tolarjev.

Srednja družba je družba, ki ni majhna družba in ki izpolnjuje dve od naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 250,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 4.000.000.000 tolarjev,
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 2.000.000.000 tolarjev.

Velika družba je družba, ki ni niti majhna družba niti srednja družba. V vsakem primeru so velike družbe:

- banke,
- zavarovalnice,
- družbe, ki so po 53. členu Zakona o gospodarskih družbah dolžne izdelati konsolidirano letno poročilo.

5.2 REVIDIRANJE IN OBJAVLJANJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

S spremembami Zakona o gospodarskih družbah v letu 2001 je prišlo do razširitve obveznega revidiranja letnih računovodskih izkazov tudi na vse srednje družbe brez izjem. K obveznem revidiranju letnih računovodskih izkazov so sedaj zavezane velike gospodarske družbe, srednje gospodarske družbe in tiste majhne družbe, s katerih vrednostnimi papirji se trguje na organiziranem trgu. Prav tako se obvezno revidirajo tudi vsi skupinski računovodski izkazi.

Revizor mora poleg računovodskih izkazov, o katerih izrazi svoje mnenje, pregledati tudi poslovno poročilo, da se prepriča, ali je v skladu z računovodskimi izkazi. Revizija mora biti opravljena v šestih mesecih po koncu poslovnega leta. Najkasneje osem dni po prejemu revizijskega poročila pa je treba predložiti revidirane računovodske izkaze in revidirano letno poročilo organu družbe, ki je pristojen, da ga sprejme (Petavs, 2001, str. 92).

Po spremembah Zakona o gospodarskih družbah v letu 2001 je potrebno letna poročila družb, ki so obvezane k revidiranju svojih računovodskih izkazov, zaradi javne objave, skupaj z revizorjevim mnenjem, predložiti organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov, v osmih mesecih po koncu poslovnega leta. Letna poročila majhnih družb, s katerih vrednostnimi papirji se ne trguje na organiziranem trgu, in letna poročila samostojnih podjetnikov pa je treba, zaradi javne objave, predložiti organizaciji, pooblaščenim za obdelovanje in objavljanje podatkov, v treh mesecih po koncu poslovnega leta.

5.3 KONSOLIDIRANJE RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

K sestavi konsolidiranega letnega poročila je po novem zavezana družba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki je nadrejena družba eni ali več družbam s sedežem v Republiki Sloveniji ali izven nje (podrejene družbe), če so bodisi nadrejena družba bodisi ena ali več podrejenih družb organizirane kot kapitalske družbe (Zakon o gospodarskih družbah, novela F, 2001). Značilnosti konsolidacije (uskupinjevanja) po novih Slovenskih računovodskih standardih lahko strnemo v naslednje sklope (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 18-22):

- A) V skupinskih računovodskih izkazih je skupina predstavljena, kot da bi šlo za eno samo podjetje.
- B) Skupino sestavljajo obvladujoče podjetje, podjetja, odvisna od njega zaradi deleža v kapitalu, podjetja, odvisna od njega zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov, pridružena podjetja, v katerih ima pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv in podjetja, obvladovana skupaj z drugimi lastniki. Šteje se, da ima obvladujoče podjetje v pridruženem podjetju pomemben vpliv, če je udeleženo v njegovem kapitalu z najmanj 20%.
- C) Za takšno skupino sestavlja obvladujoče podjetje skupinske računovodske izkaze. Iz uskupinjevanja pa so izključena odvisna podjetja, ki jih namerava obvladujoče podjetje usmerjati le začasno, ker jih ima v svoji lasti zgolj z namenom, da jih bo v bližnji prihodnosti odtujilo, ter odvisna podjetja, poslujoča v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujoče podjetje.

D) Obstajajo dve vrsti konsolidacij (uskupinjevanj), in sicer popolno uskupinjevanje ter sorazmerno uskupinjevanje. Popolno uskupinjevanje pomeni združevanje računovodskih izkazov obvladujočega podjetja in njegovih odvisnih podjetij od postavke do postavke. Pri popolnem uskupinjevanju je potrebno:

- izločiti finančne naložbe obvladujočega podjetja v kapital oziroma dolgove odvisnih podjetij in deleže obvladujočega podjetja v kapitalu oziroma dolgovih odvisnih podjetij pa tudi druge medsebojne finančne naložbe in deleže v kapitalu oziroma dolgovih drugih podjetij v skupini ter v tej zvezi obračunati razlike;
- izločiti medsebojne poslovne terjatve in poslovne dolgove;
- izločiti medsebojne prihodke in odhodke;
- izločiti neiztržene čiste dobičke in čiste izgube, ki so posledica notranjih poslov znotraj skupine;
- ponovno obračunati davke in jih časovno razmejiti;
- posebej izkazati manjšinske deleže v kapitalu in v čistem dobičku.

Sorazmerno uskupinjevanje je upoštevanje skupaj obvladovanih podjetij v skupinskih računovodskih izkazih njihovega sestavljavca kot podvižnika (pogodbene stranke pri skupnem podvigu).

5.4 PREVREDNOTOVANJE

Ena izmed temeljnih novosti prenovljenih Slovenskih računovodskih standardov je odprava revalorizacije kot avtomatizma in uvedba prevrednotovanja. Posledica tega je okrepitev ali oslabitev sredstev in dolgov. Prevrednotovanje je sprememba prvotno izkazane vrednosti gospodarskih kategorij. Do prevrednotovanja vodi predvsem spreminjanje tržnih cen. Te se spreminjajo zaradi posebnih in splošnih gospodarskih in družbenih dejavnikov. Posebni vplivi, kot so spremembe v ponudbi in povpraševanju ter tehnološke spremembe, lahko povzročajo zvišanja ali znižanja posameznih cen, ne glede na druge cene. Splošni vplivi pa lahko povzročajo spremembe razmerja med evro valuto in tolarjem.

Novi Slovenski računovodski standardi predpisujejo dve vrsti delitev prevrednotovanj, in sicer na splošno in posebno prevrednotovanje ter na prevrednotovanje zaradi okrepitve sredstev ali dolgov in na prevrednotovanje zaradi oslabitve sredstev ali dolgov. Splošno prevrednotovanje je prevrednotovanje, ki je posledica spremembe kupne moči domače valute, merjene v evrih. Izvaja se le pri kapitalu z vsemi njegovimi sestavinami, če se razmerje domače valute do evra v predhodnem koledarskem letu spremeni za več kot 5,5%. To pomeni, da se pri pripravi zaključnega računa za poslovno leto 2002 splošno prevrednotovanje kapitala ne bo izvajalo, saj se v preteklem koledarskem letu (letu 2001) tečaj evra napram tolarju ni zvišal za več kot 5,5%. Posebno prevrednotovanje pa je prevrednotovanje, ki je posledica sprememb cen sredstev ali dolgov zaradi zunanjih gospodarskih dejavnikov. Prevrednotovanje zaradi okrepitve sredstev ali dolgov se pojavi tedaj, ko je njihova poštena vrednost višja od knjigovodske vrednosti. Prevrednotovanje zaradi oslabitve sredstev ali dolgov pa se pojavi tedaj, ko je njihova poštena vrednost nižja od knjigovodske vrednosti (Koželj, 2001, str. 11-12).

Sredstva se okrepijo, če se povečajo pričakovane prihodnje gospodarske koristi iz njih, oslabijo pa, če se zmanjšajo pričakovane gospodarske koristi iz njih, ne da bi se sicer spremenila zaradi nove naložbe ali umika naložbe. Okrepitev je mogoče upoštevati le pri zemljiščih, zgradbah, opremi, finančnih inštrumentih, če obstajajo utemeljeni tržni podatki, ki omogočajo povečanje knjigovodske vrednosti. To pomeni, da je okrepitev sredstev dopustna pod določenimi pogoji. Okrepitev sredstev vpliva na oblikovanje posebnega

prevrednotovalnega popravka kapitala. Oslabitev sredstev, ki je obvezna, vpliva na oblikovanje prevrednotovalnih poslovnih odhodkov oziroma prevrednotovalnih finančnih odhodkov, razen če se pred tem pri istih sredstvih zaradi njihove okrepitve pojavi posebni prevrednotovalni popravek kapitala, ki omogoča njeno poravnavo.

Okrepitev dolgov se pojavi, če se poveča pričakovani odtok gospodarskih koristi zaradi povečanja njihove knjigovodske vrednosti, oslabitev dolgov pa, če se zmanjša pričakovani odtok gospodarskih koristi zaradi zmanjšanja njihove knjigovodske vrednosti. Če pride do oslabitve dolgov, je treba razliko pri njih spet prehodno obravnavati kot prevrednotovalni popravek kapitala, pri njihovi dokončni poravnavi pa kot prevrednotovalni poslovni prihodek oziroma prevrednotovalni finančni prihodek. Če pride do okrepitve pred tem oslabljenih dolgov, je treba razliko pri njih obravnavati kot zmanjšanje posebnega prevrednotovalnega popravka kapitala, v vseh drugih primerih pa kot prevrednotovalni poslovni odhodek oziroma prevrednotovalni finančni odhodek. Upoštevanje okrepitve dolgov je obvezno, upoštevanje oslabitve pa dopustno (Slovenski računovodski standardi 2001, 2002, str. 17-18).

Premoženje podjetij, ki je vezano predvsem v opredmetenih osnovnih sredstvih v obliki zemljišč in zgradb, je namreč nemalokrat precenjeno. Ob upoštevanju dejstva, da je oslabitev sredstev obvezna, njihova okrepitev pa dopustna, bodo morala podjetja, bodisi s pomočjo pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti bodisi z lastno notranjo službo, svoje premoženje ovrednotiti po tržnih cenah. Pri tem bo okrepitev sredstev največkrat upoštevana pri zemljiščih, redko pri zgradbah in še redkeje pri opreми, pogosto pa pri finančnih instrumentih, saj je zelo pomembno, da obstajajo utemeljeni tržni podatki, ki omogočajo prevrednotovanje sredstev (Kavšek, 2002, str. 28). Na tem mestu se poraja pomislek, da bo ocenitev premoženja s strani zunanjih pooblaščenih cenilcev za majhna podjetja predstavljala visok strošek, po drugi strani pa je vprašljiva tudi usposobljenost kadra za takšno ocenjevanje. Poleg tega postopek posebnega prevrednotovanja ne bo obvezen vsako leto, pač pa le v primeru, ko se bodo spremenile tržne cene.

Zaradi odprave revalorizacije kot avtomatizma in uvedbe prevrednotovanja bodo podjetja preko bilance stanja izkazovala realnejšo sliko svojega finančnega položaja ter preko izkaza poslovnega izida in izkaza finančnega izida realnejšo sliko svojega poslovanja. Hkrati pa bo ravno zaradi teh sprememb otežena medsebojna primerljivost bodočih računovodskih izkazov s preteklimi računovodskimi izkazi, predvsem primerjava med leti 2002 in 2001. Velikega pomena pri analitični primerjavi računovodskih podatkov je namreč upoštevanje načela primerjanja enakega z enakim, kar pa bo po novem nemogoče, saj so postavke v računovodskih izkazih spremenjene tako terminološko kot tudi vsebinsko.

5.5 POSEBNOSTI RAČUNOVODENJA ZA SAMOSTOJNE PODJETNIKE

Način vodenja poslovnih knjig in sestavljanje letnega poročila samostojnega podjetnika še za leto 2002 določa Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika iz leta 1995. Samostojni podjetniki načeloma vodijo poslovne knjige po sistemu dvostavnega knjigovodstva in na način, ki je predviden za družbe, v določenih primerih pa lahko vodijo poslovne knjige tudi po sistemu enostavnega knjigovodstva.

V spremembah Zakona o gospodarskih družbah iz leta 2001 je določeno, da za samostojne podjetnike, katerih podjetje ustreza merilom velikih ali srednjih gospodarskih družb, veljajo

enake zahteve glede računovodenja, računovodskih izkazov in letnih poročil kot za takšne gospodarske družbe. Samostojni podjetniki, katerih podjetje ustreza merilom majhne družbe, lahko enostavno knjigovodstvo uporabljajo še do 1. maja 2005, če ne presegajo dveh od naštetih sodil (Zakon o gospodarskih družbah, novela F, 2001):

- povprečno število zaposlenih ne presega 3,
- letni prihodki ne presegajo 10 milijonov SIT,
- povprečna vrednost poslovnih sredstev ne presega 6 milijonov SIT.

Izbira med enostavnim in dvostavnim knjigovodstvom bo tako mogoča le še do konca leta 2004, nato pa bo enostavno knjigovodstvo za samostojne podjetnike ukinjeno.

6 PRAKTIČEN PRIMER OCENJEVANJA BONITETE PODJETJA DRUŽBE Z OMEJENO ODGOVORNOSTJO TER PODJETJA SAMOSTOJNEGA PODJETNIKA V PRIMERU POVEZANIH OSEB

Na podlagi do sedaj navedenih napotkov za presojo bonitete podjetja kot komitenta poslovne banke bo v tem poglavju ocenjena boniteta podjetja izbrane družbe z omejeno odgovornostjo (v nadaljevanju: Družba) ter podjetja izbranega samostojnega podjetnika (v nadaljevanju: Podjetnik). Osnova za analizo bodo podatki v obliki statističnih bilanc stanja, izkazov uspeha ter obdelani podatki z izračunanimi kazalniki. Ti podatki za Družbo so pridobljeni na javno dostopnih bazah na spletnih straneh, za Podjetnika pa neposredno od nosilca dejavnosti. Poleg tega so v nadaljevanju podani tudi splošni podatki o Družbi ter Podjetniku, podatki o povezavi z banko ter vsebinske razlage nekaterih postavk v bilanci stanja in izkazu uspeha, ki so pridobljeni delno iz javno dostopnih baz, delno pa neposredno s strani Družbe in Podjetnika (kot vir teh podatkov so navedena Interna gradiva Nove Ljubljanske banke).

Ker Družba in Podjetnik poslujeta v isti panogi, in sicer v panogi 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil, bo v začetku poglavja, poleg podatkov o splošnem gospodarskem položaju v Sloveniji v letih 2000 in 2001, podanih tudi nekaj zbranih informacij o panogi. Nato bo ločeno podana ocena bonitete Družbe ter Podjetnika. Nadalje bo zaradi zaznanih povezav med Družbo in Podjetnikom oblikovana skupina (v nadaljevanju: Skupina) ter ocenjena boniteta Skupine, ki bo osnova za analizo vplivov upoštevanja povezanosti komitentov na boniteto.

6.1 ANALIZA SPLOŠNEGA GOSPODARSKEGA POLOŽAJA V SLOVENIJI

Sprememba splošnega gospodarskega položaja v Sloveniji se odraža v gospodarskih kazalcih, zato so nekateri pomembnejši podani v Tabeli 10.

Tabela 10: Pregled nekaterih gospodarskih kazalcev za Slovenijo od leta 1995 do 2001

Gospodarski kazalci / Leto	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 ¹
Realna rast bruto domačega proizvoda ² v %	4,1	3,5	4,6	3,8	5,2	4,6	3,0
Bruto domači proizvod v mio USD	18,744	18,878	18,208	19,585	20,071	18,122	18,767
Bruto domači proizvod v USD na prebivalca	9,431	9,481	9,163	9,878	10,109	9,105	9,455
Sestava bruto domačega proizvoda v % BDP							
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribištvo	3,9	3,8	3,7	3,6	3,2	2,9	2,7
Industrija in gradbeništvo	32,6	32,7	32,9	33,0	32,6	33,1	32,2
- Predelovalna industrija	24,6	24,1	24,3	24,1	24,3	25,2	24,3
Storitve	48,2	48,4	49,5	49,2	49,5	50,4	51,3
Dodana vrednost skupaj	84,8	85,0	86,1	85,8	85,3	86,4	86,2
Sredstva za zaposlene	57,2	54,8	53,6	52,3	51,3	52,6	52,8
Davki na proizvodnjo in uvoz, minus subvencije	14,9	15,3	14,9	15,4	16,1	15,4	15,6
Bruto poslovni presežek in raznovrstni dohodek	27,9	29,9	31,5	32,4	32,1	32,0	31,6
- Izvoz proizvodov in storitev	55,2	55,8	57,4	56,6	52,5	59,1	60,1
- Uvoz proizvodov in storitev	57,2	56,8	58,3	58,2	56,9	62,9	60,5
Neto izvoz	-2,0	-1,0	-0,8	-1,5	-4,4	-3,6	-0,4
Domača zasebna potrošnja	58,5	57,5	56,4	55,7	55,8	54,9	53,1
Državna potrošnja	20,1	20,1	20,4	20,3	20,2	20,8	20,1
Bruto investicije	23,3	24,4	24,1	25,6	28,4	27,8	27,2
Aktivno prebivalstvo³ v tisoč SIT	952	942	978	978	959	968	972
Zaposleni in samozaposleni	882	875	906	901	886	901	911
Brezposelni	70	69	72	77	73	68	61
Stopnja brezposelnosti (ILO)	7,4	7,3	7,4	7,9	7,6	7,0	6,3
Realna rast bruto plač na zaposlenega v %	5,1	5,1	2,4	1,6	3,3	1,6	3,2
Rast produktivnosti dela v %	3,3	4,4	5,1	3,8	4,0	3,5	3,0

¹ Podatki o strokovni strukturi BDP in aktivnem prebivalstvu za leto 2001 so ocene Urada RS za makroekonomske analize in razvoj.

² V stalnih cenah leta 1995.

³ Mednarodno primerljivi podatki po metodologiji ILO.

Vir: Banka Slovenije: Letno poročilo za leto 2001, 2002, str. 11.

Gospodarska rast v Sloveniji je bila bolj umirjena kot v preteklih dveh letih. Preusmeritev izvoza na trge nekdanje Jugoslavije in Sovjetske zveze je pripomogla k ugodnemu povpraševanju iz tujine. Plače so se povečevale hitreje od načrtovane rasti. Pri zaposlenosti je viden obrat navzdol v drugi polovici leta. Že tretje leto zapored je vidno znižanje stopnje brezposelnosti (Banka Slovenije: Letno poročilo za leto 2001, 2002, str. 10-12).

Gospodarska gibanja v letu 2001 je zaznamovala upočasnitev gospodarske rasti, ki se je spustila pod večletno povprečje, še vedno pa je precej presegala gospodarsko rast v državah Evropske unije. Na upočasnitev so vplivali zunanji in notranji dejavniki (nižja rast povpraševanja in umerjanje domače potrošnje, zlasti investicijske). Njihov vpliv je prisoten tudi v letu 2002, zato bo gospodarska rast le nekoliko presegla lansko. Ob upočasnitvi gospodarske rasti so se lani nadaljevala pozitivna gibanja na področju zaposlenosti, poslovanja pretežnih izvoznikov, diverzifikacije izvoznih trgov in vključevanja v mednarodne tokove neposrednih naložb, prišlo pa je tudi do pozitivnih premikov v smeri nadaljnje krepitve domačega varčevanja in manj intenzivnega zadolževanja v tujini. Čeprav je umirjanje domače zasebne in investicijske porabe tudi posledica slabših gospodarskih pričakovanj zaradi gibanj v mednarodnem okolju, pa sta zlasti upadanje naložb in vztrajnost inflacije tudi rezultat nedokončanih strukturnih reform in poslabšanih makroekonomskih razmerij predvsem na plačnem in javnofinančnem področju, kjer so postali vidnejši tudi vplivi nekaterih notranjih problemov trajnejše in strukturne narave. Za ponovno doseganje višjih stopenj gospodarske rasti in vzpostavitev makroekonomskih razmerij, ki bodo omogočili relativno neboleč vstop v notranji trg Evropske unije in njen mehanizem uravnavanja menjalnih tečajev, je zato nujna pospešitev strukturnih reform in bolj omejevalna fiskalna in

dohodkovna politika (Slovenija: Ocena gospodarskih gibanj v letu 2001 in analitična utemeljitev pomladanske napovedi gospodarskih gibanj v letih 2002 in 2003 : pomladansko poročilo 2002, 2002, str. 9).

6.2 ANALIZA PANOGE, V KATERI POSLUJETA DRUŽBA IN PODJETNIK

Da bi poslovne banke pridobile delni vpogled v kreditno kakovost posamezne panoge v Sloveniji, občasno izvedejo analizo celotnega portfelja gospodarskih družb v Sloveniji. Za leto 2000 je bila izvedena analiza, ki je vključevala portfelj 37.695 gospodarskih družb.

Družba in Podjetnik poslujeta v panogi Prodaja in popravilo motornih vozil. Pomen panoge v celotnem slovenskem gospodarstvu je delno razviden iz podatkov o sredstvih, prihodkih ter izvozu panoge v primerjavi s celotno Slovenijo. Podatki v Tabeli 11 so za leto 2000, ko je bilo v panogi Prodaja in popravilo motornih vozil angažiranih za 3,6% vseh sredstev slovenskega gospodarstva, ustvarjenih 8,4% vseh prihodkov ter 0,2% celotnega izvoza Slovenije.

Tabela 11: Pregled sredstev, prihodkov in izvoza za Slovenijo in panogo 50 – Prodaja in popravilo motornih vozil za leto 2000

Kategorija	SLO (2000)	Panoga 50 (2000)
Sredstva (v mio SIT)	10.839,969	393,343
Prihodek (v mio SIT)	9.093,266	760,857
Izvoz (v mio SIT)	2.297,532	56,969

Vir: Barle, 2001, str. 4.

Nekateri agregirani finančni kazalniki za Slovenijo kot celoto ter za proučevano panogo so podani v Tabeli 12. Kazalnike za celotno Slovenijo in za proučevano panogo bomo kasneje primerjali z izračunanimi kazalniki za Družbo in Podjetnika. Vse analizirane slovenske gospodarske družbe za leto 2000 izkazujejo donosnost sredstev okoli 1,1%, kar ne predstavlja visoke donosnosti sredstev. Podjetja v proučevani panogi Prodaja in popravilo motornih vozil so v letu 2000 dosegala višjo donosnost sredstev, in sicer v višini 2,1%.

Tabela 12: Agregirani finančni kazalniki za Slovenijo in za panogo 50 – Prodaja in popravilo motornih vozil za leto 2000

KAZALNIKI	SLO (2000)	Panoga 50 (2000)
Stopnja finančne vamosti %	50	42
Koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev %	102	97
Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,88	0,70
Dnevi povprečne vezave zalog	43	32
Dnevi povprečne vezave terjatev	82	44
Dnevi povprečne vezave obveznosti iz poslovanja	97	66
Donosnost prihodkov %	1,29	1,06
Donosnost sredstev %	1,10	2,10

Vir: Barle, 2001, str. 7.

6.3 DOLOČITEV BONITETE DRUŽBE

Merila za razvrščanje komitentov poslovnih bank v bonitetne skupine od A do E so objektivna in subjektivna. Tako bodo kot objektivna merila v nadaljevanju podani in ocenjeni splošni podatki o Družbi, povezanost Družbe z banko, ki ocenjuje njeno boniteto (v nadaljevanju: Banka), ter podatki o blokadah računa Družbe. Večja teža pri določitvi bonitete Družbe pa bo pripisana subjektivnim merilom, predvsem oceni finančnega položaja Družbe.

6.3.1 Splošni podatki o Družbi

Med osnovne podatke, ki jih o družbi z omejeno odgovornostjo kot svojem komitentu pridobijo poslovne banke, sodijo podatki o nazivu in naslovu družbe, registracija dejavnosti, matična in davčna številka, datum ustanovitve, višina osnovnega kapitala, lastniška struktura, zastopniki, velikost ter število zaposlenih. Zaradi varovanja tajnosti podatkov so v Tabeli 13 navedeni le nekateri osnovni podatki o Družbi.

Tabela 13: Pregled osnovnih podatkov o Družbi

Dejavnost:	50.102 - Trgovina na drobno z motornimi vozili
Datum ustanovitve:	14.09.1998
Višina osnovnega kapitala:	2.100.000 SIT
Lastniška struktura:	90% Podjetnik kot fizična oseba 10% zakonska partnerica Podjetnika kot fizične osebe
Zastopniki:	Podjetnik kot fizična oseba (direktor) zakonska partnerica Podjetnika kot fizične osebe (zastopnik)
Velikost:	Malo podjetje ¹
Število zaposlenih:	6
Vrsta družbe:	Družba z omejeno odgovornostjo (d.o.o.)
Opredelitev:	Nepovezana družba
Zavezani za revizijo:	Nezavezana
Račun:	Transakcijski račun pri Banki

---

¹ Velikost podjetja družbe je določena na podlagi 52. člena Zakona o gospodarskih družbah, novele F, ki določa, da je majhna družba družba, ki izpolnjuje dve od naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 50,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 1.000.000.000 tolarjev,
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 500.000.000 tolarjev.

Vir: Bilance 2001, 2002 in Interna gradiva Nove Ljubljanske banke.

Družba je bila ustanovljena 14.09.1998. Ustanovitelja in lastnika sta zakonca. Osnovna dejavnost Družbe je prodaja vozil znamke Volvo in Hyundai, ki jo opravlja na podlagi koncesijske pogodbe s strani generalnih uvoznikov vozil navedenih znamk. Družba poleg prodaje novih in starih vozil navedenih znamk prodaja tudi rezervne dele teh vozil, predvsem servisnim delavnicam po Sloveniji.

6.3.2 Povezanost Družbe z Banko in podatki o blokadah računa Družbe

Družba je vse od ustanovitve dalje komitent Banke. Pri Banki je v preteklosti imela 100% avista sredstva, od oktobra 2001 pa vodi ves plačilni promet preko transakcijskega računa, ki ga je odprla le pri Banki. Družba do sedaj ni imela blokirane računa.

Banka je z Družbo do sedaj poslovala predvsem preko aktivnih poslov, in sicer na področju odobranja kratkoročnih premostitvenih kreditov ter garancij za pravočasno plačilo blaga dobavitelju. Družba je do sedaj obveznosti do Banke poravnala v skladu s pogodbenimi določili. Direktorju Družbe je Banka v letu 2001 izdala tudi plačilno kartico z mesečnim limitom porabe 500.000,00 SIT.

Trenutna izpostavljenost Banke do Družbe znaša 3.500.000,00 SIT, od tega 3.000.000,00 SIT predstavlja neodplačan del kratkoročnega kredita iz novembra 2001, 500.000,00 SIT pa odobren mesečni limit porabe po poslovni kartici.

6.3.3 Analiza finančnega položaja Družbe

Osnova za oceno finančnega položaja Družbe so statistični podatki iz bilance stanja (glej Priloga 1) ter izkaza uspeha (glej Priloga 2) za leti 2000 in 2001. Za pomoč pri opisu finančnega položaja Družbe je podan analitični pregled bilance stanja in izkaza uspeha za leti 2000 in 2001 (glej Priloga 3) s prikazano strukturo sredstev ter virov sredstev na dan 31.12.2000 in 31.12.2001 ter strukturo prihodkov in odhodkov za leti 2000 in 2001. Za realno primerjavo postavk bilance stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 je izračunan realni indeks (RI), ki upošteva kumulativni indeks cen življenjskih potrebščin za leto 2001, ki znaša 1,070. Prav tako je izračunan realni indeks za primerjavo postavk izkaza uspeha za leti 2001 in 2000, ki upošteva stopnjo inflacije 2001/2000 in znaša 1,084. Dodani so poslovni kazalniki, katerih način izračuna je predstavljen v poglavju Analiza finančnega položaja podjetja. Analiza finančnega položaja Družbe vključuje tudi analizo izkaza finančnih tokov za leto 2001, ki je izračunan iz bilanc stanja na dan 31.12.2000 in na dan 31.12.2001 (glej Prilogo 4). Tudi pri izračunu izkaza finančnih tokov je upoštevana revalorizacija postavk bilance stanja na dan 31.12.2000 z revalorizacijskim indeksom 1,070.

Z namenom lažje primerjave Družbe s panogo v kateri deluje ter slovenskim gospodarstvom, je v Tabeli 14 podan prikaz nekaterih kategorij Družbe za leti 2000 in 2001 v primerjavi s panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil in agregatnimi podatki za Slovenijo za leto 2000.

Tabela 14: Primerjava sredstev, prihodkov ter nekaterih kazalnikov za Slovenijo v letu 2000, panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil v letu 2000 ter Družbo v letih 2000 in 2001

Kategorija	SLO (2000)	Panoga 50 (2000)	Družba (2000)	Družba (2001)
Sredstva (v mio SIT)	10.839,969	393,343	167,6	158,0
Prihodek (v mio SIT)	9.093,266	760,857	380,5	739,4
Stopnja finančne varnosti (%)	50	42	8,21	15,56
Koeficient dolg. pokritosti dolg. sredstev (%)	102	97	136	189
Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,88	0,70	0,76	0,72
Dnevi povprečne vezave zalog	43	32	38	24
Dnevi povprečne vezave terjatev	82	44	67	48
Dnevi povprečne vezave obveznosti	97	66	61	39
Donosnost celotnih prihodkov (%)	1,29	1,06	2,51	1,62
Donosnost sredstev (%)	1,10	2,10	8,19	7,65

Vir: Barle, 2001, str. 7 in Priloga 3.

6.3.3.1 Analiza bilance stanja Družbe

Iz analitičnega prikaza bilance stanja v Prilogi 3 je razvidno, da je Družba na dan 31.12.2001 izkazala za 158.027 tisoč SIT celotnih sredstev, kar je bilo realno 12% manj kot na dan 31.12.2000. Primerjava vrednosti sredstev s povprečjem v panogi Prodaja in popravilo motornih vozil nam kaže, da Družba posluje z znatno nižjimi sredstvi kot povprečno podjetje v panogi (glej Tabela 14 na strani 64). Med sredstvi je konec leta 2001 Družba izkazala kar 87,3% gibljivih sredstev. Neodpisana vrednost osnovnih sredstev je na dan 31.12.2001 znašala 20.094 tisoč SIT, kar je predstavljalo le 12,7% celotnega izkazanega premoženja. Družba namreč posluje v najetih poslovnih prostorih, tako da med osnovnimi sredstvi izkazuje le neodpisano vrednost opreme avtomobilskega salona ter petih testnih vozil.

Na dan 31.12.2001 je Družba izkazala za 51.428 tisoč SIT zalog vozil ter rezervnih delov. Med terjatvami iz poslovanja v višini 85.836 tisoč SIT je bilo (Interna gradiva Nove Ljubljanske banke):

- 56.406 tisoč SIT terjatev do Podjetnika (30.200 tisoč SIT že zapadlih, 26.206 tisoč SIT zapadlih v januarju in februarju 2002),
- 7.010 tisoč SIT terjatev do kupca 1 (nezapadlih),
- 5.225 tisoč SIT terjatev do kupca 2 (nezapadlih),
- 2.400 tisoč SIT terjatev do kupca 3 (nezapadlih),
- 2.100 tisoč SIT terjatev do kupca 4 (nezapadlih),
- 2.000 tisoč SIT terjatev do kupca 5 (nezapadlih),
- 970 tisoč SIT terjatev do kupca 6 (nezapadlih),
- 4.150 tisoč SIT terjatev v zneskih do 500 tisoč SIT, razpršenih med 25 kupcev ter
- 5.575 tisoč SIT drugih terjatev.

Iz popisa terjatev iz poslovanja na dan 31.12.2001 lahko razberemo, da je glavni kupec Družbe prav Podjetnik, ki od Družbe kupuje rezervne dele, vendar pa svojih obveznosti do Družbe ne poravnava redno.

Struktura virov sredstev Družbe se je v letu 2001 spremenila v prid kapitalu in drugim dolgoročnim virom. Kljub temu pa še vedno večji del premoženja financira s kratkoročnimi obveznostmi. Na dan 31.12.2001 je kapital Družbe znašal 24.586 tisoč SIT in se je glede na konec leta 2000 povečal za realno 67%. Do povečanja kapitala je prišlo na račun nerazdeljenega čistega dobička, ustvarjenega v letu 2001, ki je znašal 12.004 tisoč SIT. Družba je del prenesenih dobičkov iz prejšnjih let izplačala lastnikom družbe (v višini 2.140 tisoč SIT). Poleg kapitala je Družba kot kvaliteten lastni vir financiranja izkazala v preteklosti oblikovane dolgoročne rezervacije v višini 11.443 tisoč SIT. Med dolgoročnimi viri je izkazala še za 1.962 tisoč SIT dolgoročnih obveznosti iz financiranja, ki so predstavljale obveznosti iz naslova finančnega najema testnih vozil.

Družba je konec leta 2001 izkazala za realno 36% manj spontanih virov financiranja v obliki kratkoročnih obveznosti iz poslovanja. Slednje je v večji meri nadomestila s kratkoročnimi obveznostmi iz financiranja. Na dan 31.12.2001 je bilo med izkazanimi obveznostmi iz poslovanja v višini 62.033 tisoč SIT (Interna gradiva Nove Ljubljanske banke):

- 33.010 tisoč SIT obveznosti do kupcev iz naslova prejetih avansov za avtomobile,
- 16.607 tisoč SIT obveznosti do Podjetnika (v celoti najemnina za avtosalon, od tega 10.000 tisoč SIT že zapadlih, 6.607 tisoč SIT pa zapadlih v februarju 2002),
- 4.001 tisoč SIT obveznosti do dobavitelja 1 (nezapadlih),
- 2.700 tisoč SIT obveznosti do dobavitelja 2 (nezapadlih),
- 1.600 tisoč SIT obveznosti do dobavitelja 3 (nezapadlih),
- 1.565 tisoč SIT obveznosti v zneskih manjših od 500 tisoč SIT do 9 dobaviteljev ter
- 2.550 tisoč SIT obveznosti do zaposlenih in druge obveznosti iz poslovanja.

Iz popisa obveznosti iz poslovanja na dan 31.12.2001 lahko sklepamo, da obveznosti do dobaviteljev Družba poravnava v skladu z dogovori, ne poravnava pa redno najemnine za poslovni prostor, v katerem posluje.

Obveznosti iz financiranja so bile na dan 31.12.2001 izkazane v višini 58.000 tisoč SIT, od tega:

- 40.000 tisoč SIT kratkoročni kredit ustanovitelja Družbe (Podjetnika kot fizične osebe),
- 18.000 tisoč SIT kratkoročni kredit Banke.

6.3.3.2 Analiza izkaza uspeha Družbe

V analitičnem prikazu izkaza uspeha v Prilogi 3 je vidno, da je Družba v letu 2001 ustvarila za 739.410 tisoč SIT prihodkov, kar je bilo za realno 79% več kot leto prej. Rast prihodkov v letu 2001 je po obsegu Družbo približalo povprečju panoge, v kateri posluje (glej Tabela 14 na strani 64). Skoraj celotne prihodke je ustvarila z rednim delovanjem, 3.011 tisoč SIT izrednih prihodkov pa je ustvarila z odpravo rezervacij. Prihodke od poslovanja v višini 736.363 tisoč SIT je realizirala z naslednjimi dejavnostmi (Interna gradiva Nove Ljubljanske banke):

- 395.440 tisoč SIT prodaja vozil znamke Hyundai,
- 190.708 tisoč SIT prodaja vozil znamke Volvo in
- 150.215 tisoč SIT prodaja rezervnih delov za vozila znamke Volvo in Hyundai od tega 136.502 tisoč SIT Podjetniku, 13.713 tisoč SIT pa drugim servisom po Sloveniji).

Bolj kot prihodki od poslovanja (realno 79%) so se v letu 2001 povečali odhodki od poslovanja (realno 82%). Povečanje odhodkov gre pripisati tudi višjim stroškom amortizacije (v letu 2001 je Družba izkazala za 4.045 tisoč SIT stroškov amortizacije) in odpisu obratnih sredstev v višini 3.000 tisoč SIT (odpis zalog ter terjatev iz poslovanja). Med stroški storitev, ki so v letu 2001 znašali 29.561 tisoč SIT, je Družba izkazala za 16.607 tisoč SIT stroškov najemnine za najem avtosalona od Podjetnika ter 1.143 tisoč SIT stroška za računovodske storitve Podjetnika. Skladno s povečanjem obveznosti iz financiranja so se v letu 2001 povečali tudi odhodki financiranja.

Poslovanje Družbe je bilo gospodarno, saj je leto 2001 zaključila s 16.455 tisoč SIT dobička iz poslovanja. Na končen poslovni izid 12.004 tisoč SIT je pozitivno vplival izid izrednega delovanja, negativno pa dejavnost financiranja.

6.3.3.3 Analiza izkaza finančnih tokov Družbe

Družba je kljub gospodarnemu poslovanju ter pozitivnemu enostavnemu pritoku pri poslovni dejavnosti (dobiček in amortizacija) v višini 16.049 tisoč SIT v letu 2001 izkazala negativen finančni tok pri poslovni dejavnosti v višini 1.900 tisoč SIT (glej Priloga 4). Slednje je posledica povečanja zalog ter poslovnega definciranja (obveznosti iz poslovanja so se v letu 2001 zmanjšale za realno 38.725 tisoč SIT).

Tudi pri investicijski dejavnosti je v letu 2001 viden negativen finančni tok v višini 2.864 tisoč SIT, kar je posledica dejstva, da je Družba investirala v povečanje opredmetenih osnovnih sredstev.

Družba je potreben finančni pritok ustvarila z dodatnim financiranjem, in sicer predvsem na kratkoročnem področju, s čimer je financirala tudi izplačilo dela prenesenih dobičkov

preteklih let lastnikom Družbe. Tako je na dan 31.12.2001 izkazala za 666 tisoč SIT denarnih sredstev.

6.3.3.4 Analiza poslovnih kazalnikov Družbe

Že pri analizi bilance stanja je ugotovljeno, da Družba le manjši del premoženja izkazuje v osnovnih sredstvih. Neodpisana vrednost slednjih je na dan 31.12.2001 predstavljala le 12,7% celotnih izkazanih sredstev Družbe. Ostali pomembnejši kazalniki so izračunani poleg analitičnega prikaza bilance stanja in izkaza uspeha (glej Priloga 3).

Stopnja finančne varnosti Družbe je s 15,6% deležem kapitala v strukturi virov financiranja relativno nizka, kar posledično predstavlja visoko tveganje za upnike Družbe. Med dolgoročnimi viri izkazuje tudi dolgoročne rezervacije, ki jih po vsebini lahko štejemo kot kvaliteten lastni vir Družbe. Tako je finančna varnost nekoliko višja, vendar s skupno 22,8% deležem lastnih virov (kapital ter oblikovane dolgoročne rezervacije) v strukturi virov še vedno izrazito nizka in znatno pod povprečjem panoge, ki znaša 42% (glej Tabela 14 na strani 64).

Družba je imela na dan 31.12.2001, kljub relativno nizki stopnji finančne varnosti, usklajeno strukturo virov in sredstev. Celotna dolgoročna sredstva je financirala s kapitalom, ki je skupaj z dolgoročnimi rezervacijami in dolgoročnimi dolgovi zadostoval za financiranje še 35% zalog. Dolgoročni neto dolg je na dan 31.12.2001 znašal vsega 1.962 tisoč SIT. Večji del zalog, ki so najmanj likvidna oblika gibljivih sredstev, je bilo financiranih s kratkoročnimi viri, kar odraža agresivnost v financiranju sredstev (količnik pospešene pokritosti kratkoročnih virov je na dan 31.12.2001 znašal 0,72). Na kratkoročnem področju je konec leta 2001 izkazala neto dolžniški položaj v višini 33.531 tisoč SIT, kar je predstavljalo dobro polovico povprečne mesečne realizacije v letu 2001.

Pri oceni likvidnosti zalog je pomemben podatek o času spremembe zalog v bolj likvidno obliko gibljivih sredstev. Tako s pomočjo kazalnika povprečne vezave zalog ocenjujemo, da so se zaloge v letu 2001 obrnile povprečno v 24 dneh, kar je glede na povprečje leta 2000 (38 dni) znatno hitreje. Primerjava vezave zalog s povprečjem v panogi kaže, da so se zaloge Družbe v letu 2000 obračala nekoliko počasneje kot povprečno v panogi, kjer je bil čas povprečne vezave zalog 32 dni (glej Tabela 14 na strani 64). Vendar je Družba v letu 2001 z zalogami upravljala učinkoviteje ter skrajšala čas povprečne vezave zalog na 24 dni. Tudi terjatve iz poslovanja so se v letu 2001 v bolj likvidno obliko obrnile znatno hitreje kot v letu 2001, in sicer povprečno v 48 dneh.

Kazalnik povprečne vezave terjatev iz poslovanja bi bilo smiselno primerjati s kazalnikom povprečne vezave obveznosti iz poslovanja, ki nam pove, v kolikšnem času Družba povprečno poravnava obveznosti do dobaviteljev, delavcev, države ter druge obveznosti iz poslovanja. Iz popisa obveznosti iz poslovanja Družbe na dan 31.12.2001 je vidno, da kar 53% vseh izkazanih obveznosti iz poslovanja predstavljajo obveznosti do kupcev iz naslova prejetih avansov za naročene avtomobile. Družba torej ob naročilu od kupca zahteva delno plačilo avansa, ki ga zadrži do nabave zelenega avtomobila. Tako izračunan kazalnik povprečne vezave obveznosti iz poslovanja (za leto 2001 znaša 39 dni) je za Družbo neuporaben. Kljub temu gre sklepati, da Družba ostale obveznosti iz poslovanja poravnava sprotno.

Družba od ustanovitve dalje posluje z dobičkom. V letu 2001 je dosegla za 12.004 tisoč SIT čistega dobička, kar je več kot leto prej, kar kaže na njeno poslovno uspešnost. Ne glede na to sta bili v letu 2001 tako celotna gospodarnost kot tudi gospodarnost poslovanja znatno nižji kot v letu 2000, kar lahko pomeni, da je Družba rast dosegla tudi na račun znižanja prodajne marže. Donosnost prihodkov Družbe je v letu 2000 znašala 2,5% in bila nad povprečjem panoge, vendar se je v letu 2001 znižala na 1,62% (glej Tabela 14 na strani 64). Družba je na 100 tolarjev doseženih skupnih prihodkov ustvarila le 1,6 tolarja čistega dobička.

Donosnost kapitala Družbe je z 236% v letu 2000 ter 91% v letu 2001 izrazito visoka. To je posledica relativno nizke stopnje finančne varnosti, saj je v letu 2001 z začetnim vložkom kapitala v višini 13.759 tisoč SIT ustvarila 82% realno rast prihodkov ter dosegla 12.004 tisoč SIT čistega dobička. Nizka stopnja finančne varnosti torej zagotavlja visoko donosnost lastnikom, vendar pa, zaradi visoke zadolženosti, posledično povečuje tveganost. Donosnost sredstev Družbe je bila tako v letu 2000 kot v letu 2001 okoli 8%, kar je znatno nad povprečjem panoge in kaže na uspešno upravljanje s sredstvi Družbe.

V Družbi je bilo v letih 2000 in 2001 povprečno 6 zaposlenih, povprečna mesečna plača na zaposlenega pa se je povečala z 92 tisoč SIT v letu 2000 na 152 tisoč SIT v letu 2001.

6.3.4 Ocena vodstva Družbe

Kot pomembna informacija pri presoji bonitete Družbe je tudi ocena vodstva. Direktor Družbe je od ustanovitve dalje Podjetnik kot fizična oseba, ki je hkrati tudi večinski lastnik Družbe. Glede na dosedanje poslovno sodelovanje med Banko in Družbo, ki je potekalo izključno preko direktorja Družbe se vodstvo Družbe lahko oceni kot pozitivno. Direktor Družbe korektno zastopa podjetje in kaže pripravljenost sodelovati z Banko (redno dostavlja vse zaprosene podatke, kot na primer podatke o registraciji, plačanih davkih, zaključne račune, razlage zaključnih računov itd.). Iz razgovora z direktorjem je razbrati, da ima v panogi že dolgoletne izkušnje ter dobre poslovne povezave s poslovnimi partnerji. Ugled Družbe se pravzaprav lahko enači z ugledom direktorja, ki ga Banka lahko oceni tudi kot realnega in poštenega poslovneža.

6.3.5 Določitev bonitete Družbe

Vse zbrane informacije o Družbi je potrebno združiti v smiselno celoto ter določiti boniteto Družbe. Družba z Banko sodeluje od ustanovitve dalje, to je dobra štiri leta. Blokad računa ni bilo. Vodstvo Družbe je ocenjeno kot dobro in korektno.

Če povzamemo bistvene značilnosti finančnega položaja Družbe:

- izrazita rast obsega prihodkov je imela, zaradi nižje ekonomičnosti poslovanja, manjši pozitiven vpliv na končni izid poslovanja Družbe,
- relativno skromen delež dolgoročnih sredstev v strukturi sredstev, saj Družba posluje v najetih poslovnih prostorih,
- vidna je izrazito nizka stopnja finančne varnosti, kar posledično predstavlja visoko tveganje zunanjih upnikov, vendar pa na drugi strani prinaša nadpovprečen donos lastnikom Družbe,
- z izplačevanjem dela prenesenih dobičkov lastnikom Družbe se stopnja finančne varnosti zaradi gospodarnega poslovanja krepi počasneje, kot bi se sicer,
- tako zaloge kot terjatve se v bolj likvidno obliko obračajo relativno hitro,

- zmerna agresivnost financiranja je, ob nezadostnih spontanah virih financiranja (avansi kupcev ter kratki odlogi plačil obveznosti iz poslovanja), od Družbe zahtevala dodatno finančno zadolževanje na kratkoročnem področju, vendar je kratkoročni neto dolg še vedno zmeren.

Na podlagi objektivnih podatkov ter subjektivne ocene finančnega položaja bi Družbo razvrstili v bonitetno skupino B. Družbo lahko ocenimo kot dobrega komitenta Banke, vendar je, zaradi izrazito nizke stopnje finančne varnosti, agresivne politike financiranja sredstev ter agresivne rasti, za vse naložbe Banke v Družbo upravičeno oblikovati posebne rezervacije za potencialne izgube v višini 5-15% vrednosti naložbe.

6.4 DOLOČITEV BONITETE PODJETNIKA

Kot objektivna merila za oceno bonitete Podjetnika bodo podani in ocenjeni splošni podatki o Podjetniku, povezanost z Banko ter podatki o blokadah računa Podjetnika. Nato bo na podlagi objektivnih ter predvsem subjektivnih meril določena boniteta Podjetnika.

6.4.1 Splošni podatki o Podjetniku

Med osnovne podatke sodijo podatki o nazivu in naslovu samostojnega podjetnika, prijava dejavnosti pri pristojni davčni upravi, matična in davčna številka, datum ustanovitve, velikost ter število zaposlenih. V Tabeli 15 bodo zaradi varovanja tajnosti podatkov navedeni le nekateri podatki Podjetnika.

Podjetnik je bil kot fizična oseba do leta 1970 zaposlen pri podjetju Volvo na Švedskem. Po vrnitvi v Slovenijo je leta 1972 pričel z opravljanjem samostojne dejavnosti servisiranja vozil znamke Volvo. Leta 1995 je dejavnost razširil na servisiranje, ličenje ter avtomehaniko vozil znamke Volvo in Hyundai. Prihodke realizira tudi z opravljanjem računovodskih storitev ter oddajanjem poslovnih prostorov v najem. Stranke Podjetnika so predvsem fizične osebe, storitve pa opravlja tudi za zavarovalnice.

Tabela 15: Pregled osnovnih podatkov za Podjetnika

Dejavnost:	50.200 – Vzdrževanje in popravilo motornih vozil
Začetek opravljanja dejavnosti:	15.05.1972
Velikost podjetja:	Malo podjetje ¹
Število zaposlenih:	12
Pravnoorganizacijska oblika:	Samostojni podjetnik (s.p.)
Račun:	Transakcijski račun pri Banki

¹ Velikost podjetja zasebnika je določena na podlagi 52. člena Zakona o gospodarskih družbah, novele F, ki določa, da je majhna družba družba, ki izpolnjuje dve od naslednjih meril:

- povprečno število zaposlenih v zadnjem poslovnem letu ne presega 50,
- čisti prihodki od prodaje v zadnjem poslovnem letu so manjši od 1.000.000.000 tolarjev,
- vrednost aktive ob koncu poslovnega leta ne presega 500.000.000 tolarjev.

Vir: Interna gradiva Nove Ljubljanske banke.

6.4.2 Povezanost Podjetnika z Banko ter podatki o blokadah računa Podjetnika

Podjetnik je komitent Banke vse od začetka opravljanja dejavnosti. Pri Banki je imel do leta 2001 odprt žiro račun, od 25.09.2001 pa plačilni promet vodi preko transakcijskega računa. Podjetnik je imel v letu 2001 en dan blokiran žiro račun, in sicer s strani Ministrstva za finance (znesek blokade 150.000,00 SIT). Drugih blokad računa ni bilo.

Banka je v preteklosti s Podjetnikom sodelovala na področju kratkoročnega in dolgoročnega kreditiranja dejavnosti. V letu 1998 je bil Podjetniku odobren dolgoročni kredit v višini 7.000.000,00 SIT, zavarovan z vpisom zastavne pravice na nepremičnini. Podjetnik poravnava obveznosti do Banke v skladu s pogodbenimi določili.

Podjetnik je dolgoleten komitent Banke tudi kot fizična oseba. Odprt ima tekoči račun z limitom 250.000,00 SIT, uporablja plačilno kartico, kreditov kot fizična oseba nima.

Trenutna izpostavljenost Banke do Podjetnika je v višini 4.750.000,00 SIT, od tega 4.500.000,00 SIT predstavlja še neodplačan nezapadel del dolgoročnega kredita iz leta 1998 ter 250.000,00 SIT limit na tekočem računu.

6.4.3 Analiza finančnega položaja Podjetnika

Osnova za oceno finančnega položaja Podjetnika so statistični podatki iz bilance stanja (glej Priloga 5) ter izkaza uspeha (glej Priloga 6) Podjetnika za leti 2000 in 2001. Za pomoč pri opisu finančnega položaja Podjetnika je podan tudi analitični pregled bilance stanja in izkaza uspeha za leti 2000 in 2001 (glej Priloga 7) s prikazano strukturo sredstev ter virov sredstev na dan 31.12.2000 in 31.12.2001 ter strukturo prihodkov in odhodkov za leti 2000 in 2001. Za primerjavo postavk bilance stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 je izračunan realni indeks (RI), ki upošteva kumulativni indeks cen življenjskih potrebščin za leto 2001 in znaša 1,070. Prav tako je izračunan realni indeks za primerjavo postavk izkaza uspeha za leti 2001 in 2000, ki upošteva stopnjo inflacije 2001/2000, ki znaša 1,084. Dodani so poslovni kazalniki, katerih način izračuna je predstavljen v poglavju Analiza finančnega položaja podjetja. Pri tem je potrebno poudariti, da samostojni podjetniki sestavljajo poenostavljeno bilanco stanja ter izkaz uspeha, tako da bo potrebno izračune poslovnih kazalnikov temu primerno prirediti.

Tudi analiza finančnega položaja Podjetnika bo vključevala analizo izkaza finančnih tokov za leto 2001, ki je v poenostavljeni obliki izračunan iz bilance stanja na dan 31.12.2000 in bilance stanja na dan 31.12.2001 (glej Prilogo 8). Tudi pri izračunu izkaza finančnih tokov je upoštevana revalorizacija postavk bilance stanja na dan 31.12.2000 z revalorizacijskim indeksom 1,07.

Z namenom lažje primerjave Podjetnika s panogo ter slovenskim gospodarstvom, je v Tabeli 16 podan prikaz nekaterih kategorij Podjetnika za leti 2000 in 2001 v primerjavi s panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil in agregatnimi podatki za Slovenijo za leto 2000.

Tabela 16: Primerjava sredstev, prihodkov ter nekaterih kazalnikov za Slovenijo v letu 2000, panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil v letu 2000 ter Podjetnika v letih 2000 in 2001

Kategorija	SLO (2000)	Panoga 50 (2000)	Zasebnik (2000)	Zasebnik (2001)
Sredstva (v mio SIT)	10.839,969	393,343	231,3	260,3
Prihodek (v mio SIT)	9.093,266	760,857	229,9	233,7
Stopnja finančne varnosti (%)	50	42	73	73
Koeficient dolg. pokritosti dolg. sredstev (%)	102	97	90	94
Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,88	0,70	0,45	0,65
Dnevi povprečne vezave zalog	43	32	22	18
Dnevi povprečne vezave terjatev	82	44	45	50
Dnevi povprečne vezave obveznosti	97	66	68	97
Donosnost celotnih prihodkov (%)	1,29	1,06	0,88	1,00
Donosnost sredstev (%)	1,10	2,10	0,98	0,95

Vir: Barle, 2001, str. 7 in Priloga 7.

6.4.3.1 Analiza bilance stanja Podjetnika

Iz analitičnega prikaza bilance stanja Podjetnika (glej Priloga 5) je razvidno, da je na dan 31.12.2001 izkazal za 260.339 tisoč SIT celotnih sredstev, kar je bilo realno 5% več kot na dan 31.12.2000. Primerjava vrednosti sredstev s povprečjem v panogi prodaja in popravilo motornih vozil nam kaže, da Podjetnik posluje z nižjimi sredstvi kot povprečno podjetje v panogi (glej Tabela 16). Kar 79,6% celotnih sredstev Podjetnika je predstavljala neodpisana vrednost osnovnih sredstev v višini 207.212 tisoč SIT, med katerimi izkazuje poslovne prostore, ki zavzemajo delavnico za servis vozil, avtosalon, pisarniške prostore ter vso potrebno opremo.

Na dan 31.12.2001 je Podjetnik izkazal za 10.431 tisoč SIT zalog, ki so v večji meri predstavljale zaloge rezervnih delov. Med terjatvami do kupcev v višini 38.747 tisoč SIT je bilo (Interna gradiva Nove Ljubljanske banke):

- 16.607 tisoč SIT terjatev do Družbe (najemnine za avtosalon, od tega 10.000 tisoč SIT že zapadlih, 6.607 tisoč SIT pa zapadlih v februarju 2002),
- 5.883 tisoč SIT terjatev do zavarovalnice 1 (nezapadlih),
- 2.580 tisoč SIT terjatev do zavarovalnice 2 (nezapadlih)
- 2.500 tisoč SIT terjatev do kupca 1 (nezapadlih),
- 1.050 tisoč SIT terjatev do kupca 2 (nezapadlih) ter
- 10.127 tisoč SIT terjatev v zneskih do 500 tisoč SIT do 32 manjših kupcev.

Nekaj manj kot polovico vseh na dan 31.12.2001 izkazanih terjatev Podjetnika je terjatev iz naslova oddajanja avtosalona Družbi. Ostale terjatve so bile kvalitetne (nezapadle) ali pa v manjših zneskih razpršene na večje število kupcev, kar znižuje tveganje potencialnih izgub zaradi odpisa neizterljivih terjatev.

Struktura virov sredstev Podjetnika se v letu 2001 ni znatno spremenila. Na dan 31.12.2001 je 73% celotnega premoženja financiral z lastnimi viri, ki so v bilanci stanja izkazani v obliki obveznosti na lastniškem računu v višini 190.540 tisoč SIT. Med dolgoročnimi viri je Podjetnik izkazal tudi 4.500 tisoč SIT neodplačanega dela dolgoročnega kredita Banke, s katerim je v preteklosti delno financiral adaptacijo poslovnih prostorov.

Znatni delež med viri financiranja Podjetnika so konec leta 2001 predstavljale obveznosti do dobaviteljev, ki so znašale 61.926 tisoč SIT. Med njimi je bilo (Interna gradiva Nove Ljubljanske banke):

- 56.406 tisoč SIT obveznosti do Družbe (30.200 tisoč SIT že zapadlih, 26.206 tisoč SIT pa zapadlih v januarju in februarju 2002),
- 2.583 tisoč SIT obveznosti do dobavitelja 1 (nezapadlih),
- 1.319 tisoč SIT obveznosti do dobavitelja 2 (nezapadlih) ter
- 1.618 tisoč SIT obveznosti v zneskih do 500 tisoč SIT do 8 manjših dobaviteljev.

Podjetnik večji del rezervnih delov dobavlja pri enem dobavitelju, in sicer pri Družbi, obveznosti do glavnega dobavitelja pa ne poravnava v skladu s pogodbenimi določili.

6.4.3.2 Analiza izkaza uspeha Podjetnika

Pregled v preteklosti ustvarjenih prihodkov Podjetnika da sklepate na realen padec obsega ustvarjenih prihodkov v zadnjih treh letih (glej Priloga 6). Iz analitičnega prikaza izkaza uspeha je vidno (glej Priloga 7), da je v letu 2001 Podjetnik realiziral za 233.735 tisoč SIT prihodkov, kar je bilo realno pod ravno leta 2000. Obseg prihodkov je tudi znatno pod povprečjem panoge (glej Tabela 16 na strani 71). Prihodke iz poslovanja v višini 233.051 tisoč SIT je Podjetnik ustvaril s tremi dejavnostmi (Interna gradiva Nove Ljubljanske banke):

- 215.301 tisoč SIT z opravljanjem storitev servisa, ličenja in avtomehanike vozil znamke Volvo ter Hyundai,
- 16.607 tisoč SIT z oddajo avtosalona Družbi,
- 1.143 tisoč SIT z opravljanjem računovodskih storitev za Družbo.

Med odhodki, katerih skupen znesek je v letu 2001 znašal 231.408 tisoč SIT, je bilo 99,5% odhodkov poslovanja. Med slednjimi so največji delež predstavljali stroški porabljenega materiala in prodanega blaga, katerih vrednost je v letu 2001 znašala 149.291 tisoč SIT in predstavljala 65% vseh izkazanih stroškov in odhodkov skupaj. Večji del porabljenega materiala (rezervnih delov) je Podjetnik dobavljal pri Družbi ter iz tega naslova v letu 2001 izkazal 136.502 tisoč SIT stroškov materiala in porabljenega blaga.

Zaradi obsežnih osnovnih sredstev Podjetnik izkazuje relativno visok strošek amortizacije (v letu 2001 17.440 tisoč SIT), ki bremeni poslovni izid. Poslovanje Podjetnika je bilo kljub temu še vedno gospodarno, saj je leto 2001 zaključil z 2.327 tisoč SIT dobička.

6.4.3.3 Analiza izkaza finančnih tokov Podjetnika

Podjetnik je v letu 2001 investiral v osnovna sredstva za realno 15.848 tisoč SIT (glej Priloga 8). Investicije je v letu 2001 v večji meri financiral s finančnim pritokom pri poslovni dejavnosti (14.095 tisoč SIT), ki je bil ustvarjen predvsem na račun visokega ustvarjenega enostavnega pritoka pri poslovni dejavnosti (dobiček in amortizacija sta v letu 2001 znašala skupno 19.767 tisoč SIT). Finančni tok dejavnosti financiranja, ki se nanaša na najemanje oziroma odplačilo kreditov, je bil negativen, kar kaže, da se je Podjetnik v letu 2001 razdolžil za realno 2.455 tisoč SIT. Dodaten finančni tok pa je predstavljal priliv iz gospodinjstva v višini 7.395 tisoč SIT. Tako je Podjetnik na dan 31.12.2001 izkazal za 2.301 tisoč SIT denarnih sredstev.

6.4.3.4 Analiza poslovnih kazalnikov Podjetnika

Pomembnejši kazalniki Podjetnika so izračunani poleg analitičnega prikaza bilance stanja in izkaza uspeha Podjetnika (glej Priloga 7). Podjetnik večji del premoženja izkazuje v osnovnih

sredstvih. Neodpisana vrednost slednjih je na dan 31.12.2001 predstavljala kar 79,6% celotnih izkazanih sredstev Podjetnika.

Stopnja finančne varnosti Podjetnika je bila tako konec leta 2000 kot konec leta 2001 s 73% deležem kvalitetnih lastnih virov (obveznosti na lastniškem računu) v strukturi virov financiranja, izrazito visoka in znatno nad povprečjem panoge (konec leta 2000 42%) (glej Tabela 16 na strani 71). Visoka stopnja finančne varnosti znižuje tveganost.

Podjetnik pa ne izkazuje usklajene strukture sredstev in virov sredstev. Koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev v višini 0,94 ob koncu leta 2001 ter 0,9 ob koncu leta 2000 nižji od vrednosti 1, kar kaže, da je bilo del dolgoročnih sredstev financiranih s kratkoročnimi obveznostmi. Financiranje je izrazito agresivno in negativno vpliva na likvidnost Podjetnika. Primanjkljaj dolgoročnih virov nad dolgoročnimi sredstvi je na dan 31.12.2001 znašal 12.172 tisoč SIT in se je, glede na konec leta 2000, znižal za dobrih 7,0 mio SIT.

Dolgoročni neto dolg podjetnika je na dan 31.12.2001 znašal 4.500 tisoč SIT, kar je v primerjavi z vsemi dolgoročnimi viri izrazito nizek. Agresivnost v financiranju se odraža tudi na vrednosti količnika pospešene pokritosti kratkoročnih obveznosti, ki je na dan 31.12.2001 znašal 0,65. Le 65% vseh kratkoročnih obveznosti je bilo pokrito z likvidnimi sredstvi Podjetnika (gibljiva sredstva brez zalog). Slednje se odraža v relativno visokem kratkoročnem neto dolgu, ki je na dan 31.12.2001 predstavljal kar 1,16 povprečne mesečne realizacije Podjetnika v letu 2001.

Ker Podjetnik opravlja storitveno dejavnost, izkazuje skromne zaloge, ki predstavljajo zaloge rezervnih delov in katerih obrati so hitri (v letu 2001 povprečno 18-dnevni). V letu 2001 so se terjatve v likvidno obliko obrnile povprečno v 50 dneh, kar je 5 dni hitreje kot v letu 2000. Kljub temu so bili obrati terjatev, z razliko od obratov zalog, počasnejši od povprečja v panogi (glej Tabela 16 na strani 71).

Podjetnik je obveznosti do dobaviteljev v letu 2001 poravnaval povprečno v dobrih treh mesecih, kar lahko kaže na visoko stopnjo pogajalske moči napram dobaviteljem ali pa nezmožnost poravnavanja obveznosti v skladu s pogodbenimi določili.

Podjetnik posluje z dobičkom, ki je v letu 2001 znašal 2.327 tisoč SIT. Tako celotna gospodarnost kot tudi gospodarnost poslovanja Podjetnika sta bili tako v letu 2000 kot v letu 2001 nizki. Nizka ter pod povprečjem podjetij v panogi je bila tudi donosnost prihodkov Podjetnika, ki je v letu 2000 znašala 0,88%, v letu 2001 pa le nekaj več, in sicer 1,0% (glej Tabela 16 na strani 71).

Izrazito nizka pa je predvsem donosnost kapitala Podjetnika (kapital Podjetnika je izražen kot obveznosti na lastniškem računu), saj je z 1,4% v letu 2000 ter 1,3% v letu 2001 nižja od obrestnih mer za vezavo depozitov pri banki. Nizka donosnost kapitala je posledica visoke stopnje finančne varnosti, ki pa znižuje tveganost.

Tudi donosnost sredstev Podjetnika je bila, tako v letu 2000 kot v letu 2001, izrazito nizka, in sicer nižja od 1%, kar je bilo pod povprečjem panoge (glej Tabela 16 na strani 71). Tu lahko podvomimo o smiselnosti uporabe tako obsežnih stalnih sredstev Podjetnika za njegovo poslovanje.

Podjetnik je v letih 2000 in 2001 zaposloval povprečno 12 delavcev. Povprečen mesečni strošek dela na zaposlenega se je v obeh letih gibal okrog 140 tisoč SIT.

6.4.4 Ocena nosilca dejavnosti

Dosedanje poslovno sodelovanje Banke s Podjetnikom je potekalo korektno. Nosilec dejavnosti je Banki vedno dostavil vse potrebne informacije. Iz razgovora s Podjetnikom je Banka pridobila informacije o njegovih dolgoletnih izkušnjah v panogi ter dobrih povezavah s poslovnimi partnerji.

6.4.5 Določitev bonitete Podjetnika

Vse zbrane informacije o Podjetniku je potrebno združiti v smiselno celoto ter določiti boniteto Podjetnika.

Podjetnik kot fizična oseba in tudi kot nosilec dejavnosti z Banko sodeluje že vrsto let, vse od leta 1972. Zaznana je le ena blokada računa Podjetnika, ki pa je bila poravnana v istem dnevu. Nosilec dejavnosti svoje podjetje predstavlja dobro in korektno, kar mu prinaša ugled.

Bistvene značilnosti finančnega položaja Podjetnika so:

- padec obsega prihodkov v zadnjih treh letih,
- izrazito nizka tako celotna gospodarnost kot tudi gospodarnost poslovanja ter donosnost prihodkov,
- razpolaga z obsežnimi osnovnimi sredstvi, ki preko stroška amortizacije bremenijo poslovni izid, hkrati pa del teh sredstev za svojo dejavnost ne uporablja in jih oddaja v najem,
- visoka stopnja finančne varnosti,
- obsežno agresivno financirano investiranje v osnovna sredstva v preteklih letih je vidno v primanjkljaju dolgoročnih virov nad dolgoročnimi sredstvi (primanjkljaj se z leti zmanjšuje), kar se kaže v slabi likvidnosti ter visoki kratkoročni neto zadolženosti Podjetnika,
- obrati tako zalog kot terjatev so relativno hitri, medtem ko Podjetnik obveznosti iz poslovanja poravnava počasneje,
- zaradi dodatnega investiranja v stalno premoženje je bil, ob nezadostnem ustvarjenem finančnem toku, Podjetnik v letu 2001 prisiljen iz gospodinjstva priliti dodatne vire.

Na podlagi objektivnih podatkov ter subjektivne ocene finančnega položaja bi Podjetnika lahko razvrstili v bonitetno skupino B. Kljub izrazito visoki stopnji finančne varnosti je predvsem zaradi padca prihodkov, izrazito nizke gospodarnosti poslovanja ter agresivnega financiranja sredstev ustrežnejša razvrstitev v B kot v A bonitetno skupino. Z razvrstitvijo v bonitetno skupino B bi Banka za vse naložbe, odobrene Podjetniku, oblikovala posebne rezervacije za potencialne izgube v višini 5-15% vrednosti naložbe.

6.5 DOLOČITEV BONITETE SKUPINE

Vzroki, da se banka kot kreditodajalec odloči za skupno analizo dveh podjetij je obstoj kapitalске, upravljalске ali pa poslovne povezave med podjetji. V analiziranem primeru obstaja med Družbo in Podjetnikom izrazita kapitalška, upravljalška pa tudi poslovna

povezava. Podjetnik kot fizična oseba nastopa kot 90% ustanovitelj in lastnik Družbe in je hkrati tudi direktor Družbe. Banka ima tako po Zakonu o bančništvu dolžnost, da Družbo in Podjetnika obravnava, kot da gre za enega komitenta.

6.5.1 Predstavitev Skupine

Začetek poslovanja Skupine sega v leto 1972, ko se je Podjetnik vrnil v Slovenijo z izkušnjami, pridobljenimi pri delu v podjetju Volvo na Švedskem ter pričel z opravljanjem dejavnosti servisiranja vozil znamke Volvo. Leta 1995 je dejavnost razširil na servisiranje, ličenje, avtomehaniko ter prodajo novih in starih vozil znamke Volvo in Hyundai. V letu 1998 se je odločil dejavnost trgovine z avtomobili prenesti na novoustanovljeno Družbo. Danes Skupina ponuja celovit spekter dejavnosti, povezanih s prodajo novih in starih vozil znamke Volvo in Hyundai, ureja prepise in potrebno dokumentacijo ter izvaja redne in druge servise na vozilih navedenih znamk.

6.5.2 Analiza finančnega položaja in določitev bonitete Skupine

Kot osnova za analizo finančnega položaja Skupine bodo konsolidirani zaključni računi Družbe in Podjetnika. Pri tem je potrebno poudariti, da ne gre za pravo konsolidacijo v smislu računovodske konsolidacije po Slovenskih računovodskih standardih. Da posamezne računovodske izkaze lahko seštejemo v zbirne računovodske izkaze, morajo biti le-ti sestavljeni z uporabo enakih računovodskih načel, navadno načel, ki jih uporablja matična družba. V analiziranem primeru pa Podjetnik in Družba sestavljata računovodske izkaze različnih vsebin, saj po Zakonu o gospodarskih družbah nista dolžna sestavljati konsolidiranih računovodskih izkazov in pri sestavljanju posameznih izkazov tako ne uporabljata enakih računovodskih načel. V nadaljevanju predstavljeni konsolidirani računovodski izkazi so narejeni le za potrebe presoje realnega finančnega položaja skupine povezanih oseb, ko je zaznana povezava med gospodarsko družbo in samostojnim podjetnikom.

Znatna odstopanja v členitvi bilance stanja gospodarske družbe in samostojnega podjetnika je v postavkah terjatev, kjer samostojni podjetnik del terjatev iz poslovanja izkazuje pod postavko terjatve do dobaviteljev in terjatve do kupcev, del teh terjatev (terjatve do drugih, ki niso kupci ali dobavitelji) pa izkaže kot druga sredstva, kjer so lahko izkazane tudi kratkoročne naložbe ter morebitno oblikovane aktivne časovne razmejitev. Če postavka drugih sredstev predstavlja relativno visok delež celotnih sredstev samostojnega podjetnika, jo je pri konsolidaciji smiselno vsebinsko razdeliti na posamezne postavke.

Prav tako prihaja do odstopanja pri razčlenitvi postavk obveznosti iz poslovanja. Samostojni podjetnik ločeno izkazuje obveznosti do dobaviteljev in kupcev ter druge obveznosti, ki zajemajo obveznosti do zaposlenih, do države pa tudi morebitne druge obveznosti, ki niso do kupcev ali dobaviteljev. Med drugimi obveznostmi vodi tudi pasivne časovne razmejitev, dolgoročne rezervacije ter obveznosti iz naslova finančnega najema. Če postavka drugih obveznosti predstavlja relativno visok delež celotnih obveznosti samostojnega podjetnika, jo je pri konsolidaciji smiselno vsebinsko razdeliti na posamezne postavke.

Postavko kapital v bilanci stanja gospodarske družbe lahko primerjamo s postavko obveznosti na lastniškem računu v bilanci stanja samostojnega podjetnika, vendar je slednja bolj fleksibilna, saj se spreminja z vsakim prilivom ali odlivom sredstev iz ali v gospodinjstvo. Vendar bomo v nadaljnji analizi ti dve postavki enačili ter spremembo kapitala izven dobička

ali izgube tekočega leta gospodarske družbe enačili s prilivi ali odlivi iz ali v gospodinjstvo izven dobička ali izgube tekočega leta samostojnega podjetnika.

Razlike so vidne tudi pri členitvi postavk v izkazu uspeha gospodarske družbe in samostojnega podjetnika. Gospodarska družba ločeno izkazuje prihodke iz poslovanja, od financiranja ter izredne prihodke, medtem ko samostojni podjetnik izkazuje le donose od poslovanja ter druge prihodke. Slednji zajemajo tako prihodke od financiranja kot tudi izredne prihodke. Členitev drugih prihodkov je pri konsolidaciji smiselna le v primeru relativno visoke vrednosti te postavke.

Tako bomo v nadaljevanju zaključne račune gospodarske družbe in samostojnega podjetnika smiselno združili v celoto ter za potrebe nadaljnje konsolidacije oblikovali bilanco stanja ter izkaz uspeha, ki bo vseboval tako postavke v bilanci gospodarske družbe kot tudi postavke v bilanci samostojnega podjetnika. Vsebinsko podobne postavke ne bomo podvajali. V bilanci stanja gospodarske družbe bomo v postavkah gibljivih sredstev dodali le postavko druga sredstva, med postavkami kratkoročnih obveznosti pa postavko druge obveznosti. Znatne prilagoditve so potrebne v postavkah dolgoročnih virov, kamor po vsebini enakovredno kapitalu gospodarske družbe lahko štejemo tudi obveznosti na lastniškem računu samostojnega podjetnika. Postavko drugi lastni viri (kot na primer dan kredit samostojnega podjetnika kot fizične osebe v gospodarsko družbo) bomo likvidnostno namestili pred dolgoročne obveznosti iz financiranja, saj kredit ustanovitelja dejansko predstavlja relativno kvaliteten in v večini primerov dolgoročen vir družbe.

Zbiren izkaz uspeha skupine bo v postavkah prihodkov poleg prihodkov iz poslovanja, od financiranja ter izrednih prihodkov vseboval tudi postavko drugih prihodkov iz izkaza uspeha samostojnega podjetnika.

Potrebna bo prilagoditev tudi nekaterih poslovnih kazalnikov. Tako bo v imenovalcu stopnje finančne varnosti potrebno kapitalu prišteti še postavko obveznosti na lastniškem računu. Pri izračunu dolgoročnega finančno posredniškega položaja pa se kot dolgoročne obveznosti upoštevajo tudi drugi lastni viri. Pri izračunu donosnosti kapitala je kot kapital upoštevan izkazan kapital gospodarske družbe ter obveznosti na lastniškem računu samostojnega podjetnika.

Zbirna bilanca stanja in izkaz uspeha za Družbo in Podjetnika sta prikazana v Prilogi 9. Za oceno realnega finančnega položaja Skupine pa je potrebno narediti korak naprej in v naslednji fazi izločiti medsebojne povezave znotraj Skupine. Pri tem bomo za poslovni leti 2000 in 2001 upoštevali in izločili naslednje povezave med Družbo in Podjetnikom:

- v letu 2000 je Družba s prodajo rezervnih delov Podjetniku realizirala za 125.449 tisoč SIT prihodkov, v letu 2001 pa iz tega naslova 136.502 tisoč SIT prihodkov,
- v letu 2000 je Podjetnik z oddajo poslovnih prostorov ter opravljanjem računovodskih storitev Družbi realiziral za 12.075 tisoč SIT prihodkov, v letu 2001 pa za 17.750 tisoč SIT prihodkov,
- tako na dan 31.12.2000 kot na dan 30.12.2001 je v bilanci stanja Družba med kratkoročnimi obveznostmi iz financiranja izkazala za 40.000 tisoč SIT kredita ustanovitelja (Podjetnika kot fizične osebe),
- v bilanci stanja je na dan 31.12.2000 Družba med terjatvami iz poslovanja izkazala 48.292 tisoč SIT terjatev do Podjetnika, na dan 31.12.2001 pa kar 56.406 tisoč SIT

terjatev do Podjetnika (v istih zneskih je Podjetnik med obveznostmi do dobaviteljev izkazal obveznosti do Družbe),

- v bilanci stanja je na dan 31.12.2000 Podjetnik med terjatvami do kupcev izkazal 10.601 tisoč SIT terjatev do Družbe, na dan 31.12.2001 pa kar 16.607 tisoč SIT terjatev do Družbe (v istih zneskih je Družba med obveznostmi do dobaviteljev izkazala obveznosti do Podjetnika).

Izločitev prihodkov znotraj skupine povezanih oseb zahteva izločitev odhodkov v enaki višini. Prav tako velja za terjatve, ki jih drugi član skupine izkazuje kot obveznost.

Na tej podlagi je v Prilogi 10 podana konsolidirana bilanca stanja ter konsolidiran izkaz uspeha za Skupino, ki jo sestavljata Družba ter Podjetnik. Poleg so izračunani kazalniki poslovanja Skupine za poslovni leti 2000 in 2001, v Prilogi 11 pa podan še izkaz finančnih tokov Skupine za leto 2001, izpeljan iz konsolidirane bilance stanja Skupine na dan 31.12.2000 in 31.12.2001. Na podlagi teh podatkov bomo v nadaljevanju ocenili analizo finančnega položaja Skupine ter določili njeno boniteto.

Z namenom primerjave Skupine s panogo in slovenskim gospodarstvom je v Tabeli 17 podan prikaz nekaterih kategorij Skupine za leti 2000 in 2001, panoge 50- Prodaja in popravilo motornih vozil za leto 2000 ter Slovenije za leto 2000.

Tabela 17: Primerjava sredstev, prihodkov ter nekaterih kazalnikov za Slovenijo v letu 2000, panogo 50 - Prodaja in popravilo motornih vozil v letu 2000 ter Skupino v letih 2000 in 2001

Kategorija	SLO (2000)	Panoga 50 (2000)	Skupina (2000)	Skupina (2001)
Sredstva (v mio SIT)	10.839,969	393,343	340,032	345,350
Prihodek (v mio SIT)	9.093,266	760,857	472,857	818,893
Stopnja finančne varnosti (%)	50	42	54	62
Koeficient dolg. pokritosti dolg. sredstev (%)	102	97	113	120
Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,88	0,70	0,75	0,78
Dnevi povprečne vezave zalog	43	32	/	27
Dnevi povprečne vezave terjatev	82	44	/	28
Dnevi povprečne vezave obveznosti	97	66	/	32
Donosnost celotnih prihodkov (%)	1,29	1,06	2,45	1,75
Donosnost sredstev (%)	1,10	2,10	/	4,27

Vir: Barle, 2001, str. 7 in Priloga 10.

Iz konsolidirane bilance stanja Skupine je razvidno (glej Priloga 10), da je na dan 31.12.2001 izkazala za 345.350 tisoč SIT celotnih sredstev, kar je bilo realno 5% manj kot na dan 31.12.2000. Primerjava vrednosti sredstev s povprečjem v panogi nam kaže, da je Skupina poslovala z nekoliko nižjimi sredstvi kot povprečno podjetje v panogi (glej Tabela 17). Med sredstvi je Skupina izkazala kar 65,8% celotnih sredstev med osnovnimi sredstvi, ki so z vrednostjo 227.306 tisoč SIT predstavljala neodpisano vrednost poslovnih prostorov, opreme ter testnih vozil.

Zaloge vozil ter rezervnih delov so konec leta 2001 z vrednostjo 61.859 tisoč SIT predstavljale 17,9% izkazanega premoženja Skupine in so se v bolj likvidno obliko obrnile povprečno v 27 dneh. Terjatve do oseb izven Skupine so konec leta 2001 izkazane v višini 51.570 tisoč SIT, v bolj likvidno obliko pa so se obrnile povprečno v 28 dneh. Ocenimo

lahko, da je Skupina z gibljivimi sredstvi (predvsem zalogami in terjatvami) upravljala učinkovito.

Struktura virov sredstev Skupine se je v letu 2001 spremenila v prid dolgoročnim virom, ki so na dan 31.12.2001 predstavljali kar 79% celotnih virov Skupine. Kvalitetni lastni viri Skupine (kapital ter obveznosti na lastniškem računu) so na dan 31.12.2001 znašali 215.126 tisoč SIT (62% celotnih virov). Slednje kaže na relativno visoko stopnjo finančne varnosti, ki je tudi nad povprečjem v panogi (glej Tabela 17 na strani 77). Med dolgoročnimi viri izkazuje Skupina še za 11.443 tisoč SIT dolgoročnih rezervacij, ki vsebinsko predstavljajo relativno kvaliteten lastni vir Skupine ter še povečujejo finančno varnost Skupine. Relativno kvaliteten vir financiranja je tudi kredit ustanovitelja v višini 40.000 tisoč SIT.

Skupina je konec leta 2001 z dolgoročnimi viri poleg celotnih dolgoročnih sredstev financirala še 74% zalog, kar kaže na politiko relativno usklajene ročnosti pri financiranju sredstev. Tako je s spontanimi viri financiranja v obliki povprečno 32-dnevnih odlogov plačil obveznosti iz poslovanja financirala skoraj celotne terjatve iz poslovanja, za preostala gibljiva sredstva pa se je dodatno zadolžila pri Banki. Izkazuje relativno nizko kratkoročno neto zadolženost, ki je konec leta 2001 predstavljala le 0,24 povprečne mesečne realizacije Skupine v letu 2001. Slednja je znašala 68.241 tisoč SIT.

Iz konsolidiranega izkaza uspeha Skupine (glej Priloga 10) je vidno, da je v letu 2001 za realno 60% povečala obseg tako celotnih prihodkov kot prihodkov od poslovanja. Tako je v letu 2001 realizirala 818.893 tisoč SIT prihodkov. Tako posamezni člani Skupine kot Skupina kot celota so v letu 2000 in 2001 poslovali gospodarno. Čisti dobiček leta 2001 je znašal 14.331 tisoč SIT. S tem je Skupina dosegla 7,5% donosnost vloženih sredstev lastnikov ter 4,27% donosnost celotnih sredstev. Obe doseženi donosnosti sta bili nad povprečjem panoge (glej Tabela 17 na strani 77).

Skupina v letu 2001 izkazuje finančni odtok investicijske dejavnosti v višini 20.360 tisoč SIT, kar vsebinsko pomeni, da je investirala, in sicer predvsem v osnovna sredstva. Investicije je v polovičnem znesku financirala s pritokom pri poslovni dejavnosti, preostalo pa s prilivom iz gospodinjstva Podjetnika ter dodatnem zadolževanju na kratkoročnem področju Družbe. Tako je konec leta 2001 izkazala za 2.967 tisoč SIT denarnih sredstev.

Skupino bi lahko glede na objektivna ter subjektivna merila uvrstili v A bonitetno skupino, saj ustreza vsem merilom visoko bonitetnega komitenta Banke, ki za Banko predstavlja relativno nizko stopnjo kreditnega tveganja. Ker pa je Banka ocenila boniteto Skupine na podlagi združenih informacij o Podjetniku in Družbi, je smiselno, da Družba za Podjetnika ter Podjetnik za Družbo prevzmeta solidarno poroštvo za poravnavanje obveznosti do Banke. Tako bi Banka dobila ustrezno zavarovanje pri posameznih članih Skupine, ti pa bi v zameno dobili ugodnejšo obrestno mero za posojila ali druge posle, saj bi jih Banka razvrstila v višjo bonitetno skupino, torej bonitetno skupino A, kamor je razvrstila tudi Skupino.

6.6 ANALIZA VPLIVA UPOŠTEVANJA POVEZANOSTI DRUŽBE IN PODJETNIKA NA BONITETO

Z ločeno analizo finančnega položaja in ocene bonitete Družbe in Podjetnika smo tako Družbo kot Podjetnika razvrstili v B bonitetno skupino. Značilnosti finančnega položaja

Družbe lahko strnimo v izrazito agresivno rast obsega poslovanja v kombinaciji z znižanjem ekonomičnosti poslovanja, skromno stalno premoženje, izrazito nizka stopnja finančne varnosti ter zmerna agresivnost financiranja sredstev, ki ob nezadostnih spontanah virih financiranja zahteva dodatno finančno zadolževanje na kratkoročnem področju. Značilnosti finančnega položaja Podjetnika so padec obsega prihodkov v zadnjih treh letih, izrazito nizka gospodarnost poslovanja, obsežno stalno premoženje, ki preko stroška amortizacije bremeni poslovni izid, visoka stopnja finančne varnosti in obsežno - agresivno financirano investiranje v osnovna sredstva. Vse to se kaže v slabi likvidnosti, visoki kratkoročni neto zadolženosti ter počasnem poravnavanju obveznosti iz poslovanja.

Z upoštevanjem povezav med Družbo in Podjetnikom smo pri analizi finančnega položaja Skupine odpravili naslednje anomalije ločenega analiziranja finančnega položaja Družbe in Podjetnika:

- Skupina posluje v lastnih poslovnih prostorih, katerih vrednost je v celoti vodena v bilanci stanja Podjetnika, saj ustrezen del osnovnih sredstev ni bil prenesen na novonastalo Družbo, ampak jih ima ta od Podjetnika v najemu,
- relativno visoka kratkoročna zadolženost Družbe je delno posledica izkazanega kredita ustanovitelja Družbe (Podjetnika kot fizične osebe) med kratkoročnimi obveznostmi iz financiranja, vendar je smiselno kredit ustanovitelja obravnavati kot relativno kvaliteten in v večini primerov dolgoročen vir financiranja podjetja (tudi v konkretnem primeru je vidno, da je kredit v Družbi že drugo leto zapored, kar kaže na njegovo dolgoročno naravo),
- poslovna povezava med Družbo in Podjetnikom je vidna v medsebojno ustvarjenih prihodkih, in sicer Družba Podjetniku prodaja rezervne dele, na drugi strani pa Podjetnik Družbi oddaja poslovne prostore (iz tega naslova realizira letno najemnino) ter za Družbo opravlja računovodske storitve,
- neredno poravnavanje obveznosti znotraj Skupine iz naslova medsebojnih poslovnih povezav je v bilanci stanja tako Družbe kot Podjetnika vidno v medsebojno izkazanih terjatevah in obveznostih iz poslovanja, ki se poravnavajo le nekajkrat letno (tudi s kompenziranjem) in na ta način meglijo realno sliko hitrosti obračanja terjatev v denarna sredstva ter poravnavanja obveznosti iz poslovanja.

Z izločitvijo povezav med Družbo in Podjetnikom iz zbirnih bilanc stanja in uspeha smo prišli do naslednjih značilnosti finančnega položaja Skupine kot celote: rast obsega poslovanja ter donosnost prihodkov nad povprečjem v panogi, obsežna osnovna sredstva, dobra likvidnost tako zalog kot terjatev iz poslovanja, visoka stopnja finančne varnosti ter relativno usklajena struktura virov in sredstev. Tako smo Skupino glede na objektivna in subjektivna merila uvrstili v A bonitetno skupino, saj ustreza vsem merilom visoko bonitetnega komitentata Banke in za Banko predstavlja relativno nizko stopnjo kreditnega tveganja. Z upoštevanjem povezanosti med Družbo in Podjetnikom bi tako tudi obe osebi v skupini razvrstila v A bonitetno skupino.

7 VPLIV UPOŠTEVANJA POVEZANOSTI KOMITENTOV BANKE NA UPRAVLJANJE TVEGANJ

Bančna zakonodaja poslovnim bankam določa, da obravnavajo povezane osebe kot eno osebo. Poglavitni namen te omejitve je zavarovanje pred prevelikim tveganjem. V primeru financiranja povezanih podjetij se poslovne banke srečujejo s tveganjem na treh področjih:

- s tveganjem, povezanim s preseganjem dopustnih izpostavljenosti,
- s tveganjem, povezanim z določitvijo previsoke zgornje meje zadolževanja posameznega podjetja,
- s tveganjem, povezanim z nerealno oceno bonitete podjetja.

Tveganje, povezano s preseganjem dopustnih izpostavljenosti je v praksi povezano s financiranjem večjih podjetij, medtem ko je tveganje določitve previsoke zgornje meje zadolževanja ter nerealne ocene bonitete podjetja povezano tako z velikimi kot z malimi podjetji, ne glede na njihovo pravnoorganizacijsko obliko.

7.1 UPOŠTEVANJE POVEZANOSTI KOMITENTOV KOT ZAVAROVANJE PRED TVEGANJEM, POVEZANIM S PRESEGANJEM DOPUSTNIH IZPOSTAVLJENOSTI

Zakon o bančništvu skupaj s Sklepom o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, ki ga je izdala Banka Slovenije z namenom podrobnejše določitve pojma povezanih oseb, določa največjo dopustno izpostavljenost banke do posamezne osebe, omejitev izpostavljenosti banke do osebe v posebnem razmerju z banko, omejitev izpostavljenosti banke do drugih oseb v skupini ter omejitev vsote velikih izpostavljenosti (Zakon o bančništvu, 1999).

- Izpostavljenost banke do posameznega komitenta, za kar se smatra tudi skupina povezanih oseb, ne sme presežati 25% kapitala banke.
- Izpostavljenost banke do osebe v posebnem razmerju z banko ne sme presežati 10% višine kapitala banke. Vsota vseh izpostavljenosti banke do oseb v posebnem razmerju z banko ne sme presežati 100% višine kapitala banke.
- Izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki jo banka posredno ali neposredno obvladuje, oziroma do osebe, ki jo posredno ali neposredno obvladuje ista oseba kot banko, ne sme presežati 20% kapitala banke.
- Vsota vseh velikih izpostavljenosti v banki (to je izpostavljenosti banke do posamezne osebe, ki dosega ali presega 10% kapitala banke) ne sme presežati 800% kapitala banke.

Posledično zakonodaja zavezuje poslovne banke, da razvijejo ustrezne informacijske sisteme in računovodske postopke za tekoče spremljanje izpostavljenosti do povezanih oseb ter zagotavljajo pravilno poročanje Banki Slovenije, za nespoštovanje pa je Banka Slovenije predvidela kazenske sankcije.

Poslovne banke se v delu poslovanja s podjetji srečujejo s financiranjem tako velikih kot malih podjetij. Tveganja, povezana s preseganjem dopustnih izpostavljenosti so v praksi v večini primerov povezane z naložbami v večja podjetja (navadno srednje in velike gospodarske družbe), ki skladno z velikostjo poslovanja potrebujejo obsežne dodatne vire tako za kratkoročno kot tudi dolgoročno financiranje sredstev ter morebitne druge storitve banke (garancije, akreditivi itd.). Zaradi velikega obsega poslovanja, ki povzroča potrebo po racionalni organizaciji poslovanja, pa prav v takšnih primerih prihaja do prenosa dela poslovanja na podjetje, ki ga matično podjetje posredno ali neposredno obvladuje.

Zakon o gospodarskih družbah šteje, da so povezane osebe družba v večinski lasti in družba z večinskim deležem, odvisna in obvladujoča družba, koncern in koncernske družbe, vzajemno kapitalsko udeležene družbe ter družbe, povezane s pogodbo o obvladovanju, pogodbo o prenosu dobička in katero drugo podjetniško pogodbo. Povezane osebe lahko nastanejo z ustanovitvijo ene ali več odvisnih družb lahko pa tudi s prijateljskimi ter sovražnimi prevzemi. Meja, pri kateri so poslovne banke dolžne oblikovati skupino povezanih oseb ni povsem jasno določena. Dvomov ni v primeru, ko ena oseba posredno ali neposredno obvladuje drugo, torej če je posredno ali neposredno imetnik poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic, na podlagi katerih je udeležena pri upravljanju ali v kapitalu druge osebe z najmanj 50% deležem. V primeru, ko pa ni odnosa obvladovanja pa je potrebno preceniti, ali so osebe povezane med seboj na način, da finančne težave ene lahko povzročijo težave druge ali vseh ostalih pri poplačilu dolga. Poleg kapitalskih in upravljaljskih povezav je potrebno upoštevati predvsem poslovne povezave med povezanimi osebami.

Zakon o bančništvu s podzakonskimi akti je v letu 1999 opredelil pojem povezanih oseb širše kot dotedanji predpisi. Doprinos k razširitvi pojma povezanih oseb sta dva: kot prvo je kapitalskim in upravljaljskim povezavam med podjetji dodan vidik poslovnih povezav, kot drugo pa se kot skupino povezanih oseb lahko šteje tudi več podjetij, ne glede na njihovo pravnoorganizacijsko obliko. Prav slednje je povzročilo močno povečanje števila oblikovanih skupin povezanih oseb, saj so v slednje vključeni tudi samostojni podjetniki, katerih podjetja so po velikosti pretežno majhna.

Poslovne banke torej pri ugotavljanju velikih izpostavljenosti, izpostavljenosti do oseb v posebnem razmerju do banke ter velikih skupnih izpostavljenosti upoštevajo izpostavljenost do posameznih oseb ter tudi izpostavljenost do skupine povezanih oseb. Pri poročanju Banki Slovenije ločeno izkazujejo z zakonodajo omejene izpostavljenosti do posameznih oseb in do skupine povezanih oseb ter jih na koncu sešteje.

V primeru, če banka preseže največjo dopustno izpostavljenost zaradi združitve dveh pravnih oseb oziroma drugih vzrokov, na katere ne more vplivati, mora o tem nemudoma obvestiti Banko Slovenije. Obvestilu mora predložiti opis ukrepov, ki jih bo opravila zaradi uskladitve in roke, v katerih bo te ukrepe opravila. Banka Slovenije lahko določi banki rok za prilagoditev predpisanim omejitvam v odvisnosti od obstoječih okoliščin (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002).

7.2 UPOŠTEVANJE POVEZANOSTI KOMITENTOV KOT ZAVAROVANJE PRED TVEGANJEM, POVEZANIM Z DOLOČITVIJO PREVISOKE ZGORNJE MEJE ZADOLŽEVANJA PODJETJA

Osnova za določanje zgornje meje zadolževanja podjetja kot komitenta poslovne banke je predvsem obseg poslovanja podjetja, izražen z obsegom ustvarjenih prihodkov. V primeru povezanih oseb, med katerimi obstajajo poslovne povezave v smislu medsebojnega ustvarjanja prihodkov, mora poslovna banka upoštevati le tisti obseg prihodkov, ki ga je skupina povezanih oseb ustvarila s prodajo osebam zunaj skupine.

Za oceno realno visoke zgornje meje zadolževanja podjetja je smiselno oblikovanje konsolidiranih računovodskih izkazov za skupino povezanih oseb. Pri tem je potrebno

vkjučiti vsa povezana podjetja, ne glede na njihovo pravnoorganizacijsko obliko (tako gospodarske družbe kot tudi samostojne podjetnike). Pri konsolidiranju računovodskih izkazov se v prvi stopnji združi računovodske izkaze več povezanih podjetij, nato pa iz zbirnih izkazov izloči medsebojne povezave, predvsem izloči sredstva, terjatve in obveznosti, vmesni poslovni izid ter medsebojno ustvarjene prihodke in odhodke. Prav izločanje medsebojno ustvarjenih prihodkov in odhodkov je za oceno realne zgornje meje zadolževanja posameznega podjetja najpomembnejše. Izločanje prihodkov in odhodkov ne vpliva na poslovni izid skupine, s tem pa je doseženo, da prihodki in odhodki niso dvakrat ali večkrat zajeti in da konsolidiran izkaz uspeha izkazuje le poslovanje z osebami zunaj skupine.

V prejšnjem poglavju smo prikazali konkreten primer določitve bonitete izbrane družbe z omejeno odgovornostjo, imenovane Družba in izbranega samostojnega podjetnika, imenovanega Podjetnik. Omejili smo se le na določitev bonitete Družbe in Podjetnika, in sicer v primeru ločene obravnave ter v primeru upoštevanja povezav med njima. Z ločeno obravnavo bi prišlo do anomalij pri določitvi zgornje meje zadolževanja kot tiste višine naložb, za katero banka ocenjuje, da jih je podjetje še sposobno servisirati. Anomaliya bi bila vidna kot previsoko določena zgornja meja zadolževanja Družbe, ki je v letu 2001 kar 18% vseh ustvarjenih prihodkov ustvarja s prodajo rezervnih delov Podjetniku. Z oblikovanjem skupine, ki jo sestavljata Družba in Podjetnik ter oblikovanjem konsolidirane bilance skupine, se vpliv medsebojno ustvarjenih prihodkov na višino zgornje meje zadolževanja izloči. Določena zgornja meja zadolževanja skupine, ki bi jo sestavljala Družba in Podjetnik, bi predstavljala za poslovno banko realnejšo oceno obsega naložb, ki bi jih bila skupina, glede na njene denarne tokove, še sposobna vrniti.

Vzemimo primer, ko poslovna banka financira dve povezani podjetji, pri čemer prvo predstavlja podjetje, ki opravlja trgovsko dejavnost in je v 100% lasti drugega podjetja, ki opravlja predvsem proizvodno dejavnost. Prvo podjetje lahko imenujemo hčerinsko podjetje, saj je odvisno od matere. Predpostavljamo, da je obseg poslovanja hčerinskega podjetja nekajkrat manjši od obsega poslovanja matere, med njima pa poleg kapitalske in upravljalke povezave obstaja tudi poslovna povezava. Slednje se odraža v dejstvu, da hčerinsko podjetje skoraj celotne prihodkov ustvarja s prodajo izdelkov matere na trg. Ločena obravnava tako povezanih podjetij bi imela za posledico znatno anomalijo pri določitvi zgornje meje zadolževanja, saj tako ne bi bilo upoštevano dejstvo, da je večji del prihodkov hčerinskega podjetja izkazan tudi med prihodki matere. Kot je značilno za trgovsko podjetje je vir preživetja hčerinskega podjetja razlika med nakupno in prodajno ceno izdelkov. Zaradi 100% kapitalske in upravljalke odvisnosti od matere pa marža, ki jo dosega hčerinsko podjetje v veliki verjetnosti ni posledica tržnih razmer, ampak dogovora z materjo. Ločena obravnava hčerinskega podjetja bi zanemarila dejstvo, da podjetje brez povezave z materjo na trgu z morda ne bi preživelo, zagotovo pa bi drugačni pogoji poslovanja znatno vplivali na njegov finančni položaj. Anomaliji se poslovna banka lahko izogne z določitvijo zgornje meje zadolževanja skupine kot celote, ki jo določi na podlagi konsolidiranih računovodskih izkazov skupine. Informacije, pridobljene pri oblikovanju konsolidiranih računovodskih izkazov pa bi uporabila pri določitvi zgornjih mej zadolževanja za posamezna podjetja znotraj skupine. Pri tem bi banka upoštevala, da vsota izpostavljenosti do podjetij znotraj skupine v nobenem trenutku ne sme presežati določene zgornje meje zadolževanja skupine.

Poslovna banka z doslednim upoštevanjem povezanosti med podjetji pri določitvi zgornje meje zadolževanja torej doseže dvakraten doprinos k učinkovitem upravljanju tveganja, ki mu je izpostavljena v primeru financiranja skupine povezanih podjetij. V prvi vrsti je previdnejša

že pri sami določitvi zgornje meje zadolževanja do posameznih oseb v skupini, kar pa na drugi strani vpliva tudi na manjšo verjetnost preseganja dopustnih izpostavljenosti.

Vendar pa je potrebno opozoriti tudi na primere, ko upoštevanje povezanosti med podjetji nima vpliva na določitev zgornjih meja zadolževanja. Za zgoraj opisano hčerinsko podjetje in njeno mater tokrat predpostavimo, da med njima obstaja 100% kapitalaska ter upravljalaska povezava, vendar pa ne obstaja izrazite poslovne odvisnosti. Denimo, da hčerinsko podjetje v svojem prodajnem programu vključuje izdelke matere, ki pa je le eden izmed njenih številnih dobaviteljev. Večji del prodajnega programa hčerinsko podjetje dobavlja pri drugih dobaviteljih, kar da sklepati, da so odnosi hčerinskega podjetja z njenimi dobavitelji in kupci posledica tržnih razmer. Tudi v takšnem primeru bi bila poslovna banka zaradi kapitalaske in upravljalaske povezave med podjetjema dolžna oblikovati skupino. Pri konsolidiranju računovodskih izkazov bi bilo potrebno izločiti prihodke, ustvarjene znotraj skupine, vendar bi izločeni prihodki predstavljali le manjši del vseh ustvarjeni prihodkov tako skupine kot celote kot tudi posameznih podjetij v skupini. V tem in podobnih primerih bi v veliki verjetnosti prišlo do tega, da bi banka določila zgornjo mejo zadolževanja skupine kot vsoto zgornjih mej zadolževanja posameznih podjetij, ki bi jih vključila v skupino.

Vendar pa pri tem ne smemo pozabiti, da je oblikovanje skupine smiselno tudi v primeru, ko upoštevanje povezav med podjetji nima vpliva na določitev zgornjih meja zadolževanja. Upoštevanje povezav med podjetji ima lahko vpliv ne le na zgornjo mejo zadolževanja, ampak tudi na boniteto ter je pogoj za učinkovito spremljanje dopustnih izpostavljenosti banke.

7.3 UPOŠTEVANJE POVEZANOSTI KOMITENTOV KOT ZAVAROVANJE PRED TVEGANJEM, POVEZANIM Z NEREALNO OCENO BONITETE PODJETJA

Ocena bonitete podjetja kot komitenta poslovne banke je skupek analize podjetja na podlagi objektivnih in subjektivnih meril. Pri tem poslovne banke večjo težo dajejo subjektivnim merilom razvrščanja, med katera spadajo ocena bodočega gospodarskega položaja, ocena položaja panoge, v kateri podjetje posluje, ocena finančnega položaja podjetja, ocena vodstva in organizacijske strukture podjetja in ocena verjetnosti zadostnih denarnih tokov v prihodnosti. Najkompleksnejši del ocene bonitete podjetja je prav gotovo ocena finančnega položaja podjetja, ki temelji na analizi razpoložljivih računovodskih izkazov ter pojasnil nekaterih bilančnih postavk. Analiza finančnega položaja podjetja navadno izhaja iz postavk treh temeljnih računovodskih izkazov (bilanca stanja, izkaz uspeha ter izkaz finančnih tokov), kot pomoč za pridobitev dodatnih informacij pa služijo poslovni kazalniki.

Pri analizi bilance stanja poskuša presojevalec oceniti strukturo premoženja podjetja, pri čemer je posebno pozoren na delež stalnega premoženja podjetja, ki bi ob poslabšanem položaju na trgu lahko služilo kot vir poplačila obveznosti. Pomembna lastnost, ki kaže kvaliteto obratnega premoženja (predvsem zalog in terjatev) pa je likvidnost obratnega premoženja. Ob visoko likvidnih zalogah in terjatvah podjetje potrebuje znatno manj virov financiranja, kar ima pozitiven vpliv na sam rezultat poslovanja.

Presojevalec pa pomemben poudarek pripisuje tudi strukturi virov financiranja poslovanja podjetja. Ugotavlja, ali podjetje med viri izkazuje zadosten delež kvalitetnih lastnih virov

financiranja. Ali je delež kvalitetnih lastnih virov financiranja zadosten pa je odvisno od uravnoteženosti strukture sredstev in strukture virov, od same dejavnosti in od trenutnega položaja podjetja na trgu.

Za obstoj podjetja na trgu je pomembno predvsem to, da posluje ekonomsko uspešno. Konstantno neekonomično poslovanje bo z leti izčrpalo še tako kvalitetno premoženje podjetja.

V primeru zaznane povezave med podjetji se mora presojevalec odločiti ali bo oblikoval skupino povezanih oseb ali pa ne. Merila za oblikovanje skupine povezanih oseb so, kot smo že večkrat omenili, relativno fleksibilna. Posledično lahko tudi ta merila razvrstimo med subjektivna merila, saj so odvisna od subjektivne presoje presojevalca.

Zakon o bančništvu in Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic določata, da se za skupino povezanih oseb šteje dve ali več pravnih oseb, če ena od njih posredno ali neposredno obvladuje drugo. Slednje velja v primeru, če je ena oseba posredno ali neposredno imetnik poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic, na podlagi katerih je udeležena pri upravljanju ali v kapitalu druge osebe z najmanj 50% deležem. Za skupino povezanih oseb pa se šteje tudi dve ali več pravnih oseb, med katerima ni odnosa obvladovanja, za katere pa se šteje, da predstavljajo za banko eno samo tveganje, ker so tako povezane med seboj, da finančne težave ene povzročijo težave druge ali vseh ostalih pri poplačilu dolga (Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, 2002). Pri kapitalskih in upravljaljskih povezavah je določitev meje za oblikovanje skupine neproblematična, medtem ko je v primeru ugotovljene poslovne povezave ter medsebojne poslovne odvisnosti med podjetji meja za oblikovanje skupine stvar subjektivne presoje presojevalca.

Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic določa, da se vse dolžnike iz skupine povezanih oseb praviloma razvrsti v skupino razvrstitve, v katero se razvrsti najslabša oseba iz skupine. Beseda "praviloma" dopušča presojevalcu možnost, da se odloči drugače, če obstajajo za to utemeljeni vzroki. Ali so bonitete posameznih oseb, ki so vključene v skupino enake ali drugačne od bonitete skupine kot celote je pomembno z dveh vidikov:

- z vidika oblikovanja posebnih rezervacij za terjatve, ki jih poslovna banka praviloma oblikuje v višini ugotovljene potencialne izgube (za terjatve, razvrščene v bonitetno skupino A pa izjemoma v višini 1%), pri čemer upošteva boniteto dolžnika, do katerega ima terjatve ter
- z vidika obrestne mere, ki jo banka ponudi posamezni osebi znotraj skupine in je določena glede na njeno boniteto, saj najboljšim komitentom banka ponudi izhodiščno obrestno mero, bolj tveganim pa zaračuna še dodatno premijo za kreditno tveganje.

Nadalje je potrebno opozoriti na problematiko vpliva bonitete ene osebe v skupini na boniteto skupine kot celote in posredno na boniteto ostalih podjetij v skupini. Od primera do primera je potrebno preценiti ali se pri tem uporablja pristop od spodaj navzgor ali pristop od zgoraj navzdol.

A) Uporaba pristopa od spodaj navzgor

Pri uporabi pristopa od spodaj navzgor presojevalec ločeno določi boniteto za vsako osebo v skupini. Pri tem upošteva vsa tako objektivna kot tudi subjektivna merila razvrščanja komitentov v bonitetne skupine. Zaradi zaznanih povezav med osebami pa

nato oblikuje skupino povezanih oseb, pri čemer določi boniteto skupine na način, da je enaka najslabši izmed bonitet oseb, ki so vključene v skupino. Slednje ima povraten učinek na boniteto ostalih oseb v skupini, ki jim je bila z ločeno analizo presojena višja boniteta od najslabše bonitete posamezne osebe v skupini. Prednost tovrstne analize je hitrost ter relativna enostavnost postopka. Vendar pa se ta pristop v praksi uporablja le redkokdaj, saj enači vpliv velikega in malega v skupini. Tako bi imela v primeru skupine, ki jo sestavljata mati in hčerinsko podjetje, ki je po obsegu nekajkrat manjše od matere, boniteta hčerinskega podjetja enak vpliv na boniteto matere kot obratno. Pri uporabi pristopa od spodaj navzgor tudi ne bi bili izključeni morebitni medsebojni vplivi med osebami.

Pristop od spodaj navzgor se v praksi uporablja v primerih, ko obstaja med osebama le kapitalska ali upravljalna povezava in ko na podlagi ločenih analiz ocenjene bonitete posameznih oseb ne odstopajo. V takšnem primeru presojevalec utemelji, da oblikovanje konsolidiranih bilanc ni smiselno.

Za lažjo predstavo vzemimo primer, ko je zaznana družinska in kapitalska povezava med družbo z omejeno odgovornostjo ter samostojnim podjetnikom (denimo, da je samostojni podjetnik kot fizična oseba 50% lastnik družbe z omejeno odgovornostjo in hkrati soprognjene direktorice). Pri tem predpostavljamo, da sta dejavnosti podjetij povsem nepovezani (družba z omejeno odgovornostjo opravlja dejavnost frizerskega salona, medtem ko samostojni podjetnik opravlja dejavnost avtoprevoznništva) in da med njima ni zaznani poslovnih povezav. V primeru, ko bi z ločeno oceno bonitete družbe z omejeno odgovornostjo in samostojnega podjetnika prišli do rezultata, da bi obema določili enako bonitetno, nam konsolidacija računovodskih izkazov ne bi prinesla novih spoznanj. Tako bi lahko uporabili hitrejši in enostavnejši pristop, pri čemer ne bi prišlo do večjih anomalij pri določitvi bonitet posameznih oseb v skupini in skupine kot celote. V primeru, da je izpostavljenost skupine nizka in ne ogroža preseganje dopustnih izpostavljenosti se nam poraja vprašanje smiselnosti oblikovanja takšne skupine.

B) *Uporaba pristopa od zgoraj navzdol*

Pri uporabi pristopa od zgoraj navzdol presojevalec v prvi vrsti določi boniteto skupine kot celote. Osnova za določitev bonitete skupine so konsolidirani računovodski izkazi skupine, torej konsolidirana bilanca stanja, konsolidiran izkaz uspeha ter konsolidiran izkaz finančnih tokov skupine. Tako določena boniteta skupine ima nato vpliv na boniteto posameznih oseb znotraj skupine tako, da presojevalec vsem osebam znotraj skupine praviloma določi boniteto skupine. Prednosti tega pristopa sta predvsem, da upošteva vpliv pomembnosti posameznih oseb znotraj skupine na celotno delovanje skupine ter pri določitvi bonitete skupine izloči vse medsebojne povezave med osebami v skupini. Kot pomanjkljivost tega pristopa pa bi v velikem številu primerov lahko navedli kompleksnost pristopa. V primeru, ko je skupina povezanih oseb sestavljena iz dveh ali več gospodarskih družb, ki so po Zakonu o gospodarskih družbah dolžne sestavljati konsolidirane računovodske izkaze, za presojevalca ta pristop ne predstavlja bistvenega dodatnega dela (banka v takšnem primeru pozove komitente, da predložijo konsolidirane računovodske izkaze). Več dodatnega dela ima presojevalec v primeru skupine povezanih oseb, ki po Zakonu o gospodarskih družbah ni zavezana k sestavi konsolidiranih računovodskih izkazov. Kot je prikazano na konkretnem primeru v prejšnjem poglavju je za potrebe banke možno oblikovanje tudi konsolidiranih računovodskih izkazov za skupino, ki jo sestavljata gospodarska družba in samostojni podjetnik.

Pristop od zgoraj navzdol je ustrezen v vseh primerih, nujen pa v primeru zaznanih poslovnih povezav med osebami v skupini, ki so vidne predvsem v medsebojnem ustvarjanju prihodkov, ob glede na uporabo neenakomerno razdeljenem premoženju ter morebitnem medsebojnem financiranju.

V prejšnjem poglavju je na konkretnem primeru prikazana uporaba pristopa od zgoraj navzdol za oblikovanje bonitete skupine, ki jo sestavljata družba z omejeno odgovornostjo, imenovana Družba ter samostojni podjetnik, imenovan Podjetnik. Pri tem se je izkazalo, da smo s konsolidacijo računovodskih izkazov izločili zavajajoč vpliv neenakomerne razporeditve osnovnih sredstev glede na dejansko uporabo le-teh, vpliv medsebojnega financiranja (tako neposrednega v obliki kreditov, kot tudi posrednega v obliki nerednega poravnavanja obveznosti iz poslovanja) ter nenazadnje vpliv medsebojno ustvarjenih prihodkov iz poslovanja. Po oceni bonitete Skupine smo tako Družbi kot Podjetniku določili enako bonitetno, kot smo jo določili za Skupino. V konkretnem primeru se je izkazalo, da je tako določena boniteta Podjetnika in Družbe boljše kot bi bila z uporabo pristopa od spodaj navzgor, kar pa ne moremo posplošiti za vse primere.

Vzemimo primer, ko bi zaznali tako kapitalsko kot poslovno povezavo med dvema podjetjema (ne glede na pravnoorganizacijsko obliko), pri čemer bi bilo prvo podjetje tako po premoženjskem stanju kot po obsegu prihodkov, nekajkrat obsežnejše od drugega. Predpostavimo, da bi z ločeno oceno bonitet podjetjem določili različne bonitete (večjemu podjetju boljšo boniteto kot manjšemu). Z uporabo pristopa od zgoraj navzdol bi v veliki verjetnosti prišli do tega, da bi bila boniteta skupine enaka boniteti večjega podjetja, saj bi imel ta večjo težo v konsolidiranih računovodskih izkazih skupine. Tako bi se lahko zgodilo, da bi manjšemu podjetju z uporabo tega pristopa dodelili boljšo boniteto, kot bi jo na podlagi ločene ocene bonitete. Obratno bi bilo v primeru, ko bi bila na podlagi ločene analize ocenjena boniteta večjega podjetja slabša od bonitete manjšega.

Od konkretnega primera pa bi bilo odvisno, v kolikšni meri bi ocena bonitete skupine odstopala od bonitete večjega podjetja. Lahko bi prišlo tudi do primera, da bi eno ali več manjših podjetij imelo na določenem področju v konsolidiranih računovodskih izkazih tolikšen doprinos, da bi vplival na boniteto skupine na način, da bi ta odstopala od bonitete večjega podjetja, ki bi jo določili na podlagi ločene analize (na primer večletno negospodarno poslovanje enega ali več manjših podjetij).

Do sedaj smo v vseh navedenih primerih dosledno upoštevali določilo Sklepa o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic, da se vse dolžnike iz skupine povezanih oseb praviloma razvrsti v skupino razvrstitve, v katero se razvrsti najslabša oseba iz skupine. V primeru, ko zato obstajajo utemeljeni vzroki pa se presojevalec lahko odloči tudi drugače. Takšnih primerov je v praksi relativno malo. Lahko se na primer kateri izmed oseb v skupini določi boljšo ali slabšo boniteto od bonitete skupine predvsem zaradi upoštevanja objektivnih kriterijev (sodelovanje z banko) ali pa zaradi specifičnosti njene dejavnosti (na primer slabša boniteta zaradi neugodnega trenda dejavnosti, v kateri posluje in podobno).

7.4 PREDNOSTI IN SLABOSTI UPOŠTEVANJA POVEZANOSTI PODJETIJ KOT KOMITENTOV POSLOVNE BANKE

Vključitev povezav med podjetji ima vpliv na upravljanje tveganja, povezanega s preseganjem dopustnih izpostavljenosti, nadalje tveganja, povezanega z določitvijo previsoke zgornje meje zadolževanja posameznega podjetja ter predvsem tveganja, povezanega z nerealno oceno bonitete podjetja. Namen magistrskega dela je bil dokazati upravičenost vključitve povezav med podjetji kot kriterij ocene bonitete predvsem zaradi razumevanja njihovega poslovanja in zmožnosti realne ocene tveganosti podjetij in ne samo zaradi spremljanja velikih izpostavljenosti.

Na osnovi vsega do sedaj povedanega lahko izluščimo prednosti in slabosti upoštevanja povezanosti med podjetji tako za posojilodajalca (banko) kot za posojilojemalca (podjetje).

Prednosti za posojilodajalca (banko) so:

- Banka lahko spremlja z zakonom omejene izpostavljenosti tudi do skupine povezanih oseb (spremlja največjo dopustno izpostavljenost do posamezne osebe, izpostavljenost do osebe v posebnem razmerju z banko, izpostavljenost do drugih oseb v skupini ter vsoto velikih izpostavljenosti).
- Pri določitvi zgornjih mej zadolževanja, kjer je pomemben podatek obseg prihodkov podjetja, se banka izogne nerealno visoko določenim zgornjim mejam zadolževanja zaradi večkratno izkazanih prihodkov.
- Glavna prednost za banko je oblikovanje posebnih rezervacij v višini, ki kar najbolj odražajo tveganost naložb. Prevelik ali prenizek znesek oblikovanih rezervacij za banko predstavlja neučinkovito upravljanje tveganj.

Slabosti za posojilodajalca (banko) so:

- Potrebno je dodatno delo presojevalcev (analitikov) znotraj bank, povezano s temeljito oceno finančnega položaja skupine povezanih oseb. Z namenom oblikovanja konsolidiranih izkazov za skupino je od podjetja potrebno pridobiti dodatne informacije in razkritja posameznih postavk bilance stanja in izkaza uspeha ter jih tako vsebinsko kot tudi analitično podrobno analizirati.
- Odzivnost banke na povpraševanje posameznega komitenta je počasnejša, kar v določenih primerih lahko privede do nerealizacije naložb.

Kot prednosti za posojilojemalca (podjetje) lahko navedemo naslednje:

- Glavna prednost za podjetja, ki so vključena v skupino povezanih oseb, je večja fleksibilnost pri najemanju kreditov. V nekaterih primerih banka določi zgornjo mejo zadolževanja za skupino kot celoto ter v istem znesku tudi zgornjo mejo zadolževanja za posamezne komitente znotraj skupine, pri tem pa vsota izpostavljenosti do posameznih komitentov v skupini ne sme biti višja od določene zgornje meje zadolževanja skupine kot celote. V takšnem primeru komitenti znotraj skupine za ostale komitente v skupini prevzamejo solidarno poroštvo za poravnavanje obveznosti do banke ter imajo proste roke pri najemanju kreditov na posameznih subjektih znotraj skupine. V praksi prihaja do primerov, ko je najemanje kreditov znotraj skupine prilagojeno potrebam davčnih olajšav na posameznem podjetju znotraj skupine. V primeru, ko eno podjetje v skupini izkazuje visok čisti dobiček, medtem ko poslovni izid drugega podjetja bremeni visok strošek amortizacije zaradi obsežnih osnovnih sredstev, se dodatna potreba po finančnih virih v drugem podjetju lahko financira posredno preko financiranja prvega podjetja, ki denarna

sredstva neposredno (v obliki kredita) ali posredno (preko kopičenja terjatev ali v obliki hitrejšega poravnavanja obveznosti do drugega podjetja) plasira naprej drugemu podjetju.

- Prednost (v nekaterih primerih tudi slabost) za podjetje je dejstvo, da obrestna mera, ki temelji na oceni finančnega položaja skupne kot celote, bolje ustreza dejanski tveganosti naložbe upnika v podjetje.

Slabosti za posojilojemalca (podjetje):

- Računovodje v podjetju imajo dodatno delo, saj morajo za potrebe oblikovanja konsolidiranih računovodskih izkazov pripraviti več podatkov kot sicer.
- Dodatna slabost za podjetje je lahko tudi razkritje informacij o pomembnih poslovnih povezavah.

Potrebno je poudariti, da dodatno delo tako banke kot podjetja ni samo sebi namen, ampak je nujno potrebno tako zaradi zakonskih predpisov kot tudi in predvsem zaradi razumevanja poslovanja podjetja ter kar najrealnejše ocene kreditnega tveganja podjetij.

SKLEP

Poslovne banke se pri svojem poslovanju srečujejo z vrsto različnih tveganj. Za učinkovito upravljanje tveganj morajo le-ta prepoznati in določiti način njihovega obvladovanja. Zakon o bančništvu navaja, da so tveganja, ki jim je banka izpostavljena pri svojem poslovanju, zlasti likvidnostna tveganja, kreditna tveganja, obrestna, valutna in druga tržna tveganja, tveganja zaradi izpostavljenosti do posamezne osebe, tveganja, povezana z naložbami v kapitalske deleže in nepremičnine ter deželno tveganje. Tako v teoriji kot v praksi se vedno bolj uveljavlja razširjen koncept upravljanja tveganj, ki namesto ločenega merjenja in upravljanja posameznih vrst tveganj usmerja pozornost na integriran pogled vseh tveganj.

V praksi se posamezna tveganja med seboj prepletajo, kreditno tveganje pa je še vedno največjega pomena. Kreditno tveganje je tveganje, da dolžnik ne bo mogel ali ne bo hotel delno ali v celoti poravnati svojih obveznosti iz dolžniškega razmerja. V osnovi se kreditna tveganja delijo na splošna kreditna tveganja, povezana s kratkoročnimi in dolgoročnimi naložbami v podjetja, ter specifična kreditna tveganja, povezana z naložbami v vrednostne papirje, izvenbilančnimi aktivnostmi ter z naložbami v tujino. Nadalje kreditno tveganje delimo na specifično kreditno tveganje, ki se mu banka z diverzifikacijo naložb lahko izogne, in sistematično kreditno tveganje, ki se ga z diverzifikacijo naložb ne da odpraviti.

Pri upravljanju tveganj so poslovne banke podrejene vrsti predpisov, med katerimi je najpomembnejši Zakon o bančništvu s podzakonskimi akti (Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic, Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic in Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic). Pomembne zakonske omejitve so povezane z vsebino kapitalske ustreznosti bank, oblikovanjem rezervacij ter omejitvijo največjih dopustnih izpostavljenosti banke.

Kapital banke mora biti vedno najmanj enak vsoti kapitalskih zahtev, izračunanih z uporabo količnika minimalne kapitalske ustreznosti in kapitalskih zahtev za prekoračenje stanja udeležbe v kapitalu nefinančnih organizacij. Banka lahko oblikuje rezervacije za splošna

bančna tveganja, namenjene kritju morebitnih izgub zaradi tveganj, ki izhajajo iz njenega celotnega poslovanja. Poleg tega pa mora oblikovati posebne rezervacije glede na posebna tveganja, ki izhajajo iz posameznih poslov. Rezervacije so namenjene pokrivanju potencialnih izgub iz terjatev. Za izračun posebnih rezervacij so določena podrobnejša merila za razvrščanje postavk po stopnji tveganj v bonitetne skupine od A do E ter odstotki za izračun potencialnih izgub za posamezne terjatve (od 0% vrednosti terjatev, razvrščenih v bonitetno skupino A, do 100% vrednosti terjatev, razvrščenih v bonitetno skupino E). Posebne rezervacije se tako oblikujejo v višini potencialnih izgub, vendar pa je banka dolžna oblikovati rezervacije tudi za terjatve do komitentov, ki so razvrščeni v A bonitetno skupino, in sicer v višini 1% vrednosti terjatve. Terjatve, ki so zavarovane z zastavo premoženja, se lahko razvrstijo največ eno skupino višje, kot bi jih na osnovi ocene in vrednotenja dolžnikove sposobnosti poravnavanja pogodbenih obveznosti, vendar največ eno leto po roku za plačilo terjatve. Zakon o bančništvu, skupaj s Sklepom o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic, določa največjo dopustno izpostavljenost bank do posamezne osebe, ki ne sme presegati 25% kapitala banke, omejuje izpostavljenost banke do osebe v posebnem razmerju z banko, ki ne sme presegati 10% višine kapitala, nadalje omejuje izpostavljenost banke do drugih oseb v skupini, ki ne sme presegati 20% kapitala banke ter vsoto velikih izpostavljenosti, ki ne sme presegati 800% kapitala banke.

Pri izračunu izpostavljenosti se za posamezno osebo štejejo tudi dve ali več oseb, ki so med seboj povezane tako, da za banko predstavljajo eno samo tveganje. Pojem povezanih oseb je opredeljen tako v Zakonu o gospodarskih družbah kot tudi v Slovenskih računovodskih standardih, vendar je najširša opredelitev pojma podana prav v Zakonu o bančništvu. Po slednjem so povezane osebe pravno samostojne osebe, ki so med seboj bodisi upravljalško, kapitalsko ali kako drugače povezane, tako da zaradi navedenih povezav skupno oblikujejo poslovno politiko in delujejo usklajeno z namenom doseganja skupnih poslovnih ciljev oziroma tako, da ima ena oseba možnost usmerjati drugo ali bistveno vplivati nanjo pri odločanju o financiranju in poslovanju oziroma tako, da poslovanje ene osebe oziroma njeni rezultati poslovanja lahko pomembno vplivajo na poslovanje oziroma rezultate poslovanja druge osebe. Široka in neomejena definicija zajema, poleg kapitalskih in upravljalških povezav, tudi vse vrste poslovnih povezav, ki jih definicija povezanih oseb v Zakonu o gospodarskih družbah ne zajema.

Zakonska regulativa upravljanja tveganj sloni na "ex post" konceptu, zato so se razvili modeli za merjenje, analizo in upravljanje kreditnega tveganja, ki zagotavljajo ustrezne "ex ante" informacije, ki so za vodstvo banke ključnega pomena. Trenutno najbolj znani in uporabljeni modeli so model "CreditMatrics", model "KMW", model "CreditRisk+" ter model "CredPortfolio-View". V modelu "CreditMatrics" je razvit koncept migracijske (tudi transakcijske ali prehodne) matrike, ki je zaradi ustreznih vhodnih podatkov za poslovne banke še najbolj ustrezen.

Vsebinsko financiranja podjetij lahko spremljamo z vidika posojilojemalca (podjetja) ali pa z vidika posojilodajalca (banke). Vsako podjetje poskuša maksimirati vrednost premoženja lastnikov kapitala, saj naj bi bil to osnovni cilj njegovega poslovanja. Pri tem poskuša odgovoriti na tri vprašanja: kakšno naložbeno možnost naj izbere, kako naj izbrano naložbo financira in kako naj razporeja finančni izid, ki se oblikuje z realizacijo izbrane naložbe. Odgovor na prvo vprašanje nam daje teorija investicijskega načrtovanja, ki načrtuje izdatke za sredstva, katerih denarni tokovi bodo trajali dlje od enega leta ter ocenjuje upravičenost projektov. Na drugo vprašanje nam odgovarjata teorija strukture kapitala, ki pripelje do sklepa, da ima vsako podjetje svojo specifično optimalno strukturo kapitala, ter teorija

financiranja gibljivega premoženja (politika usklajene ročnosti, agresivna politika, konservativna politika). Na tretje vprašanje odgovarjajo razlage optimalne politike dividend, ki so se razvile v tri teorije, in sicer teorijo nevtralnosti, teorijo pozitivnega vpliva in teorijo negativnega vpliva. Najbolj zdrav način financiranja sredstev podjetja upošteva načelo uravnotežene ročnosti strukture virov in sredstev, pri čemer podjetje z dolgoročnimi viri financira celotno stalno premoženje, za financiranje obratnega premoženja pa lahko uporablja tudi kratkoročne vire financiranja. Pri tem pa vsa trajna kratkoročna sredstva financira s trajnimi, dolgoročnimi viri ter spontanimi kratkoročnimi viri, s kratkoročnimi posojili pa financira le občasne fluktuacije obratnega premoženja.

Z vidika banke so osnovni elementi financiranja podjetij ocena kvalitete oziroma bonitete potencialnega dolžnika, določitev zgornje meje zadolževanja ter določitev ustreznega zavarovanja kredita. Boniteto podjetja lahko v najširšem smislu razumemo kot sposobnost obstoja in razvoja podjetja. Merila, po katerih poslovne banke razvrščajo podjetja v bonitetne skupine, lahko delimo na objektivna merila in subjektivna merila. Medtem ko so pri objektivnih merilih kriteriji znani in za vse enaki, je pri subjektivnih merilih prisotna subjektivna nota presojevalca. Med objektivna merila sodijo splošni podatki o podjetju, povezanost z banko ter podatki o blokadah računa podjetja. Večjo težo pri presoji bonitete podjetja dajejo poslovne banke subjektivnim merilom, kamor spadajo ocena bodočega splošnega gospodarskega položaja ter položaja panoge, v kateri podjetje posluje, nadalje ocena finančnega položaja podjetja (ta zajema analizo bilance stanja, izkaza uspeha, izkaza finančnih tokov ter analizo poslovnih kazalnikov), ocena vodstva in organizacijske strukture podjetja ter ocena verjetnosti zadostnih denarnih tokov v prihodnosti. Poslovne banke pa za vsako podjetje določijo tudi zgornjo mejo zadolževanja, ki predstavlja tisti obseg naložb, za katerega se ocenjuje, da ga je podjetje še sposobno vrniti. Pri tem upošteva skladnost ročnosti virov in sredstev. V bančni praksi sta znani dve osnovni skupini instrumentov zavarovanja vračila kredita, in sicer instrumenti osebnega zavarovanja (menica, poroštvo, bančna garancija, pristop k dolgu, nakazilo ali asignacija, odstop terjatve s pogodbo ali cesija, faktoring ter zavarovanje pri zavarovalnici) in instrumenti stvarnega zavarovanja (zastavna pravica na nepremičnini ali hipoteka, zastavna pravica na premičnini, zastavna pravica na denarnem depozitu ter zastavna pravica iz vrednostnih papirjev). Kot rezultat avtonomnega razvoja gospodarskega prava se razvijajo tudi nove oblike zavarovanj.

V letu 2001 je bila sprejeta sprememba Zakona o gospodarskih družbah v obliki novele F in s tem je nastopila potreba po prilagoditvi Slovenskih računovodskih standardov. Gospodarske družbe so zakonsko obvezane uporabljati nove Slovenske računovodske standarde od 01. januarja 2002, pri čemer naj bi zaradi korenitih sprememb prehod na nove standarde pozitivno vplival na realnejši prikaz poslovanja v računovodskih izkazih. Bistvene novosti, ki so jih prinesle sprememba Zakona o gospodarskih družbah ter prenovljeni Slovenski računovodski standardi, so povezane z vsebino letnega poročila gospodarskih družb, revidiranjem in objavljanjem računovodskih izkazov, konsolidiranjem računovodskih izkazov, prevrednotovanjem ter nekaterimi posebnostmi računovodenja za samostojne podjetnike.

V realnosti je pogosto zaznati povezave med gospodarsko družbo in samostojnim podjetnikom. Pri tem se srečujemo z računovodskimi izkazi, ki ne upoštevajo enotnih računovodskih načel ter s shemami računovodskih izkazov, ki tudi vsebinsko niso skladne. Zato je konsolidacija računovodskih izkazov, ki temelji na izločanju sredstev, terjatev in obveznosti, vmesnih poslovnih izidov ter izločanju medsebojno ustvarjenih prihodkov in odhodkov, v primeru skupine, ki jo sestavljata gospodarska družba in samostojni podjetnik, v

strogo računovodskem pomenu nemogoča. Kljub temu je za potrebe presoje finančnega položaja skupine povezanih oseb s strani banke lahko uporabljena poenostavljena konsolidacija računovodskih izkazov gospodarske družbe in samostojnega podjetnika.

Z ločeno analizo izbrane družbe z omejeno odgovornostjo (imenovane Družba) in izbranega samostojnega podjetnika (imenovanega Podjetnik) smo oba razvrstili v B bonitetno skupino. Značilnosti finančnega položaja Družbe lahko strnimo v: agresivna rast obsega poslovanja, znižanje ekonomičnosti poslovanja, skromno stalno premoženje, nizka stopnja finančne varnosti ter zmerna agresivnost financiranja sredstev, ki ob nezadostnih spontanah virih financiranja zahteva dodatno zadolževanje na kratkoročnem področju. Značilnosti finančnega položaja Podjetnika so: padec obsega prihodkov, nizka gospodarnost poslovanja, obsežno stalno premoženje, ki preko stroška amortizacije bremeni poslovni izid, visoka stopnja finančne varnosti, obsežno - agresivno financirano investiranje v osnovna sredstva, kar se kaže v slabi likvidnosti ter visoki kratkoročni neto zadolženosti, in počasno poravnavanje obveznosti iz poslovanja.

Z upoštevanjem povezav med Družbo in Podjetnikom smo pri oceni bonitete Skupine odpravili več anomalij, povezanih z lastništvom nad osnovnimi sredstvi, nerealno izraženim kreditom ustanovitelja družbe kot kratkoročnim virom, napihovanjem izkazanih prihodkov, nerealno sliko likvidnosti terjatev ter poravnavanja obveznosti iz poslovanja. Z izločitvijo povezav med Družbo in Podjetnikom smo dobili realnejšo sliko finančnega položaja Skupine kot celote, ki kaže na rast obsega poslovanja, donosnost prihodkov nad povprečjem v panogi, obsežna osnovna sredstva, dobro likvidnost tako zalog kot terjatev iz poslovanja, visoko stopnjo finančne varnosti, relativno usklajeno strukturo virov in sredstev. Končno smo tako Skupino kot tudi Družbo in Podjetnika uvrstili v A bonitetno skupino. Na konkretnem primeru smo dokazali, da so se pri oblikovanju skupine izničila odstopanja pri posameznih članih skupine ter se je jasneje določil finančni položaj skupine kot celote.

V primeru financiranja povezanih podjetij se poslovne banke srečujejo s tveganjem, povezanim s preseganjem dopustnih izpostavljenosti, s tveganjem, povezanim z določitvijo previsoke zgornje meje zadolževanja podjetja ter s tveganjem, povezanim z nerealno oceno bonitete podjetja. Z upoštevanjem povezanosti komitentov lahko banka učinkovito spremlja dopustne izpostavljenosti ne le do posameznih oseb, ampak tudi do skupine povezanih oseb, ki za banko predstavljajo eno tveganje. Poslovna banka z doslednim upoštevanjem povezanosti med podjetji pri določitvi zgornje meje zadolževanja doseže dvakraten doprinos k učinkovitem upravljanju tveganja. V prvi vrsti je previdnejša že pri sami določitvi zgornje meje zadolževanja do posameznih oseb v skupini, kar pa na drugi strani vpliva tudi na manjšo verjetnost preseganja dopustnih izpostavljenosti. Največji vpliv pa ima upoštevanje povezanosti komitentov na oceno bonitete podjetja. Pri tem so merila za oblikovanje skupine povezanih oseb relativno fleksibilna ter jih lahko opredelimo kot subjektivna merila.

Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic določa, da se vse dolžnike iz skupine povezanih oseb praviloma razvrsti v skupino razvrstitve, v katero se razvrsti najslabša oseba iz skupine. To je pomembno z vidika oblikovanja posebnih rezervacij ter z vidika obrestne mere, ki jo banka ponudi posamezni osebi znotraj skupine. Beseda praviloma dopušča presojevalcu možnost, da se odloči drugače, če obstajajo za to utemeljeni vzroki, vendar so takšni primeri bolj izjema kot pravilo. Pri ocenjevanju bonitete skupine ter oseb, ki so v skupino vključene se lahko uporablja dva pristopa: pristop od spodaj navzgor ali pristop od zgoraj navzdol. Medtem ko ima prvi veliko pomanjkljivosti, je drugi ustrezen v vseh primerih, nujen pa v primeru zaznanih poslovnih povezav med osebami v

skupini, ob glede na uporabo neenakomerno razporejenem premoženju znotraj skupine ter ob medsebojnem financiranju oseb v skupini.

Vključitev povezanosti komitentov banke v upravljanje tveganj prinaša prednosti tako za posojilodajalca (banko) kot za posojilojemalca (podjetje). Prednosti za banko so spremljanje z zakonom omejenih izpostavljenosti tudi do skupine povezanih oseb, določitev realnejših zgornjih mej zadolževanja ter oblikovanje posebnih rezervacij v višini, ki kar najbolj odraža tveganost naložb. Slabosti za banko sta dodatno delo presojevalcev (analitikov) ter počasnejša odzivnost na povpraševanje. Prednosti za podjetja, ki so vključena v skupino povezanih oseb, sta večja fleksibilnost pri najemanju kreditov ter obrestna mera, ki bolje ustreza dejanski tveganosti naložbe upnika v podjetje. Slabosti za podjetje sta predvsem dodatno delo računovodij v podjetju ter razkritje informacij o pomembnih poslovnih povezavah.

Potrebno je poudariti, da dodatno delo tako banke kot podjetja ni samo sebi namen, ampak je nujno potrebno tako zaradi zakonskih predpisov kot tudi in predvsem zaradi razumevanja poslovanja podjetja ter kar najrealnejše ocene kreditnega tveganja podjetij.

LITERATURA

1. Bazelska načela preudarnega bančnega poslovanja. Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 1998. 96 str.
2. Bergant Živko: Izrazna moč bilance stanja. Bančni vestnik, Ljubljana, 1998, 4, str. 12-16.
3. Bergant Živko: Izrazna moč izkaza uspeha in izkaza finančnih tokov. Bančni vestnik, Ljubljana, 1998a, 7-8, str. 20-24.
4. Bergant Živko: Izrazna moč kratkoročnega koeficienta. Bančni vestnik, Ljubljana, 2000, 7-8, str. 13-17.
5. Bergant Živko: Sistem kompleksne analize finančnega položaja podjetja. Ljubljana : ITEO – Inštitut za trženje, ekonomiko in organizacijo, 1995. 269 str.
6. Brigham Eugene F., Gapenski Louis C.: Intermediate financial management. Fort Worth (etc.), Orlando : The Dryden Press, 1996. 1018 str.
7. Brigham Eugene F., Houston Joel F.: Fundamentals of Financial Management. Fort Worth (etc.), Orlando : The Dryden Press, 1998. 898 str.
8. Dimovski Vlado: Bančništvo : zapiski predavanj. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1996. 74 str.
9. Hočevar Martina: Asignacija ali nakazilo. Obrtnik - priloga Svetovalec, Ljubljana, 2001, 4, str. 51.
10. Hočevar Martina: Cesija ali odstop terjatev. Obrtnik - priloga Svetovalec, Ljubljana, 2001a, 3, str. 39-40.
11. Hočevar Martina: Menica. Obrtnik - priloga Svetovalec, Ljubljana, 2001b, 5, str. 46-49.
12. Hočevar Martina: Zavarovanje obveznosti. Obrtnik - priloga Svetovalec, Ljubljana, 2001c, 6, str. 39-41.
13. Horvat Tatjana: Novi računovodski standardi zahtevajo vse več razkritij in uvajajo novo vrednotenje. Finance, Ljubljana, 2001, 192, str. 25.
14. Horvat Tatjana: Novosti v sestavinah poročila. Finance, Ljubljana, 2001a, 192, str. 23.

15. Horvat Tatjana: Računovodstvo: Novi računovodski izkazi in pojasnila. Gospodarski vestnik - priloga Svetovalec, Ljubljana, 2001b, 21, str. 65.
16. Ivanjko Šime: Učna delavnica o zavarovanju terjatev z menico in drugimi instrumenti zavarovanja v času nelikvidnih podjetij. Ljubljana : Zavarovalno poslovni institut, 2001. 19 str.
17. Juhart Miha et al.: Zavarovanje in utrditev obveznosti. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1995. 303 str.
18. Kač Sabina: Odprava vrstnega reda plačil in akceptnih nalogov. Glas gospodarstva, Ljubljana, 2000, 5. [URL: <http://www.gzs.si/si/gg/public/gg0500/gg050008.htm>], 15.08.2002.
19. Kavšek Drago: Z novimi računovodskimi standardi smo bliže mednarodnim. Finance, Ljubljana, 2002, 52, str. 28.
20. Kester George W., Bixler Thomas W.: Why 90-Day Working Capital Loan Are Not Rapaid on Time. The Journal of Commercial Bank Lending, avgust 1990, str. 10-18.
21. Kester George W.: Koliko financiranja potrebuje podjetje in koliko se lahko zadolži. Ljubljana : CISEF – Center za strokovno izpopolnjevanje in svetovalno dejavnost Ekonomske fakultete, gradivo seminarja, junij 2002.
22. Knez-Riedel Jožica: Boniteta podjetja in povezanost z gospodarjenjem in managementom. Podjetništvo, politika podjetja in management, uredil J. Belak. Maribor : Založba Obzorja, 1993, str. 245-251.
23. Knez-Riedel Jožica: Objektivizacija presoje bonitete podjetja s pomočjo panožnih dejavnikov. Doktorska disertacija. Maribor : Ekonomsko poslovna fakulteta, 1998. 278 str.
24. Koch Timothy W.: Bank management. Fort Worth : The Dryden Press, 2000. 968 str.
25. Koželj Stanko: Glavne značilnosti prenovljenih Slovenskih računovodskih standardov. Gradivo posvetovanja o vodenju poslovnih knjig po novih Slovenskih računovodskih standardih. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, november 2001, str. 10-12.
26. Krumberger Matej: Nadzor bančnega poslovanja in obvladovanje tveganj v slovenskem bančništvu: izkušnje, problemi in priporočila. Analiza bančnih tveganj : (zbornik 6. strokovnega posvetovanja o bančništvu). Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 2000, str. 71-82.
27. Lam James: Enterprise-wide risk management and the role of the chief risk officer. e-risk.com : Preliminary Banchmarking Report. [URL: http://www.erisk.com/portal/resources/archive/011_lamriskoff.PDF], 17.09.2002.
28. Lipnik Janez: Izkaz finančnih tokov. Iks, Ljubljana, 2002, 4, str. 39-56.
29. Mičković Slaven: O boniteti podjetij. Analiza bančnih tveganj : (zbornik 6. strokovnega posvetovanja o bančništvu). Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 2000, str. 83-97.
30. Miklič Anka: Riziki v bančnem poslovanju. Ljubljana : Banka Slovenije, 1990. 17 str.
31. Mishkin Frederic S., Eakins Stanley G.: Financial Markets and Institutions. Second edition. New York : Addison – Wesley, 2000 (1998). 668 str.
32. Mramor Dušan: Finančna politika podjetja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1991. 149 str.
33. Nikolič Ranko: Kreditne naložbe bank in rezervacije – kako določiti ustrezno pokritje? Bančni vestnik, Ljubljana, 2001, 12, str. 2-7.

34. Nunnally Bennie H., Kester George W.: Financial Forecasting. Financial Management : A Practical Approach. Dubuque (Iowa) : Kendall/Hunt Publishing Company, 1993, str. 105-127.
35. Odar Marjan: Statistični podatki iz bilance uspeha. Iks, Ljubljana, 2002, 4, str. 30-38.
36. Paul-Choudhury Sumit: McKinsey's model alternative. Risk magazine, London, 11 (1998), 1, str. 7.
37. Petavs Stane: Novi SRS: Kako bomo čemu rekli po novem. Gospodarski vestnik – priloga Svetovalec, Ljubljana, 2001, 50, str. 92.
38. Prašnikar Domen: Benchmarking upravljanja tveganj v bankah. Bančni vestnik, Ljubljana, 2000, 6, str. 32-34.
39. Pučko Danijel, Rozman Rudi: Ekonomika in organizacija podjetja. Knjiga 1, Ekonomika podjetja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1996. 334 str.
40. Pučko Danijel: Strateško upravljanje. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 398 str.
41. Ribnikar Ivan: Finančna in kapitalska struktura (podjetja). Bančni vestnik, Ljubljana, 2000, 9, str. 54-56.
42. Ribnikar Ivan: Finančna struktura. Bančni vestnik, Ljubljana, 2000a, 7-8, str. 70-73.
43. Rubin Saša: Na poti do Basla III. Bančni vestnik, Ljubljana, 2002, 6, str. 41-44.
44. Saunders Anthony: Financial institutions management : A modern perspective. Third Edition. New York : Irwin, 2000. 742 str.
45. Slapničar Matevž: Sodobne metode upravljanja kreditnega tveganja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 115 str.
46. Sušnik Saša: Predlagane spremembe mednarodnih standardov kapitala in kapitalska ustreznost bank. Analiza bančnih tveganj : (zbornik 6. strokovnega posvetovanja o bančništvu). Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 2000, str. 21-32.
47. Sušnik Saša: Prihodnost baselskih kapitalskih standardov (1). Bančni vestnik, Ljubljana, 2001, 4, str. 40-46.
48. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 406 str.
49. Valenčič Dušan: Vključitev poslovno finančnih nekreditnih tveganj v sistem za upravljanje s tveganji univerzalne banke. Banke in tveganja : (zbornik 3. strokovnega posvetovanja o bančništvu). Ljubljana : Zveza ekonomistov Slovenije, 1997, str. 93-103.
50. Zavodnik Evgenij: Potreba po uporabi sodobnih konceptov kreditnega tveganja v bančnem poslovanju. Bančni vestnik, Ljubljana, 2000a, 5, str. 36-40.
51. Zavodnik Evgenij: Razvoj in uporaba modela za merjenje kreditnega portfelja v bančni praksi. Bančni vestnik, Ljubljana, 2001b, 10, str. 33-37.
52. Zupančič Vera: Letno poročilo ter napoved za odmero in obračun davka od dohodkov iz dejavnosti zasebnikov za leto 2001. Iks, Ljubljana, 2002, 4, str. 61-78.
53. Zupančič Vera: Statistični podatki iz bilance stanja 31. decembra 2001. Iks, Ljubljana, 2002a, 4, str. 11-17.

VIRI

1. Banka Slovenije: Letno poročilo za leto 2001. Ljubljana : Banka Slovenije, 2002. 105 str.
2. Barle Janez: Analiza prehodov med bonitetnimi skupinami, zapadlost in koncentracije po panogah. Interno gradivo NLB, 2001. 77 str.

3. Bilance 2001. [URL: <http://www.mojdenar.com/BILANCE/>], 08.05.2002.
4. CreditRisk+ A credit risk management framework. London : Credit Suisse Financial Products, 1997. [URL: http://www.defaultrisk.com/pp_model_21.htm], 17.09.2002.
5. Interna gradiva Nove Ljubljanske banke.
6. Letno poročilo 2001. Ljubljana : Nova Ljubljanska banka, 2002. 172 str.
7. Obligacijski zakonik (Uradni list RS, št. 83/2001).
8. Pravilnik o vodenju poslovnih knjig in sestavljanju letnega poročila za samostojnega podjetnika posameznika (Uradni list RS, št. 5/1995, 76/1997, 86/1998, 25/2002).
9. Sklep o kapitalski ustreznosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/2002).
10. Sklep o oblikovanju posebnih rezervacij bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/2002).
11. Sklep o razvrstitvi aktivnih bilančnih in zunajbilančnih postavk bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/2002).
12. Sklep o veliki izpostavljenosti bank in hranilnic (Uradni list RS, št. 24/2002).
13. Slovenija: Ocena gospodarskih gibanj v letu 2001 in analitična utemeljitev pomladanske napovedi gospodarskih gibanj v letih 2002 in 2003 : pomladansko poročilo 2002 / [glavna urednica Maja Bednaš]. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2002. 117 str.
14. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2002. 326 str.
15. Slovenski računovodski standardi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1993. 209 str.
16. Zakon o bančništvu (Uradni list RS, št. 7/1999, 59/2001).
17. Zakon o finančnem poslovanju podjetij (Uradni list RS, št. 54/1999, 110/1999).
18. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 30/1993, 29/1994, 82/1994, 20/1998, 84/1998, 6/1999, 45/2001).
19. Zakon o menici (Uradni list FLRJ oz. SFRJ, št. 104/1946, 16/1965, 54/1970, 57/1989).
20. Zakon o temeljnih lastninskopravnih razmerjih (Uradni list SFRJ 6/1980, 20/1980 36/1990, Ur.list RS – stari 4/1991).

PRILOGE

- Priloga 1: Statistični podatki iz bilance stanja Družbe na dan 31.12.2001, 31.12.2000 in 31.12.1999
- Priloga 2: Statistični podatki iz izkaza uspeha Družbe za leto 2001, 2000 in 1999
- Priloga 3: Analitičen prikaz bilance stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 in izkaza uspeha za leto 2001 in 2000 Družbe, z izračunanimi kazalniki
- Priloga 4: Izkaz finančnih tokov Družbe za leto 2001
- Priloga 5: Bilanca stanja Podjetnika na dan 31.12.2001, 31.12.2000 in 31.12.1999
- Priloga 6: Izkaz uspeha Podjetnika za leto 2001, 2000 in 1999
- Priloga 7: Analitičen prikaz bilance stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 in izkaza uspeha za leto 2001 in 2000 Podjetnika, z izračunanimi kazalniki
- Priloga 8: Poenostavljen izkaz finančnih tokov Podjetnika za leto 2001

- Priloga 9: Zbirna bilanca stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 in zbirni izkaz uspeha za leto 2001 in 2000 Skupine, z izračunanimi kazalniki
- Priloga 10: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 in konsolidiran izkaz uspeha za leto 2001 in 2000 Skupine, z izračunanimi kazalniki
- Priloga 11: Finančni tok Skupine za leto 2001

Priloga 1: Statistični podatki iz bilance stanja Družbe na dan 31.12.2001, 31.12.2000 in 31.12.1999

SREDSTVA	Podatki v 000 SIT		
	Na dan 31.12.2001	Na dan 31.12.2000	Na dan 31.12.1999
Stalna sredstva	20.094	19.883	6.278
Neopredmetena dolgoročna sredstva	0	0	0
Opredmetena osnovna sredstva	20.094	19.883	6.278
Nepremičnine	0	0	0
Oprema in druga opredmetena osnovna sredstva	20.094	19.883	6.278
Dolgoročne finančne naložbe	0	0	0
Popravek kapitala	0	0	0
Gibliva sredstva	137.930	147.724	68.844
Zaloge	51.428	40.963	34.449
Material	0	0	0
Nedokončana proizvodnja	0	0	0
Proizvodi	0	0	0
Blago	51.428	40.963	34.449
Dolgoročne terjatve iz poslovanja	0	0	0
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	85.836	105.891	34.395
Kratkoročne finančne naložbe	0	0	0
Denarna sredstva	666	23	0
Aktivne časovne razmejitve	0	847	0
SREDSTVA SKUPAJ	158.024	167.607	75.122
Zunajbilančna sredstva	0	0	0

OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	Podatki v 000 SIT		
	Na dan 31.12.2001	Na dan 31.12.2000	Na dan 31.12.1999
Kapital	24.586	13.759	3.867
Osnovni kapital	2.100	2.100	2.100
Vplačan presežek kapitala	0	0	0
Rezerve	0	0	0
Preneseni čisti dobiček	8.994	1.586	251
Prenesena izguba	0	0	0
Revalorizacijski popravek kapitala	1.488	525	181
Nerazdeljen čisti dobiček poslovnega leta	12.004	9.548	1.335
Izguba poslovnega leta	0	0	0
Dolgoročne rezervacije	11.443	11.443	11.443
Dolgoročne obveznosti	1.962	1.784	5.783
Kratkoročne obveznosti	120.033	137.610	51.018
Kratkoročne obveznosti iz financiranja	58.000	46.455	20.594
Kratkoročne obveznosti iz poslovanja	62.033	91.155	30.424
Pasivne časovne razmejitve	0	3.011	3.011
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV SKUPAJ	158.024	167.607	75.122
Zunajbilančne obveznosti	0	0	0

Vir: Bilance 2001, 2002.

Priloga 2: Statistični podatki iz izkaza uspeha Družbe za leto 2001, 2000 in 1999

	Podatki v 000 SIT		
	Leto 2001	Leto 2000	Leto 1999
Čisti prihodki iz prodaje	736.363	379.923	420.864
Čisti prihodki iz prodaje proizvodov in storitev na domačem trgu	0	0	0
Čisti prihodki iz prodaje proizvodov in storitev na tujem trgu	0	0	0
Čisti prihodki iz prodaje blaga in materiala na domačem trgu	736.363	379.923	420.864
Čisti prihodki iz prodaje blaga in materiala na tujem trgu	0	0	0
Povečanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	0	0	0
Zmanjšanje vrednosti zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	0	0	0
Vrednost usredstvenih lastnih proizvodov, storitev, blaga in materiala	0	0	0
Drugi prihodki iz poslovanja	0	0	0
Kosmati donos iz poslovanja	736.363	379.923	420.864
Stroški blaga, materiala in surovin	696.993	352.090	398.629
Nabavna vrednost prodanega blaga	663.804	321.681	383.537
Stroški materiala	3.628	3.675	871
Stroški storitev	29.561	26.734	14.221
Stroški dela	14.320	8.687	4.097
Plače	10.975	6.659	3.110
Stroški za socialno varnost	1.850	1.060	492
Drugi stroški dela	1.495	968	495
Amortizacija	4.045	2.832	1.610
Odpis obratnih sredstev	3.000	0	0
Rezervacije	0	0	11.443
Drugi odhodki poslovanja	1.550	884	42
Dobiček iz poslovanja	16.455	15.430	5.043
Izguba iz poslovanja	0	0	0
Prihodki od financiranja	36	35	1.991
Prihodki na podlagi deležev iz dobička	0	0	474
Prihodki iz obresti in drugi prihodki od financiranja	36	35	1.517
Odpis dolgoročnih in kratkoročnih finančnih naložb	0	0	0
Stroški obresti in drugi odhodki financiranja	5.020	4.135	1.409
Dobiček iz rednega delovanja	11.471	11.330	5.625
Izguba iz rednega delovanja	0	0	0
Izredni prihodki	3.011	523	1.577
Od odprave rezervacij	3.011	0	0
Drugi izredni prihodki	0	523	1.577
Izredni odhodki	542	22	4.252
Za poravnavo izgub prejšnjih let	0	0	0
Drugi izredni odhodki	542	22	4.252
Celotni dobiček	13.940	11.831	2.950
Celotna izguba	0	0	0
Davek iz dobička (izgube)	1.936	2.283	1.615
Čisti dobiček poslovnega leta	12.004	9.548	1.335
Čista izguba poslovnega leta	0	0	0
Povp. št. zaposlenih delavcev na podlagi delovnih ur v obračunskem obdobju	6	6	6
Število mesecev poslovanja	12	12	12

Vir: Bilance 2001, 2002.

Podatki v 000 SIT

BILANCA STANJA

SREDSTVA	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
STALNA SREDSTVA	19.883	11,9	20.094	12,7	94
Neopredmetena dolgoročna sredstva	0	0,0	0	0,0	0
Opredmetena osnovna sredstva	19.883	11,9	20.094	12,7	94
Dolgoročne finančne naložbe	0	0,0	0	0,0	0
Popravek kapitala	0	0,0	0	0,0	0
DOLGOROČNE TERJATVE IZ POSLOVANJA (gibljava sredstva)	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNA SREDSTVA	19.883	11,9	20.094	12,7	94
GIBLJIVA SREDSTVA (KRATKOROČNA)	147.724	88,1	137.930	87,3	87
Zaloge	40.963	24,4	51.428	32,5	117
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	105.891	63,2	85.836	54,3	76
Kratkoročne finančne naložbe	0	0,0	0	0,0	0
Denarna sredstva	23	0,0	666	0,4	2.706
Aktivne časovne razmejitve	847	0,5	0	0,0	0
SKUPAJ AKTIVA	167.607	100,0	158.024	100,0	88

IZKAZ USPEHA

	I-XII 2000	%	I-XII 2001	%	RI
PRIHODKI	380.481	100,0	739.410	100,0	179
Prihodki iz poslovanja	379.923	99,9	736.363	99,6	179
Prihodki od financiranja	35	0,0	36	0,0	95
Izredni prihodki	523	0,1	3.011	0,4	531
ODHODKI	368.650	100,0	725.470	100,0	182
Odhodki poslovanja	364.493	98,9	719.908	99,2	182
Odhodki financiranja	4.135	1,1	5.020	0,7	112
Izredni odhodki	22	0,0	542	0,1	2.273
REZULTAT	11.831		13.940		
ČISTI REZULTAT	9.548		12.004		
AMORTIZACIJA	2.832		4.045		
REZERVACIJE	0		0		
ODPIS OBRATNIH SREDSTEV	0		3.000		
PLAČE	6.659		10.975		

VIRI	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
KAPITAL	13.759	8,2	24.586	15,6	167
Osnovni kapital	2.100	1,3	2.100	1,3	93
Vplačani presežek kapitala	0	0,0	0	0,0	0
Rezerve	0	0,0	0	0,0	0
Preneseni čisti dobiček	1.586	0,9	8.994	5,7	530
Prenesena izguba	0	0,0	0	0,0	0
Revalorizacijski popravek kapitala	525	0,3	1.488	0,9	265
Nerazdeljeni čisti dobiček poslovnega leta	9.548	5,7	12.004	7,6	117
Izguba poslovnega leta	0	0,0	0	0,0	0
DOLGOROČNE REZERVACIJE	11.443	6,8	11.443	7,2	93
DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ FINANCIRANJA	1.784	1,1	1.962	1,2	103
DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ POSLOVANJA	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNI VIRI	26.986	16,1	37.991	24,0	132
<i>Razlika</i>	<i>7.103</i>		<i>17.897</i>		
KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	137.610	82,1	120.033	76,0	82
Kratkoročne obveznosti iz financiranja	46.455	27,7	58.000	36,7	117
Kratkoročne obveznosti iz poslovanja	91.155	54,4	62.033	39,3	64
Pasivne časovne razmejitve	3.011	1,8	0	0,0	0
SKUPAJ PASIVA	167.607	100,0	158.024	100,0	88

KAZALNIKI

	Leto 2000	Leto 2001
Povprečni mesečni prihodek (v 000 SIT)	31.707	61.618
Enostaven pritok pri poslovni dejavnosti (v 000 SIT)	12.380	16.049
Število mesecev poslovanja	12	12
Povprečno število zaposlenih	6	6
Stopnja finančne varnosti %	8,21	15,56
Koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev	1,36	1,89
Dolgoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-1.784	-1.962
Pospesena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,76	0,72
Kratkoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-33.860	-33.531
Kratk. neto terjatev (+) / dolg (-) v prim. s povp. mes. prih.	-1,07	-0,54
Dnevi povprečne vezave zalog	38	24
Dnevi povprečne vezave terjatev iz poslovanja	67	48
Dnevi povprečne vezave obveznosti iz poslovanja	61	39
Celotna gospodarnost %	103,21	101,92
Gospodarnost poslovanja %	104,23	102,29
Donosnost prihodkov %	2,51	1,62
Donosnost kapitala %	236,40	91,14
Donosnost sredstev %	8,19	7,65
Povprečna mesečna plača na zaposlenega (v 000 SIT)	92	152

IZKAZ FINANČNIH TOKOV

Podatki v 000 SIT

Priloga 4: Izkaz finančnih tokov Družbe za leto 2001

ZAČETNO STANJE DENARNIH SREDSTEV			
	25		
Pritoki pri poslovni dejavnosti	767.784	Odtoki pri poslovni dejavnosti	769.683
Prihodki	739.410	Odhodki brez amortizacije in dolgoročnih rezervacij	721.425
Začetne manj končne terjatve iz poslovanja in AČR (poslovno dezinvestiranje / investiranje)	28.374	Davki iz dobička in deleži iz dobička (razen lastnikov)	1.936
		Končne manj začetne zaloge (posl. investiranje / posl. dezininv.)	7.598
		Začetne manj končne obveznosti iz poslovanja in PČR (poslovno definciranje / poslovno financiranje)	38.725
Pritoki pri investicijski dejavnosti (dezinvestiranje)	0	Odtoki pri investicijski dejavnosti (investiranje)	2.864
Pobotano zmanjšanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev	0	Pobotano povečanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev	0
Pobotano zmanjšanje opredmetenih osnovnih sredstev	0	Pobotano povečanje opredmetenih osnovnih sredstev	2.864
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih naložb	0	Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb	0
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih naložb	0	Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih naložb	0
Pritoki pri dejavnosti financiranja	8.346	Odtoki pri dejavnosti financiranja (definciranje)	2.941
Povečanje kapitala (zunaj dobička tekočega leta)	0	Zmanjšanje kapitala (zunaj izgube tekočega leta)	2.140
Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij	0	Pobotano zmanjšanje dolgoročnih rezervacij	801
Pobotano povečanje dolgoročnih obveznosti iz financiranja	53	Pobotano zmanjšanje dolgoročnih obveznosti iz financiranja	0
Pobotano povečanje kratkoročnih obveznosti iz financiranja	8.293	Pobotano zmanjšanje kratkoročnih obveznosti iz financiranja	0
SKUPAJ PRITOKI	776.130	SKUPAJ ODTOKI	775.489
		KONČNO STANJE DENARNIH SREDSTEV	666
FINANČNI TOK PRI POSLOVNI DEJAVNOSTI	-1.900		
FINANČNI TOK PRI INVESTICIJSKI DEJAVNOSTI	-2.864		
FINANČNI TOK PRI DEJAVNOSTI FINANCIRANJA	5.405		

Priloga 5: Bilanca stanja Podjetnika na dan 31.12.2001, 31.12.2000 in 31.12.1999

SREDSTVA	Podatki v 000 SIT		
	Na dan 31.12.2001	Na dan 31.12.2000	Na dan 31.12.1999
Osnovna sredstva po nabavni vrednosti	275.105	244.779	152.180
Popravek vrednosti osnovnih sredstev	67.893	49.635	40.583
Opremetena osnovna sredstva po neodpisani vrednosti	207.212	195.144	111.597
Zaloge materiala	0	0	0
Zaloge blaga	10.431	10.936	15.560
Zaloge polproizvodov in nedokončane proizvodnje	0	0	0
Zaloge proizvodov	0	0	0
Terjatve do kupcev	38.747	24.526	31.441
Terjatve do dobaviteljev	0	0	0
Druge sredstva	1.648	0	0
Gotovina v blagajni	0	0	0
Denarna sredstva na žiro računu	2.301	712	25.705
Terjatve na lastniškem računu	0	0	0
SKUPAJ SREDSTVA	260.339	231.318	184.303

OBVEZNOSTI DO VIROV S REDSTEV	Podatki v 000 SIT		
	Na dan 31.12.2001	Na dan 31.12.2000	Na dan 31.12.1999
Dobljena posojila pri banki	4.500	6.500	27.000
Obveznosti do dobaviteljev	61.926	51.591	29.190
Obveznosti do kupcev	0	0	0
Druge obveznosti	3.373	4.238	4.015
Obveznosti na lastniškem računu	190.540	168.989	124.098
SKUPAJ OBVEZNOSTI DO VIROV S REDSTEV	260.339	231.318	184.303

Vir: Interna gradiva Nove Ljubljanske banke.

Priloga 6: Izkaz uspeha Podjetnika za leto 2001, 2000 in 1999

STROŠKI	Podatki v 000 SIT		
	Leto 2001	Leto 2000	Leto 1999
Nakup materiala in blaga	148.785	166.866	184.402
+ Zmanjšanje zalog materiala in blaga	506	0	10.367
- Povečanje zalog materiala in blaga	0	0	0
Stroški porabljenega materiala in prodanega blaga	149.291	166.866	194.769
Stroški storitev	20.460	6.079	8.397
Stroški dela	19.839	20.582	29.797
Amortizacija	17.440	10.148	6.823
Stroški obresti	1.200	759	699
Drugi stroški in odhodki	19.626	19.507	24.275
Dajatve, ki niso odvisne od poslovnega rezultata	3.552	3.927	0
Stroški in odhodki skupaj	231.408	227.868	264.760
DOBIČEK	2.327	2.032	8.045
			-
DONOSI	Podatki v 000 SIT		
	Leto 2001	Leto 2000	Leto 1999
Prihodki iz prodaje	233.051	227.213	272.805
+ Povečanje zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	0	0	0
- Zmanjšanje zalog proizvodov in nedokončane proizvodnje	0	0	0
Donosi od poslovanja	233.051	227.213	272.805
Drugi prihodki	684	2.687	0
Donosi in drugi prihodki skupaj	233.735	229.900	272.805
IZGUBA	0	0	0
Povp. št. zaposlenih delavcev na podlagi delovnih ur v obr. obdobju	12	12	13
Število mesecev poslovanja	12	12	12

Vir: Interna gradiva Nove Ljubljanske banke.

BILANCA STANJA

Podatki v 000 SIT

SREDSTVA	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
STALNA SREDSTVA	195.144	84,4	207.212	79,6	99
Opredmetena osnovna sredstva po neodpisani vrednosti	195.144	84,4	207.212	79,6	99
DOLG. TERJATVE DO KUPCEV IN DOBAVITELJEV (gibljava sredstva)	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNA SREDSTVA	195.144	84,4	207.212	79,6	99
GIBLJIVA SREDSTVA (KRATKOROČNA)	36.174	15,6	53.127	20,4	137
Zaloge	10.936	4,7	10.431	4,0	89
Kratkoročne terjatve do kupcev in dobaviteljev	24.526	10,6	38.747	14,9	148
Druga sredstva	0	0,0	1.648	0,6	0
Denarna sredstva	712	0,3	2.301	0,9	302
TERJATVE NA LASTNIŠKEM RAČUNU	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ AKTIVA	231.318	100,0	260.339	100,0	105

IZKAZ USPEHA

	I-XII 2000	%	I-XII 2001	%	RI
PRIHODKI	229.900	100,0	233.735	100,0	94
Donosi od poslovanja	227.213	98,8	233.051	99,7	95
Drugi prihodki	2.687	1,2	684	0,3	23
ODHODKI	227.868	100,0	231.408	100,0	94
Odhodki poslovanja	227.109	99,7	230.208	99,5	94
Odhodki financiranja	759	0,3	1.200	0,5	146
REZULTAT	2.032		2.327		
ČISTI REZULTAT	2.032		2.327		
AMORTIZACIJA	10.148		17.440		
REZERVACIJE	0		0		
ODPIS OBRATNIH SREDSTEV	0		0		
STROŠKI DELA	20.582		19.839		

VIRI	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
OBVEZNOST NA LASTNIŠKEM RAČUNU	168.989	73,1	190.540	73,2	105
DOLGOROČNA POSOJILA PRI BANKI	6.500	2,8	4.500	1,7	65
DOLG. OBVEZNOSTI DO DOBAVITELJEV IN KUPCEV	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNI VIRI	175.489	75,9	195.040	74,9	104
<i>Razlika</i>	<i>-19.655</i>		<i>-12.172</i>		
KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	55.829	24,1	65.299	25,1	109
Kratkoročna posojila pri banki	0	0,0	0	0,0	0
Kratkoročne obveznosti do dobaviteljev in kupcev	51.591	22,3	61.926	23,8	112
Druge obveznosti	4.238	1,8	3.373	1,3	74
SKUPAJ PASIVA	231.318	100,0	260.339	100,0	105

KAZALNIKI

	Leto 2000	Leto 2001
Povprečni mesečni prihodek (v 000 SIT)	19.158	19.478
Enostaven pritek pri poslovni dejavnosti (v 000 SIT)	12.180	19.767
Število mesecev poslovanja	12	12
Povprečno število zaposlenih	12	12
Stopnja finančne varnosti %	73,05	73,19
Koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev	0,90	0,94
Dolgoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-6.500	-4.500
Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,45	0,65
Kratkoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-30.591	-22.603
Kratk. neto terjatev (+) / dolg (-) v prim. s povp. mes. prih.	-1,60	-1,16
Dnevi povprečne vezave zalog	22	18
Dnevi povprečne vezave terjatev iz poslovanja	45	50
Dnevi povprečne vezave obveznosti iz poslovanja	68	97
Celotna gospodarnost %	100,89	101,01
Gospodarnost poslovanja %	100,05	101,23
Donosnost prihodkov %	0,88	1,00
Donosnost kapitala %	1,40	1,30
Donosnost sredstev %	0,98	0,95
Povprečni mesečni strošek dela na zaposlenega (v 000 SIT)	143	138

Priloga 8: Poenostavljen izkaz finančnih tokov Podjetnika za leto 2001

Podatki v 000 SIT

ZAČETNO STANJE DENARNIH SREDSTEV	762
Čisti pritek iz poslovne dejavnosti	19.767
Sprememba zalog	1.271
Sprememba terjatev iz poslovanja	-12.504
Sprememba obveznosti iz poslovanja	6.724
Sprememba drugih obveznosti	-1.162
Popravljen finančni tok pri poslovni dejavnosti	14.095
Sprememba osnovnih sredstev	-15.848
Sprememba drugih sredstev	-1.648
Finančni tok pri dejavnosti investiranja	-17.496
Sprememba kratkoročnih posojil	0
Sprememba dolgoročnih posojil	-2.455
Sprememba obveznosti na lastniškem računu	7.395
Sprememba terjatev na lastniškem računu	0
Finančni tok pri dejavnosti financiranja - TUJI VIRI	-2.455
Finančni tok pri dejavnosti financiranja – TOK IZ/TOK V GOSPODINJSTVO	7.395
KONČNO STANJE DENARNIH SREDSTEV	2.301

BILANCA STANJA

SREDSTVA	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
STALNA SREDSTVA	215.027	53,9	227.306	54,3	99
Neopredmetena dolgoročna sredstva	0	0,0	0	0,0	0
Opredmetena osnovna sredstva	215.027	53,9	227.306	54,3	99
Dolgoročne finančne naložbe	0	0,0	0	0,0	0
Popravek kapitala	0	0,0	0	0,0	0
DOLGOROČNE TERJATVE IZ POSLOVANJA (gibljava sredstva)	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNA SREDSTVA	215.027	53,9	227.306	54,3	99
GIBLJIVA SREDSTVA (KRATKOROČNA)	183.898	46,1	191.057	45,7	97
Zaloge	51.899	13,0	61.859	14,8	111
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	130.417	32,7	124.583	29,8	89
Kratkoročne finančne naložbe	0	0,0	0	0,0	0
Druga sredstva	0	0,0	1.648	0,4	0
Denarna sredstva	735	0,2	2.967	0,7	377
Aktivne časovne razmejitev	847	0,2	0	0,0	0
TERJATVE NA LASTNIŠKEM RAČUNU	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ AKTIVA	398.925	100,0	418.363	100,0	98

IZKAZ USPEHA

	I-XII 2000	%	I-XII 2001	%	RI
PRIHODKI	610.381	100,0	973.145	100,0	147
Prihodki iz poslovanja	607.136	99,5	969.414	99,6	147
Prihodki od financiranja	35	0,0	36	0,0	95
Drugi prihodki	2.687	0,4	684	0,1	23
Izredni prihodki	523	0,1	3.011	0,3	531
ODHODKI	596.518	100,0	956.878	100,0	148
Odhodki poslovanja	591.602	99,2	950.116	99,3	148
Odhodki financiranja	4.894	0,8	6.220	0,7	117
Izredni odhodki	22	0,0	542	0,1	2.273
REZULTAT	13.863		16.267		
ČISTI REZULTAT	11.580		14.331		
AMORTIZACIJA	12.980		21.485		
REZERVACIJE	0		0		
ODPIS OBRATNIH SREDSTEV	0		3.000		
PLAČE	27.241		30.814		

Podatki v 000 SIT

VIRI	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
KAPITAL	13.759	3,4	24.586	5,9	167
Osnovni kapital	2.100	0,5	2.100	0,5	93
Vplačani presežek kapitala	0	0,0	0	0,0	0
Rezerve	0	0,0	0	0,0	0
Preneseni čisti dobiček	1.586	0,4	8.994	2,1	530
Prenesena izguba	0	0,0	0	0,0	0
Revalorizacijski popravek kapitala	525	0,1	1.488	0,4	265
Nerazdeljeni čisti dobiček poslovnega leta	9.548	2,4	12.004	2,9	117
Izguba poslovnega leta	0	0,0	0	0,0	0
OBVEZNOST NA LASTNIŠKEM RAČUNU	168.989	42,4	190.540	45,5	105
DOLGOROČNE REZERVACIJE	11.443	2,9	11.443	2,7	93
DRUGI LASTNI VIRI	0	0,0	0	0,0	0
DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ FINANCIRANJA	8.284	2,1	6.462	1,5	73
DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ POSLOVANJA	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNI VIRI	202.475	50,8	233.031	55,7	108
<i>Razlika</i>	<i>-12.552</i>		<i>5.725</i>		
KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	193.439	48,5	185.332	44,3	90
Kratkoročne obveznosti iz financiranja	46.455	11,6	58.000	13,9	117
Kratkoročne obveznosti iz poslovanja	142.746	35,8	123.959	29,6	81
Druge obveznosti	4.238	1,1	3.373	0,8	74
Pasivne časovne razmejitev	3.011	0,8	0	0,0	0
SKUPAJ PASIVA	398.925	100,0	418.363	100,0	98

KAZALNIKI

	Leto 2000	Leto 2001
Povprečni mesečni prihodek (v 000 SIT)	50.865	81.095
Enostaven pritek pri poslovni dejavnosti (v 000 SIT)	24.560	35.816
Število mesecev poslovanja	12	12
Povprečno število zaposlenih	18	18
Stopnja finančne varnosti %	45,81	51,42
Koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev	0,94	1,03
Dolgoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-8.284	-6.462
Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,67	0,70
Kratkoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-64.451	-56.134
Kratk. neto terjatev (+) / dolg (-) v prim. s povp. mes. prih.	-1,27	-0,69
Dnevi povprečne vezave zalog	/	22
Dnevi povprečne vezave terjatev iz poslovanja	/	48
Dnevi povprečne vezave obveznosti iz poslovanja	/	52
Celotna gospodarnost %	102,32	101,70
Gospodarnost poslovanja %	102,63	102,03
Donosnost prihodkov %	1,90	1,47
Donosnost kapitala %	/	7,47
Donosnost sredstev %	/	3,57
Povprečna mesečna plača na zaposlenega (v 000 SIT)	126	143

Priloga 9: Zbirna bilanca stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 in zbiran izkaz uspeha za leto 2001 in 2000 Skupine, z izračunanimi kazalniki

BILANCA STANJA

SREDSTVA	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
STALNA SREDSTVA	215.027	63,2	227.306	65,8	99
Neopredmetena dolgoročna sredstva	0	0,0	0	0,0	0
Opredmetena osnovna sredstva	215.027	63,2	227.306	65,8	99
Dolgoročne finančne naložbe	0	0,0	0	0,0	0
Popravek kapitala	0	0,0	0	0,0	0
DOLGOROČNE TERJATVE IZ POSLOVANJA (gibljava sredstva)	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNA SREDSTVA	215.027	63,2	227.306	65,8	99
GIBLJIVA SREDSTVA (KRATKOROČNA)	125.005	36,8	118.044	34,2	88
Zaloge	51.899	15,3	61.859	17,9	111
Kratkoročne terjatve iz poslovanja	71.524	21,0	51.570	14,9	67
Kratkoročne finančne naložbe	0	0,0	0	0,0	0
Druge sredstva	0	0,0	1.648	0,5	0
Denarna sredstva	735	0,2	2.967	0,9	377
Aktivne časovne razmejitve	847	0,2	0	0,0	0
TERJATVE NA LASTNIŠKEM RAČUNU	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ AKTIVA	340.032	100,0	345.350	100,0	95

IZKAZ USPEHA

	I-XII 2000	%	I-XII 2001	%	RI
PRIHODKI	472.857	100,0	818.893	100,0	160
Prihodki iz poslovanja	469.612	99,3	815.162	99,5	160
Prihodki od financiranja	35	0,0	36	0,0	95
Druge prihodki	2.687	0,6	684	0,1	23
Izredni prihodki	523	0,1	3.011	0,4	531
ODHODKI	458.994	100,0	802.626	100,0	161
Odhodki poslovanja	454.078	98,9	795.864	99,2	162
Odhodki financiranja	4.894	1,1	6.220	0,8	117
Izredni odhodki	22	0,0	542	0,1	2.273
REZULTAT	13.863		16.267		
CISTI REZULTAT	11.580		14.331		
AMORTIZACIJA	12.980		21.485		
REZERVACIJE	0		0		
ODPIS OBRTNIH SREDSTEV	0		3.000		
PLAČE	27.241		30.814		

Podatki v 000 SIT

VIRI	31.12.2000	%	31.12.2001	%	RI
KAPITAL	13.759	4,0	24.586	7,1	167
Osnovni kapital	2.100	0,6	2.100	0,6	93
Vplačani presežek kapitala	0	0,0	0	0,0	0
Rezerve	0	0,0	0	0,0	0
Preneseni čisti dobiček	1.586	0,5	8.994	2,6	530
Prenesena izguba	0	0,0	0	0,0	0
Revalorizacijski popravek kapitala	525	0,2	1.488	0,4	265
Nerazdeljeni čisti dobiček poslovnega leta	9.548	2,8	12.004	3,5	117
Izguba poslovnega leta	0	0,0	0	0,0	0
OBVEZNOST NA LASTNIŠKEM RAČUNU	168.989	49,7	190.540	55,2	105
DOLGOROČNE REZERVACIJE	11.443	3,4	11.443	3,3	93
DRUGI LASTNI VIRI	40.000	11,8	40.000	11,6	93
DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ FINANCIRANJA	8.284	2,4	6.462	1,9	73
DOLGOROČNE OBVEZNOSTI IZ POSLOVANJA	0	0,0	0	0,0	0
SKUPAJ DOLGOROČNI VIRI	242.475	71,3	273.031	79,1	105
<i>Razlika</i>	<i>27.448</i>		<i>45.725</i>		
KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	94.546	27,8	72.319	20,9	71
Kratkoročne obveznosti iz financiranja	6.455	1,9	18.000	5,2	261
Kratkoročne obveznosti iz poslovanja	83.853	24,7	50.946	14,8	57
Druge obveznosti	4.238	1,2	3.373	1,0	74
Pasivne časovne razmejitve	3.011	0,9	0	0,0	0
SKUPAJ PASIVA	340.032	100,0	345.350	100,0	95

KAZALNIKI

	Leto 2000	Leto 2001
Povprečni mesečni prihodek (v 000 SIT)	39.405	68.241
Enostaven pritek pri poslovni dejavnosti (v 000 SIT)	24.560	35.816
Število mesecev poslovanja	12	12
Povprečno število zaposlenih	18	18
Stopnja finančne varnosti %	53,74	62,29
Koeficient dolgoročne pokritosti dolgoročnih sredstev	1,13	1,20
Dolgoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-48.284	-46.462
Pospešena pokritost kratkoročnih obveznosti	0,75	0,78
Kratkoročen finančno posredniški položaj (v 000 SIT)	-24.451	-16.134
Kratk. neto terjatev (+) / dolg (-) v prim. s povp. mes. prih.	-0,62	-0,24
Dnevi povprečne vezave zalog	/	27
Dnevi povprečne vezave terjatev iz poslovanja	/	28
Dnevi povprečne vezave obveznosti iz poslovanja	/	32
Celotna gospodarnost %	103,02	102,03
Gospodarnost poslovanja %	103,42	102,42
Donosnost prihodkov %	2,45	1,75
Donosnost kapitala %	/	7,47
Donosnost sredstev %	/	4,27
Povprečna mesečna plača na zaposlenega (v 000 SIT)	126	143

Priloga 10: Konsolidirana bilanca stanja na dan 31.12.2001 in 31.12.2000 in konsolidiran izkaz uspeha za leto 2001 in 2000 Skupine, z izračunanimi kazalniki

PRIREJEN IZKAZ FINANČNIH TOKOV SKUPINE

Podatki v 000 SIT

ZAČETNO STANJE DENARNIH SREDSTEV			
	786		
Pritoki pri poslovni dejavnosti	844.760	Odtoki pri poslovni dejavnosti	832.564
Prihodki	818.893	Odhodki brez amortizacije in dolgoročnih rezervacij	781.141
Začetne manj končne terjatve iz poslovanja in AČR (poslovno dezinvestiranje / investiranje)	25.867	Davki iz dobička in deleži iz dobička (razen lastnikov)	1.936
		Končne manj začetne zaloge (posl. investiranje / posl. dezinv.)	6.327
		Začetne manj končne obv. iz posl., druge obveznosti in PČR (poslovno definciranje / poslovno financiranje)	43.160
Pritoki pri investicijski dejavnosti (dezinvestiranje)	0	Odtoki pri investicijski dejavnosti (investiranje)	20.360
Pobotano zmanjšanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev	0	Pobotano povečanje neopredmetenih dolgoročnih sredstev	0
Pobotano zmanjšanje opredmetenih osnovnih sredstev	0	Pobotano povečanje opredmetenih osnovnih sredstev	18.712
Pobotano zmanjšanje dolgoročnih finančnih naložb	0	Pobotano povečanje dolgoročnih finančnih naložb	0
Pobotano zmanjšanje kratkoročnih finančnih naložb	0	Pobotano povečanje kratkoročnih finančnih naložb	0
Pobotano zmanjšanje drugih sredstev	0	Pobotano povečanje drugih sredstev	1.648
Pritoki pri dejavnosti financiranja	15.688	Odtoki pri dejavnosti financiranja (definciranje)	5.343
Povečanje kapitala (zunaj dobička tekočega leta)	0	Zmanjšanje kapitala (zunaj iz gube tekočega leta)	2.140
Povečanje obveznosti na lastniškem računu in drugih lastnih virov	4.595	Zmanjšanje obveznosti na lastniškem računu in drugih lastnih virov	0
Zmanjšanje terjatev na lastniškem računu	0	Povečanje terjatev na lastniškem računu	0
Pobotano povečanje dolgoročnih rezervacij	0	Pobotano zmanjšanje dolgoročnih rezervacij	801
Pobotano povečanje dolgoročnih obveznosti iz financiranja	0	Pobotano zmanjšanje dolgoročnih obveznosti iz financiranja	2.402
Pobotano povečanje kratkoročnih obveznosti iz financiranja	11.093	Pobotano zmanjšanje kratkoročnih obveznosti iz financiranja	0
SKUPAJ PRITOKI	860.448	SKUPAJ ODTOKI	858.267
		KONČNO STANJE DENARNIH SREDSTEV	2.967
FINANČNI TOK PRI POSLOVNI DEJAVNOSTI	12.196		
FINANČNI TOK PRI INVESTICIJSKI DEJAVNOSTI	-20.360		
FINANČNI TOK PRI DEJAVNOSTI FINANCIRANJA	10.345		